

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
HALK SAĞLIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'DE VEREM SAVAŞI 2018 RAPORU

Ankara - 2018

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
HALK SAĞLIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE’DE VEREM SAVAŞI

2018 RAPORU

Bu raporda 2017 yılı tüberküloz kontrol faaliyetleri, 2016 yılı tüberküloz hasta verileri ve 2015 yılı tüberküloz hastalarının tedavi sonuçları sunulmuştur.

Ankara - 2018

ISBN: 978-975-590-698-0

Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1109

Baskı: Artı6 Medya Matbaa
Özveren Sokak No:13/A Demirtepe - Kızılay / ANKARA
Tel: 0 312 229 37 41

Bu yayını; T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Tüberküloz Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmış ve bastırılmıştır.

Her türlü yayın hakkı, Sağlık Bakanlığı'na aittir. Kaynak gösterilmeksizin alıntı yapılamaz. Kısmen dahi olsa alınamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Alıntı yapıldığında kaynak gösterimi "Türkiye'de Verem Savaşı 2018 Raporu", Sağlık Bakanlığı Yayın No, Ankara ve Yayın Tarihi" şeklinde olmalıdır.

Ücretsizdir. Parayla satılamaz.

EDİTÖR

Doç. Dr. Fatih KARA

Halk Sağlığı Genel Müdürü

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Dr. Erhan KABASAKAL

HSGM Tüberküloz Daire Başkanı

Uzm. Dr. Ayşegül YILDIRIM (Redaksiyon)

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Birimi Sorumlusu

S. Murat MUTLU

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı Saha Hizmetleri ve İkmal Birimi Sorumlusu

Funda BAYKAL

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Birimi

YAYIN KOMİSYONU

Uzm. Dr. Hasan IRMAK

Komisyon Başkanı

Doç. Dr. Nazan YARDIM

HSGM Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Daire Başkanı

Dr. Kanuni KEKLİK

HSGM Göç Sağlığı Daire Başkanı

Uzm. Dr. Fehminaz TEMEL

Sağlık Tehditleri Erken Uyarı ve Cevap Dairesi Başkanlığı

TEŐEKKÜR

Bu verilerin oluŐması, toplanması ve raporlandırılması aŐamalarında emeği bulunan; TSM Verem Savaşı Dispanseri Birimi (VSD) alıŐanlarına, Tüberkuloz İl Koordinatörlerine, İl Sağlık Müdürlüğü alıŐanlarına, Daire Başkanlığı çalıŐanlarına ve diğer emeği geçenlere teŐekkür ederiz.

Önsöz

Dünya genelinde yürütülen çalışmalar sonucunda pek çok başarı elde edilmesine rağmen tüberküloz halen tüm dünyada önemli bir halk sağlığı sorunudur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından tüberkülozun küresel kontrolü amacıyla “Küresel Tüberkülozu Sonlandırma Stratejisi” yürütülmektedir. Bakanlığımız, uzun yıllardır başarıyla yürüttüğü “Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı”nı küresel hedefler doğrultusunda güncelleyerek kararlılıkla uygulamaya devam etmektedir. Ülkemizin tüberkülozla mücadele deneyimi ve bilgi birikimi bugün dünya üzerinde tüberkülozla mücadele eden pek çok ülkeye de örnek olmaktadır.

Tüberküloz kontrol hizmetleri, Bakanlığımızın “Önce İnsan” ve “Herkes İçin Sağlık” vizyonu çerçevesinde yürütülmekte olup nihai hedefimiz “Veremsiz Bir Türkiye”dir. Bu hedefimize ulaşmak için Bakanlık teşkilatımız, ülke genelindeki tüm sağlık çalışanlarımız ve tüberküloza karşı mücadele eden gönüllü kuruluşlarımızın işbirliği ve katkıları ile tüberküloz kontrol çalışmaları yürütülmektedir.

Sahada yürütülen tüberküloz kontrol faaliyetlerinin yerinde görülmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla; tüberküloz konusunda uzman akademisyen, hekim ve diğer sağlık çalışanlarından oluşturulan saha timleri 2016 yılından beri illerimizi ziyaret etmektedir. Saha timleri, ziyaret ettikleri illerde tüberküloz kontrolü ile ilgili hizmet sunan başta verem savaşı dispanserleri olmak üzere birinci, ikinci ve üçüncü basamak kamu-özel bütün sağlık kurum ve kuruluşlarını, tüberküloz hastalarını, ilgili diğer resmi kurumları ziyaret ederek, yerinde izleme-değerlendirme ve eğitim hizmetleri sunmaktadırlar.

“Türkiye’de Verem Savaşı 2018 Raporu”nda, ülke genelindeki tüberküloz hastaları ile ilgili istatistikler yanında Bakanlık olarak politik kararlılığımızı yansıtan altyapı ve yürütülen faaliyetler ortaya konulmuştur. Bu rapor, geçmiş yıllarda yapılan faaliyetlerle günümüzde yürütülen faaliyetlerin etkisini ortaya koyduğu için bizlere tüberküloz kontrol hizmetlerinin geçmişi ile günümüzdeki durumunu kıyaslama fırsatı da sunmaktadır. Bu yönüyle Bakanlığımızın tüberküloz kontrol hizmetleri ile ilgili politikalarına yön verecek, stratejik kararlarımıza ve önümüzdeki yıllar için yapılacak planlamalarımıza yol gösterecektir.

“Türkiye’de Verem Savaşı 2018 Raporu”nun hazırlanmasında ve tüberkülozla mücadelede emeği geçen herkesi gönülden kutlar, başarılı çalışmalarının devamını dilerim.

*Dr. Fahrettin KOCA
Sağlık Bakanı*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	IX
ŞEKİLLERDİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XI
1. KÜRESEL TÜBERKÜLOZ 2017 RAPORUNDA TÜRKİYE	1
2. ÖZET.....	9
SUMMARY	14
3. 2017 YILI FAALİYETLERİ.....	19
3.1. ALTYAPI	21
3.1.1. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimleri	21
3.1.2. Tüberküloz Laboratuvarları	24
3.2. SÜRVEYANS.....	27
3.3. TOPLANTILAR VE EĞİTİM FAALİYETLERİ.....	27
3.3.1. DSÖ Misyon Ziyareti	27
3.3.2. Uluslararası Toplantılar	27
3.3.3. Danışma Kurulu, Bilim Kurulu Toplantıları	28
3.3.4. Eğitim Faaliyetleri	28
3.3.5. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası	29
3.3.6. İnternet Sayfası	30
3.3.7. Tüberküloz Saha Danışmanları	30
3.3.8. Tüberküloz Saha Çalışması ve Değerlendirme Programı	30
3.4. İKMAL.....	31
3.5. DISPANSERLERDE TANI ÇALIŞMALARI.....	31
3.6. TEMASLI MUAYENESİ VE KORUYUCU TEDAVİ UYGULAMASI.....	32
3.7. DOĞRUDAN GÖZETİMLİ TEDAVİ UYGULAMASI.....	36
3.8. MOBİL TARAMA ÇALIŞMALARI.....	36
4. TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ.....	39
5. İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ.....	67
5.1 TÜM İLLER	70
5.2 İSTANBUL TB VERİLERİ	86
6. TEDAVİ SONUÇLARI.....	91
7. TB OLGULARININ DOĞDUĞU ÜLKEYE GÖRE VERİLER	105
8.EKLER.....	117
Ek 1. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	119
Ek 2. Tanımlar ve Veri Standartları.....	124
9.KAYNAKLAR.....	129

KISALTMALAR

AC	Akciğer
AD	Akciğer Dışı
ARB	Aside Rezistan Basil
CISID	Computerized Information System for Infectious Diseases (Bulaşıcı Hastalıklar İçin Elektronik Bilgi Sistemi)
ÇİD-TB	Çok İlaça Dirençli Tüberküloz
DGT	Doğrudan Gözetimli Tedavi
DGTS	Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ECDC	European Centre for Disease Prevention and Control (Avrupa Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Merkezi)
EuroTB	Avrupa Tüberküloz Sürveyansı
GİS	Gastrointestinal Sistem
GÜS	Genitoüriner sistem
HSL	Halk Sağlığı Laboratuvarı
İDT	İlaç Duyarlılık Testi
LAP	Lenfadenopati
MSS	Merkezi Sinir Sistemi
RD-TB	Rifampisin dirençli tüberküloz
TB	Tüberküloz
TDB	Tüberküloz Dairesi Başkanlığı
TSM	Toplum Sağlığı Merkezi
TUTSA	Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyans Araştırması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UTRL	Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı
VSD	Verem Savaşı Dispanseri
İlaç Kısaltmaları	
E	Etambutol
H	İzoniiazid
R	Rifampisin
S	Streptomisin

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	DSÖ Küresel Tüberküloz 2017 Raporu Türkiye Özet Sayfası	4
Şekil 2.	Ülkelere Göre Tahmini TB İnsidans Hızları, 2016	5
Şekil 3.	Ülkelere Göre Yeni Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2016	6
Şekil 4.	Ülkelere Göre Önceden Tedavi Görmüş Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2016	7
Şekil 5.	Ülkelere Göre TB Olgularında HIV Testi Uygulaması (HIV durumu bilinen yeni ve nüks TB hastalarının yüzdesi), 2016	7
Şekil 6.	Ülkelere Göre Yeni ve Nüks TB Olgularında Tahmini HIV Prevalansı, 2016	8
Şekil 7.	TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin İllere Göre Sayıları (2017 yılı sonu)	21
Şekil 8.	Yayma + Kültür + İDT Yapan (Seviye 3) TB Laboratuvarlarının İllere Göre Dağılımı (2017 Yılı Sonu İtibariyle)	27
Şekil 9.	Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2017	32
Şekil 10.	TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma Sayısı, 2005-2016	33
Şekil 11.	Mobil Tarama Ekipleri ve Faaliyet Gösterdikleri İller, 2017	36
Şekil 12.	Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Tarama Yapılan Kişi Sayısı, 2006-2017	38
Şekil 13.	Yıllara Göre TB İnsidansı, 2005-2016	42
Şekil 14.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam Olgularda Olgu Hızları, 2005-2016	43
Şekil 15.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2016	46
Şekil 16.	Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2016	46
Şekil 17.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016	48
Şekil 18.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları, 2016	49
Şekil 19.	Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016	50
Şekil 20.	Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016	51
Şekil 21.	Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Tutulan Organa Göre Dağılımı, 2016	56
Şekil 22.	Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2016	58
Şekil 23.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Sayıları, 2005-2016	64
Şekil 24.	İstanbul ve Türkiye Geneli Toplam TB Olgu Hızları, 2005-2016	86
Şekil 25.	İstanbul İli İlçelere Göre Toplam TB Olgu Hızları, 2016	88
Şekil 26.	TB Olgularında Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2015	96
Şekil 27.	Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2015	97
Şekil 28.	Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tedavi Başarısı, 2015	98
Şekil 29.	Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2008-2015	99
Şekil 30.	TB Olgularında Doğduğu Ülkeye Göre Tedavi Sonuçları, 2015	116

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.	DSÖ Bölgelerine Göre Tahmini TB Hastalık Yüğü, 2016	5
Tablo 2.	DSÖ Bölgelerine Göre Tedavi Başarısı Oranları, 2015	6
Tablo 3.	TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin Listesi (2017 Yılı Sonu)	22
Tablo 4.	TB Laboratuvarlarının Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017	24
Tablo 5.	TB Laboratuvarlarının Seviyelerine Göre Dağılımı, 2017	24
Tablo 6.	Tüberküloz Tanı Hizmeti Veren Laboratuvarların İllere Göre Dağılımı, 2017	25
Tablo 7.	Sadece Yayma Yapan (Seviye 1) Laboratuvarların Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017	26
Tablo 8.	Yayma + Kültür Yapan (Seviye 2) Laboratuvarların Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017	26
Tablo 9.	Yayma + Kültür + İDT Yapan (Seviye 3) Laboratuvarların Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017	26
Tablo 10.	Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2017	31
Tablo 11.	TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimi Kayıtlarına Göre TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma, 2005-2016	32
Tablo 12.	İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçla Korumaya Alınanların Dağılımı, 2016	34
Tablo 13.	Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Yapılan Taramaların Kurumlara Göre Dağılımı, 2017	37
Tablo 14.	Kurumlara Göre Yapılan Taramalar ve Sonuçları, 2017	38
Tablo 15.	Yıllara Göre TB İnsidans Hızları, 2005-2016	42
Tablo 16.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam TB Olgu Sayıları, Olgu Hızları ve Olgu Hızlarındaki Yıllık Değişim, 2005-2016	43
Tablo 17.	Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2016	44
Tablo 18.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2016	45
Tablo 19.	Toplam TB Olgularında 2005-2016 Yılları Arasında Olgu Hızındaki Değişim	46
Tablo 20.	Toplam TB Olgularının Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2016	47
Tablo 21.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016	48
Tablo 22.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları, 2016	49
Tablo 23.	Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016	50
Tablo 24.	Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016	51
Tablo 25.	Yayma (+) Akciğer TB, Toplam Akciğer TB, Akciğer Dışı TB Olguları ve Tüm Olguların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2016	52
Tablo 26.	TB Hastalarında Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016	52
Tablo 27.	Yeni TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2016	53
Tablo 28.	Önceden Tedavi Görmüş TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2016	53
Tablo 29.	Toplam TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2016	54
Tablo 30.	Çocuk Hastalarda Yıllara Göre Tüberküloz Menenjit Olgularının Dağılımı, 2005-2016	54
Tablo 31.	Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularında Tutulan Organların Dağılımı, 2016	55
Tablo 32.	Akciğer Dışı TB Olgularında Cinsiyete Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2016	55

TABLolar DİZİNİ

Tablo 33.	Akciğer Dışı TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2016	57
Tablo 34.	Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2016	58
Tablo 35.	Toplam Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2016	59
Tablo 36.	Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkikler, 2008-2016	59
Tablo 37.	Akciğer TB Olgularında Kültür ile İlgili Veriler, 2008-2016	60
Tablo 38.	Akciğer TB Olgularında İDT Yapılma Durumu, 2008-2016	60
Tablo 39.	Akciğer TB Olgularında Mikroskopi ve Kültür Sonuçlarının Birlikte Değerlendirilmesi, 2008-2016	61
Tablo 40.	İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Her Bir TB İlacı İçin Toplam Direnç Sonuçları, 2009-2016	62
Tablo 41.	İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Tekli ve Çoklu İlaç Direnci Dağılımları, 2016	63
Tablo 42.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Oranları, 2005-2016	64
Tablo 43.	ÇİD-TB Olgularının Temel Özelliklere Göre Dağılımı, 2016	65
Tablo 44.	Toplam TB, ÇİD-TB ve YİD-TB Olgu Sayıları, 2005-2016	65
Tablo 45.	TB Olgularında HIV Testi Yapılma Durumu ve HIV (+) TB Hasta Sayısı, 2009-2016	66
Tablo 46a.	İllere Göre Toplam TB Olgu Sayısı, 2008-2016	70
Tablo 46b.	İllere Göre Toplam TB Olgu Hızı (100.000'de), 2008-2016	71
Tablo 47.	İllerin Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016	74
Tablo 48.	İllerin Toplam TB Olgularının Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2016	76
Tablo 49.	Toplam TB Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2016	78
Tablo 50.	Toplam TB Olgularının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2016	80
Tablo 51.	Toplam TB Olgularının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016	82
Tablo 52.	İllere Göre Toplam Akciğer TB Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2016	84
Tablo 53.	İstanbul ve Türkiye TB Olgu Sayıları ve Olgu Hızları, 2005-2016	86
Tablo 54.	İstanbul İli İlçelere Göre Olgu Hızları, 2016	87
Tablo 55.	İstanbul İli Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Ülkelerine ve ÇİD-TB Durumuna Göre Dağılımı, 2016	89
Tablo 56.	İstanbul İli Toplam TB Olgularında VSD'lere Göre Tedavi Sonuçları, 2015	90
Tablo 57.	Toplam TB Olgularında Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2015	94
Tablo 58.	Yeni Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2015	94
Tablo 59.	Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2015	95
Tablo 60.	Yayma (+) Akciğer TB Olgularında Tedavi Sonuçları, 2015	95
Tablo 61.	Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2015	96
Tablo 62.	Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2015	97
Tablo 63.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Tedavi Sonuçları, 2015	98
Tablo 64.	Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2015	99

TABLolar DİZİNİ

Tablo 65.	TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2015	100
Tablo 66.	Yeni Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2015	102
Tablo 67.	2013 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl ve 3. Yıl Tedavi Sonuçları	104
Tablo 68.	2014 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl (24. ay) Tedavi Sonuçları	104
Tablo 69.	Toplam TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2005-2016	107
Tablo 70.	Yabancı Ülke Doğumlu Hastalar, 2005-2016	107
Tablo 71.	Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalar ve Ülkelere Göre Dağılımı, 2016	108
Tablo 72.	Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalar ve Yıllara Göre Dağılımı, 2006-2016	110
Tablo 73.	İllerin Toplam TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2016	113
Tablo 74.	TB Olgularında Doğduğu Ülkeye Göre ÇİD-TB Oranları, 2016	115
Tablo 75.	ÇİD-TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2016	115
Tablo 76.	TB Olgularında Doğduğu Ülkeye Göre Tedavi Sonuçları, 2015	116
Tablo 77.	2016 Yılında Tüberküloz Tanısı Almış Olguların Raporlanma Takvimi	121
Tablo 78.	2015 Yılı Tüberküloz Olgularının 12. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi	122
Tablo 79.	2014 Yılı ÇİD-TB Olgularının 24. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi	123

**KÜRESEL TÜBERKÜLOZ
2017 RAPORUNDA
TÜRKİYE**

“DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ KÜRESEL TÜBERKÜLOZ 2017 RAPORU”NDA TÜRKİYE

2005 yılından itibaren Türkiye genelinde verem savaşı dispanserlerine kayıt edilen tüm TB hastalarının verileri bireysel olarak toplanmaktadır. 2016 yılı hasta verileri ile 2015 yılı TB hastalarının tedavi sonuçları Daire Başkanlığımızca toplanmış ve 31 Mayıs 2017 tarihinde DSÖ’ye iletilmiştir. Bu veriler DSÖ tarafından analiz edilmiş olup Küresel Tüberküloz 2017 Raporuna yansıtılmıştır.

DSÖ tarafından yayımlanan Küresel Tüberküloz 2017 Raporunda (Global Tuberculosis Report 2017) yer alan Türkiye profili özet sayfası Şekil 1’de görülmektedir.

AÇIKLAMA:

Küresel Tüberküloz Raporunda (Global Tuberculosis Report) verilen insidans ve mortalite hızları DSÖ tahminlerine dayanmaktadır.

*DSÖ tarafından tüm ülkelerde bildirilen TB olgu sayıları ve çeşitli parametreler kullanılarak ülkelerin **tahmini (estimated) olgu sayıları** hesaplanmakta, daha sonra da bu sayılar kullanılarak **tahmini insidans ve tahmini mortalite hızları** hesaplanmaktadır. Küresel Tüberküloz Raporlarında bu tahmini hızlar yayınlanmaktadır.*

Turkey

Population 2016 **80 million**

Estimates of TB burden*, 2016	Number (thousands)	Rate (per 100 000 population)
Mortality (excludes HIV+TB)	0.48 (0.35–0.63)	0.61 (0.44–0.79)
Mortality (HIV+TB only)	0.015 (0.011–0.02)	0.02 (0.01–0.02)
Incidence (includes HIV+TB)	14 (12–16)	18 (15–20)
Incidence (HIV+TB only)	0.092 (0.077–0.11)	0.12 (0.1–0.14)
Incidence (MDR/RR-TB)**	0.56 (0.46–0.65)	0.7 (0.58–0.82)

Estimated TB incidence by age and sex (thousands)*, 2016			
	0–14 years	> 14 years	Total
Females	0.7 (0.6–0.81)	5.3 (4.5–6.1)	6 (5.1–6.9)
Males	0.79 (0.67–0.91)	7.2 (6.1–8.3)	8 (6.8–9.2)
Total	1.5 (1.3–1.7)	13 (11–14)	14 (12–16)

TB case notifications, 2016	
Total cases notified	12 417
Total new and relapse	12 186
- % tested with rapid diagnostics at time of diagnosis	
- % with known HIV status	70%
- % pulmonary	66%
- % bacteriologically confirmed among pulmonary	79%

Universal health coverage and social protection	
TB treatment coverage (notified/estimated incidence), 2016	87% (75–100)
TB patients facing catastrophic total costs	
TB case fatality ratio (estimated mortality/estimated incidence), 2016	0.04 (0.03–0.05)

TB/HIV care in new and relapse TB patients, 2016		Number	(%)
Patients with known HIV-status who are HIV-positive		56	<1%
- on antiretroviral therapy		51	91%

Drug-resistant TB care, 2016	New cases	Previously treated cases	Total number***
Estimated MDR/RR-TB cases among notified pulmonary TB cases			350 (300–390)
Estimated % of TB cases with MDR/RR-TB	2.9% (2.5–3.4)	16% (13–19)	
% notified tested for rifampicin resistance	48%	62%	6 051
MDR/RR-TB cases tested for resistance to second-line drugs			162
Laboratory-confirmed cases		MDR/RR-TB: 256, XDR-TB: 9	
Patients started on treatment****		MDR/RR-TB: 217, XDR-TB: 9	

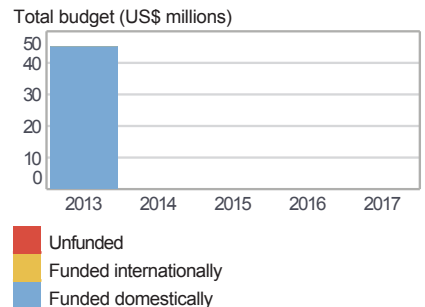
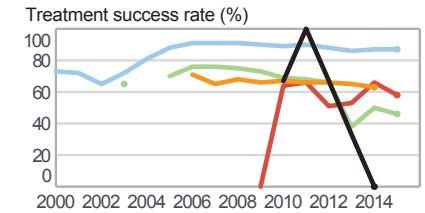
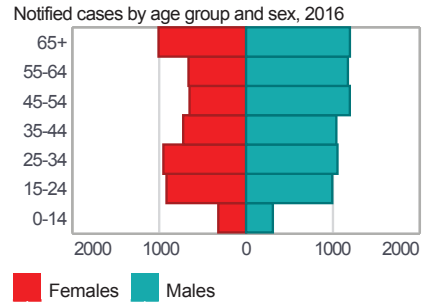
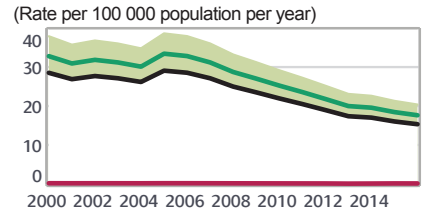
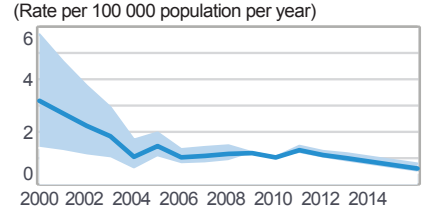
Treatment success rate and cohort size	Success	Cohort
New and relapse cases registered in 2015	87%	12 362
Previously treated cases, excluding relapse, registered in 2015	46%	158
HIV-positive TB cases registered in 2015	58%	57
MDR/RR-TB cases started on second-line treatment in 2014	63%	257
XDR-TB cases started on second-line treatment in 2014	0%	2

TB preventive treatment, 2016	
% of HIV-positive people (newly enrolled in care) on preventive treatment	
% of children (aged < 5) household contacts of bacteriologically-confirmed TB cases on preventive treatment	100% (100–100)

TB financing, 2017	
National TB budget (US\$ millions)	

* Ranges represent uncertainty intervals
 ** MDR is TB resistant to rifampicin and isoniazid; RR is TB resistant to rifampicin
 *** Includes cases with unknown previous TB treatment history
 **** Includes patients diagnosed before 2016 and patients who were not laboratory-confirmed

Tuberculosis profile

Data are as reported to WHO. Estimates of TB and MDR-TB burden are produced by WHO in consultation with countries.
 Generated: 2017-10-30

Data: www.who.int/tb/data

Şekil 1. DSÖ Küresel Tüberküloz 2017 Raporu Türkiye Özet Sayfası

Dünya genelinde insidans ve mortalitenin en yüksek olduğu bölgeler, Afrika ve Güney Doğu Asya Bölgeleridir. Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesinde yer almaktadır. Dünya geneli ve DSÖ bölgelerine göre, TB hastalık yükü ile ilgili veriler Tablo 1’de görülmektedir.

Küresel Tüberküloz 2017 Raporunda Türkiye’nin 2016 yılı tahmini insidans hızı yüz binde 18 ve tahmini mortalite hızı yüz binde 0,62 olarak verilmiştir.

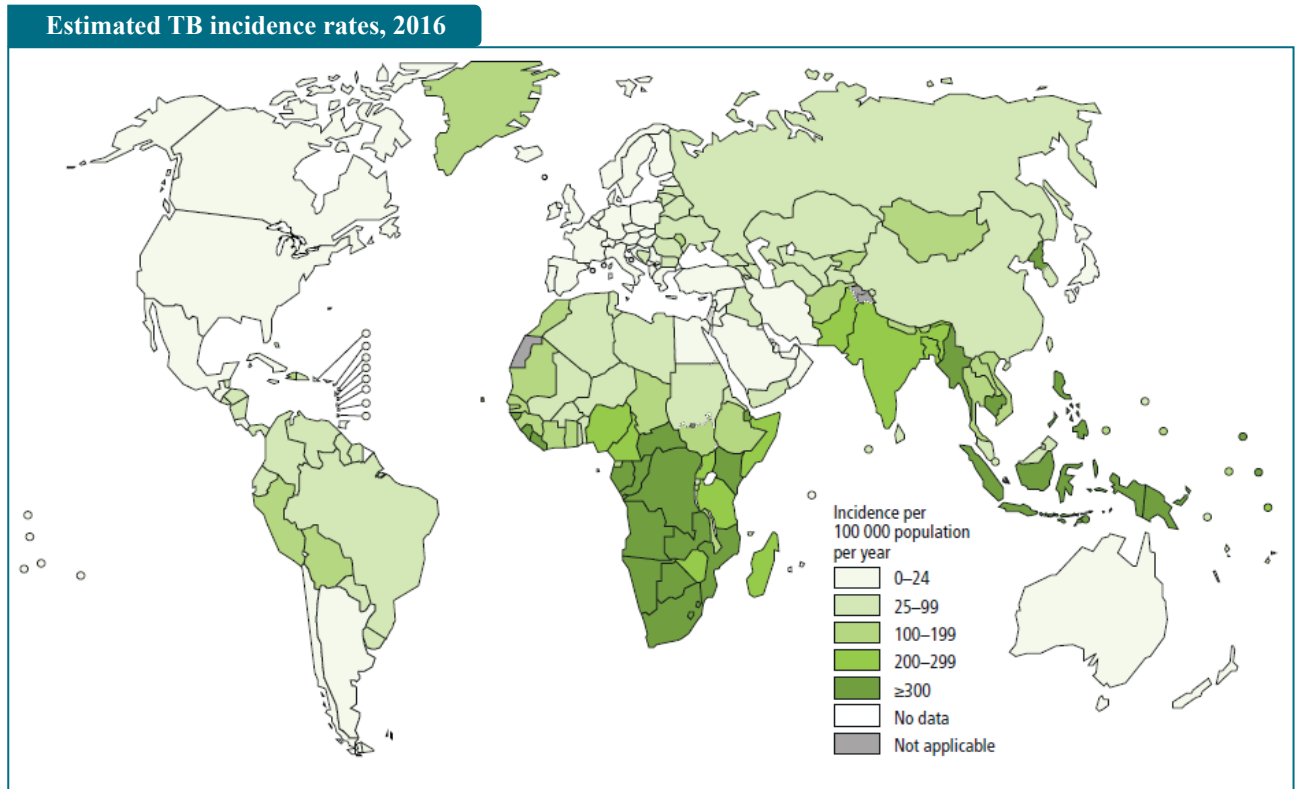
Tablo 1. DSÖ Bölgelerine Göre Tahmini TB Hastalık Yükü, 2016 (Yüz bin nüfusta)*

BÖLGE	Tahmini İnsidans (100.000’de)	Tahmini Mortalite (100.000’de)
Afrika Bölgesi	254	72
Güney Doğu Asya Bölgesi	240	35
Doğu Akdeniz Bölgesi	114	13
Batı Pasifik Bölgesi	95	5,7
Avrupa Bölgesi	32	3,4
** TÜRKİYE	18	0,62
Amerika Bölgesi	27	2,3
DÜNYA GENELİ	140	22

*Hızlar, nokta tahmin değerlerini göstermektedir.

**Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesinde yer almaktadır.

DSÖ tarafından ülkeler bazında hesaplanan 2016 yılı tahmini insidans hızları Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2. Ülkelere Göre Tahmini TB İnsidans Hızları, 2016 (Global Tuberculosis Report 2017)

Türkiye'nin, 2015 yılı yeni+nüks olgularda tedavi başarısı %87 ve önceden tedavi görmüş olgularda tedavi başarısı %46'dır. Dünya geneli ve DSÖ bölgelerine göre tedavi sonuçları ile ilgili veriler Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. DSÖ Bölgelerine Göre Tedavi Başarısı Oranları, 2015*

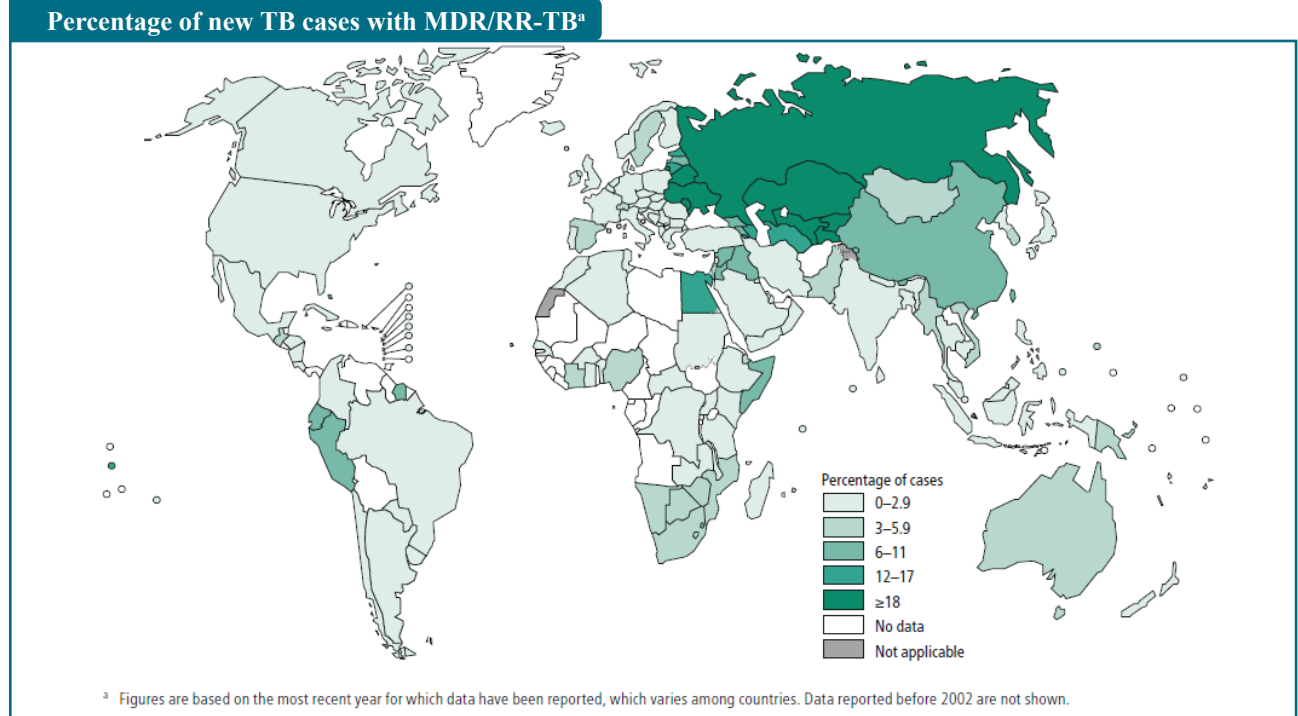
BÖLGE	Yeni+Nüks Olgularda Tedavi Başarısı (%)*	Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Tedavi Başarısı (%)**
Afrika Bölgesi	83	75
Güney Doğu Asya Bölgesi	78	69
Doğu Akdeniz Bölgesi	91	80
Batı Pasifik Bölgesi	92	79
Avrupa Bölgesi	77	61
***TÜRKİYE	87	46
Amerika Bölgesi	76	48
DÜNYA GENELİ	83	69

*Tedavi başarısı: Kür ve tedavi tamamlamanın toplamıdır.

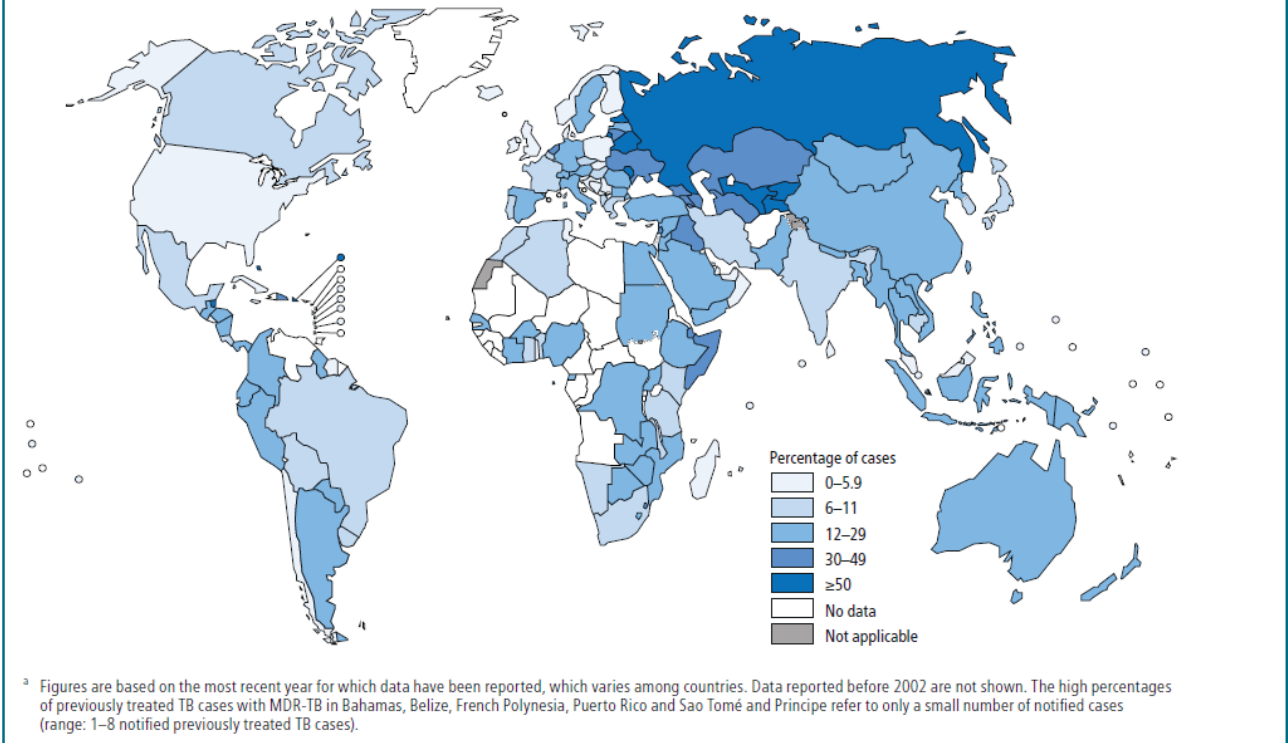
** Tedavi başarısızlığından gelen ve tedaviyi terkten dönen olgularda.

***Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesinde yer almaktadır.

Türkiye ÇİD-TB açısından yüksek hastalık yüküne sahip 27 ülke arasında değildir. Küresel Tüberküloz 2017 Raporu ÇİD-TB haritalarında Türkiye'de yeni tüberküloz olgularında RD/ÇİD-TB oranı %0-2,9 aralığında, önceden tedavi görmüş tüberküloz olgularında RD/ÇİD-TB oranı ise %12-29 aralığında verilmiştir (Şekil 3-4).

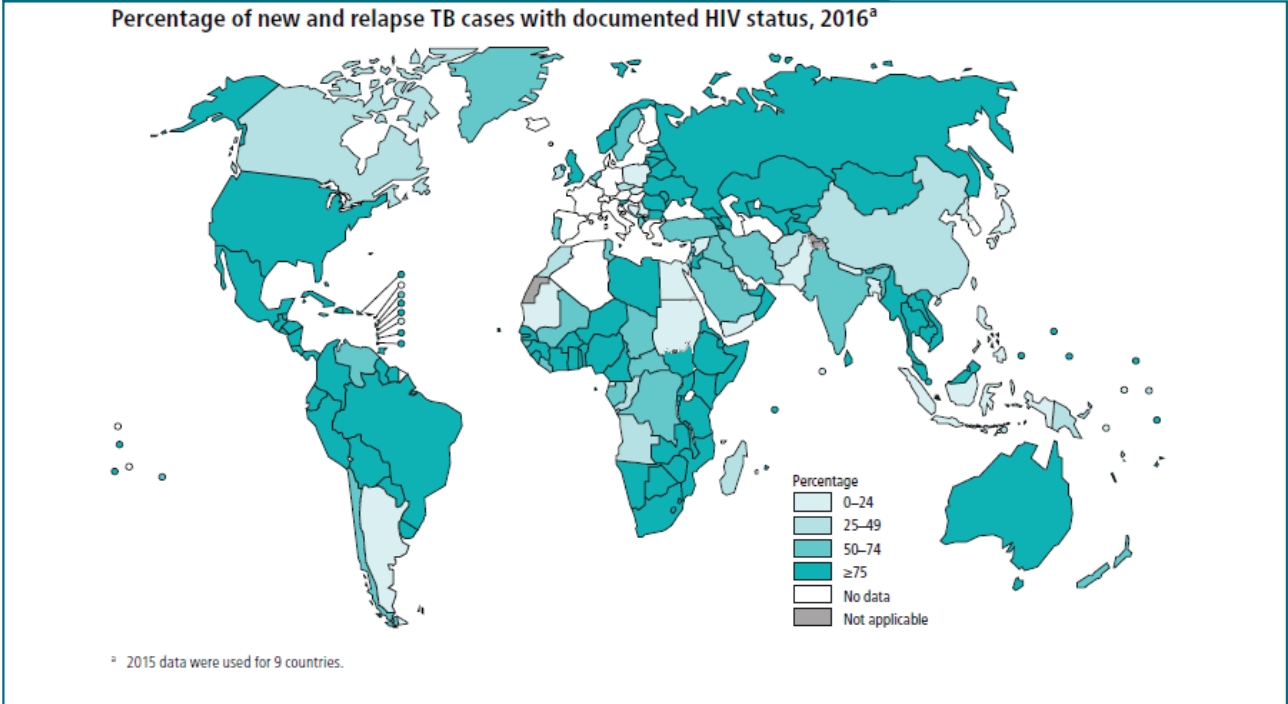

Şekil 3. Ülkelere Göre Yeni Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2016 (Global Tuberculosis Report 2017)

Percentage of previously treated TB cases with MDR/RR-TB^a

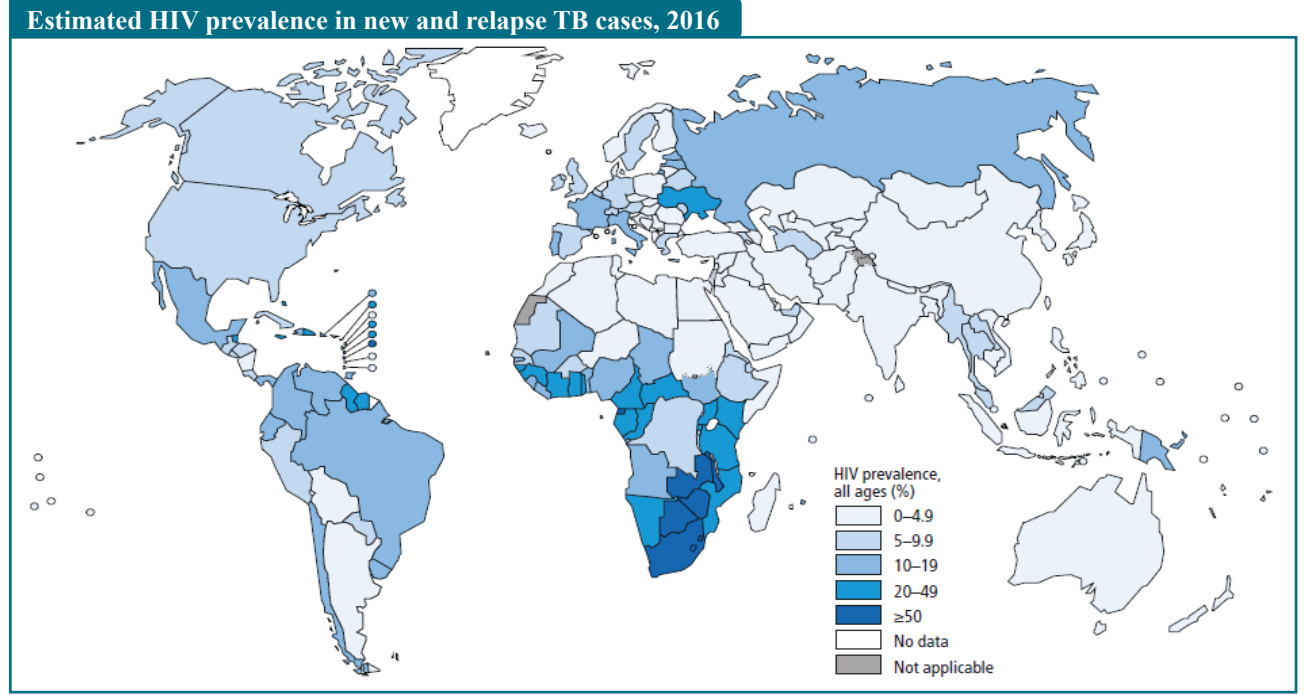
Şekil 4. Ülkelere Göre Önceden Tedavi Görmüş Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2016 (Global Tuberculosis Report 2017)

Türkiye’de 2016 yılında kayıtlara giren 12.417 TB olgusundan 8.704’üne (**%70,1**) HIV testi yapılmıştır. Yeni ve nüks olgularda test yapılan hasta sayısı 8.549’dur. Küresel Tüberküloz 2017 Raporunda Türkiye’de 2016 yılında HIV durumu bilinen yeni ve nüks TB hasta oranı %50-74 aralığında verilmiştir (Şekil 5).

Percentage of new and relapse TB cases with documented HIV status, 2016^a

Şekil 5. Ülkelere Göre TB Olgularında HIV Testi Uygulaması (HIV durumu bilinen yeni ve nüks TB hastalarının yüzdesi), 2016 (Global Tuberculosis Report 2017)

Türkiye’de 2016 yılında kayıtlara giren 12.417 TB olgusundan 60’ının (%0,48) HIV (+) olduğu tespit edilmiştir. Küresel Tüberküloz 2017 Raporunda Türkiye’nin 2016 yılı yeni ve nüks TB olgularında HIV prevalansı %0-4,9 aralığında verilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Ünelere Göre Yeni ve Nüks TB Olgularında Tahmini HIV Prevalansı, 2016 (Global Tuberculosis Report 2017)

ÖZET

ÖZET

Tüberküloz hasta verileri 2005 yılından önce, verem savaşı dispanserlerinden aylık toplam istatistikler olarak gönderilmekte, Başkanlığımızca il ve ülke düzeyinde istatistikler hesaplanmaktaydı. Ülkemizde 2006 yılında uygulanmaya başlanan Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi kapsamında 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmaya ve analiz edilerek raporlanmaya başlanmıştır.

Tüberküloz hastalarının tanı ve tedavileri uzun süreli programlar dahilinde yürütüldüğü için 2018 raporunda 2017 yılı faaliyetleri, 2016 yılı tüberküloz hasta verileri, 2015 yılı tüberküloz hastalarının tedavi sonuçları ve 2014 yılı ÇİD-TB hastalarının ikinci yıl tedavi sonuçları sunulmuştur.

Tüberküloz Kontrol Faaliyetleri:

Ülkemizde 2010 yılında her ilde en az bir adet olmak üzere her 500.000 nüfusa bir dispanser olacak şekilde yeniden yapılandırma çalışması başlatılmıştır. Verem savaşı dispanseri sayısı 2017 yılı sonu itibariyle 177'dir.

2017 yılında Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı ile birlikte ülke genelinde 270 laboratuvar da tüberküloz tanı hizmetleri verilmiştir. Laboratuvarların 71'i devlet hastanesi, 60'ı tıp fakültesi hastanesi, 46'sı verem savaşı dispanseri, 21'i özel hastane, 16'sı Bölge TB laboratuvarı (12'si HSL bünyesinde), 15'i eğitim ve araştırma hastanesi, 14'ü halk sağlığı laboratuvarı, 9'u göğüs hastalıkları hastanesi, 8'i özel laboratuvar, 6'sı dal hastanesi ve 3 diğ er laboratuvardır.

Toplam 270 laboratuvardan sadece yayma mikroskopisi yapan (Seviye 1) laboratuvar sayısı 143'tür (%53,0). Yayma + Kültür yapan (Seviye 2) laboratuvar sayısı 61'dir (%22,6). Yayma + Kültür + İDT yapan (Seviye 3) laboratuvar sayısı 66'dır (%24,4). 270 laboratuvarın 85'inde MTBC-TDM ayrımı, 59'unda moleküler tanı ve 19'unda hızlı direnç testi yapılmaktadır.

Tüberküloz kontrol faaliyetleri ile ilgili olarak sahada karşılaşılan sorunlara yönelik çözümler üretilebilmesi amacıyla 23-25 Mart 2017 tarihlerinde Ankara'da Latent TB ve Temaslı Muayenesi, Tüberkülozda Stigma, TB Dışı Mikobakteri ve TB Tedavisi konularında Tüberküloz Danışma Kurulu toplantıları düzenlenmiştir.

Tüberküloz kontrol faaliyetlerini yerinde izlemek ve değerlendirmek amacıyla illere yapılacak ziyaretlerde görev alacak personele yönelik 18-22 Nisan 2017 tarihleri arasında Antalya'da "Tüberküloz Saha Timleri Oryantasyon Eğitimi" yapılmıştır. Eğitime 32 kişi katılmıştır.

Tüberküloz kontrol faaliyetleri ile ilgili olarak sahada karşılaşılan sorunlara yönelik çözümler üretilebilmesi amacıyla 26-27 Nisan 2017 tarihlerinde Tüberküloz Bilim Kurulu toplantısı düzenlenmiştir.

Bakanlığımız ve TİKA'nın ortak projesi kapsamında tüberküloz konusunda destek sağlamak amacıyla 06-12 Mayıs 2017 tarihlerinde Bangladeş'e ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Bakanlığımızca, tüberküloz kontrol çalışmalarında standardın sağlanması, iller arası çözüm odaklarının oluşturulması amacıyla kendilerine bağlı illere danışmanlık yapmak üzere 10 saha danışmanı belirlenmiştir.

Saha Danışmanlarının çalışma prensiplerinin belirlenmesi amacıyla 21-22 Haziran 2017 tarihlerinde Ankara’da “Saha Danışmanları Oryantasyon Toplantısı” düzenlenmiştir.

Uganda Sağlık Bakanlığı’nın talebi üzerine, Uganda’dan gelen ekibe, Daire Başkanlığımızca ülkemizde uygulanan tüberküloz kontrol programı hakkında, Aşı İle Önlenebilir Hastalıklar Dairesi Başkanlığı tarafından da çocuk aşıları alanlarındaki uygulamalar ve yöntemler hakkında 18-19 Eylül 2017 tarihlerinde eğitim verilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Ofisi tarafından 4-5 Aralık 2017 tarihlerinde Kopenhag/Danimarka’da düzenlenen “Avrupa Bölgesinde Çocuk ve Ergenlerde Tüberküloz Çalıştayı”na katılım sağlanmıştır.

“Hekimlere Yönelik Verem Savaşı Sertifikalı Eğitim Programı” çerçevesinde 2017 yılında VSD hekimlerine yönelik eğitimler yapılmış olup 2 grup halinde yapılan eğitimlere toplam 55 hekim katılmıştır.

“Yardımcı Sağlık Personeli Verem Savaş Eğitimi” çerçevesinde 2017 yılında Tüberküloz Daire Başkanlığında ve verem savaşı dispanserlerinde görev yapan hemşire, sağlık memuru ve ebelere yönelik eğitimler yapılmış olup 2 grup halinde yapılan eğitimlere toplam 75 personel katılmıştır.

Tüberküloz kontrol faaliyetlerini yerinde izlemek ve değerlendirmek amacıyla Adana, Adıyaman, Antalya, Aydın, Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kilis, Mersin, Samsun illerinde, tüberküloz saha timleri ile yerinde değerlendirme, teorik ve pratik eğitim çalışması yapılmıştır.

Rutin ikmal ve sürveyans çalışmaları yürütülmüştür.

Dispanserlerin faaliyetleri:

Verem savaşı dispanserlerinde 2017 yılında 1.391.817 poliklinik muayenesi yapılmıştır. Radyolojik tetkik sayısı 955.618 ve direkt mikroskopi sayısı 27.296 olarak gerçekleşmiştir. İleri tetkik için bölge tüberküloz laboratuvarlarına gönderilen örnek sayısı 109.644’tür.

2016 yılı için temaslı muayene sayısı 105.480 (hasta başına 8,5 kişi) iken, koruyucu ilaç tedavisine alınanların sayısı ise 27.543 kişi (hasta başına 2,2 kişi)’dir.

2017 yılında dispanserlerde kayıt altına alınan hastaların %98,4’ünün tedavilerine doğrudan gözetim altında başlanmıştır. Tedavi sonundaki verilere bakıldığında, tedavi süresince DGT oranı 2015 yılı hastaları için %98,9’dur (kısmi ve tam DGT toplamı).

Yurt genelinde il sağlık müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet gösteren 20 Mobil Tarama Ekibi tarafından 2017 yılında 230.402 kişinin röntgen taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda 4.920 tüberküloz şüphelisi saptanmış ve ileri tetkikler sonucunda 43 kişinin tüberküloz hastası olduğu tespit edilmiştir.

2016 yılı tüberküloz hasta verileri:

Toplam 12.417 tüberküloz hastası 2016 yılında verem savaşı dispanserleri kayıtlarına girmiştir. Toplam olgu hızı yüz binde 16,2’den yüz binde 15,6’ya (-%4,1) düşüş göstermiştir.

Hastaların 7.132’si (%57,4) erkek, 5.285’i (%42,6) kadındır. Erkek/Kadın oranı 1,3’tür. Olgu hızı erkeklerde yüz binde 17,8 ve kadınlarda yüz binde 13,3’tür. Olgu hızının yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde, 15-24 yaş grubundan başlayarak yükseldiği, 65 ve üzeri yaşlarda en yüksek düzeye (yüz binde 33,3) ulaştığı görülmektedir.

Toplam 12.417 hastada yeni olguların oranı %92,1 (11.442) iken önceden tedavi görmüş olguların oranı %7,9'dur (975). Önceden tedavi görmüş olguların toplam hasta içindeki oranları; %6,0 (744) nüks, %1,3 (167) tedaviyi terkten dönen, %0,5 (62) tedavi başarısızlığından gelen ve %0,02 (2) kronik olgudur.

Hastaların %61,3'ü (7.616) akciğer tutulumu, %33,6'sı (4.169) akciğer dışı organ tutulumu, %5,1'i (632) hem akciğer hem de akciğer dışı tutulum göstermiştir. Akciğer dışı TB tespit edilen toplam 4.801 hastanın (4.169+632) %42,3'ü (2.033) erkek, %57,7'si (2.768) kadındır. Akciğer dışı organ tüberkülozu olgularında en sık ekstratorasik lenf bezleri (%27,8) ve plevra (%23,4) tutulumu olduğu tespit edilmiştir.

2016 yılında akciğer tüberkülozu olan 8.248 hastada yapılan bakteriyolojik tetkikler incelendiğinde; mikroskopi yapılma oranı %93,5 (7.713), mikroskopi yapılanlar içinde mikroskopi pozitiflik oranı %59,8 (4.610); kültür yapılma oranı %87,1 (7.181), kültür yapılanlar içinde kültür pozitiflik oranı %81,5 (5.855); kültür pozitif olgularda ilaç duyarlılık testi yapılma oranı ise %96,0 (5.620) bulunmuştur.

İlaç duyarlılık testi yapılan toplam 6.037 hastanın (5.620 AC+417 AC dışı) sonuçları incelendiğinde; %19,2'sinde (1.161/6.037) en az bir ilaca direnç saptanmıştır. En yüksek oranda direncin %11,9 ile (720/6.037) izoniyazide karşı geliştiği görülmüştür.

İzoniyazid ve rifampisin için (her ikisine) ilaç duyarlılık testi yapılan 6.028 olgunun 200'ünün (%3,3) çok ilaca dirençli (ÇİD- TB) olduğu tespit edilmiştir. İDT yapılanlarda ÇİD-TB oranı yeni olgularda %2,1 iken (115 olgu), önceden tedavi görmüş olgularda %14,2 (85 olgu) olarak saptanmıştır. ÇİD-TB olgularından 9'u YİD-TB'dir (4 yeni olgu, 5 önceden tedavi görmüş olgu). YİD-TB olgularının 1'i Türkiye doğumlu, 8'i yabancı ülke doğumludur.

Toplam 12.417 TB olgusundan 60'nın HIV (+) olduğu tespit edilmiştir.

Verem savaşı dispanserlerinde 2016 yılında kayıt altına alınan yabancı ülke doğumlu hastaların sayısı 904 olup bunların %56,2'si (508) Suriye doğumludur. Yabancı ülke doğumlu hastaların %86,1'i (778) Asya, %8,1'i (73) Avrupa, %5,7'si (52) Afrika ve %0,1'i (1) Amerika kıtası ülkelerindedir.

Tedavi sonuçları, 2015 yılı hastaları:

Verem savaşı dispanserlerine 2015 yılında kaydedilen 12.772 hastadan 29'unun (yeni olgularda 24 kişi, önceden tedavi görmüşlerde 5 kişi) daha sonraki incelemelerde TB olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle tedavi sonuçları 12.743 hasta (11.779 yeni + 964 önceden tedavi görmüş) üzerinden verilmiştir. Hastaların, tedavi başlangıcından 12 ay sonraki tedavi sonuçları bireysel olarak toplanarak raporlanmıştır.

Toplam tüberküloz olgularında tedavi başarısı %85,0 (10.832/12.743); yeni olgularda %86,6 (10.203/11.779), önceden tedavi görmüş olgularda %65,2 (629/964) olarak tespit edilmiştir. Ölüm oranı; tüm olgularda %5,7 (723), yeni olgularda %5,6 (666) ve önceden tedavi görmüş olgularda %5,9 (57) olarak saptanmıştır.

Kadın hastalarda tedavi başarısı %87,6 ve tedavi terki %2,7 iken, aynı oranlar erkeklerde sırasıyla %83,0 ve %4,9'dur. Kadın hastaların tedavi sonuçlarının erkeklerden daha iyi olduğu görülmektedir.

Yayma pozitif akciğer tüberkülozu olgularında tedavi başarısı (kür + tedavi tamamlama) oranı; yeni olgularda %85,7 (3.541/4.134), önceden tedavi görmüş olgularda %59,8 (330/552) ve tüm yayma pozitif akciğer tüberkülozu olgularında %82,6'dır (3.871/4.686).

2014 yılı ÇİD-TB olgularının 2. yıl (24. ay) tedavi sonuçları değerlendirilmiş olup tedavi başarısı %63,6 (161/253)'dir.

SUMMARY

Tuberculosis patient data was sent monthly from tuberculosis (TB) dispensaries in the overall statistics; statistics were computed by Tuberculosis Department at the provincial and country levels prior to the year 2005. The data of each registered patient to the TB dispensaries has been collected, analyzed and reported on an individual basis each year since 2005 in Turkey in frame of the Directly Observed Treatment Strategy which was launched in 2006.

Activities of the year 2017, the data of tuberculosis cases of the year 2016, the treatment outcomes of tuberculosis cases of the year 2015 and the second year treatment outcomes of multi drug resistant tuberculosis cases of the year 2014 were presented in this 2018 report, because of carrying out the diagnosis and treatment of tuberculosis patients in long-term programs.

Tuberculosis control activities:

A reorganization work which means a dispensary for every 500.000 population and at least one for every province was started in Turkey in 2010. The number of tuberculosis dispensaries is 177 by the end of 2017.

The tuberculosis diagnosis services were provided in 270 laboratories nationwide in 2017 together with the National Tuberculosis Reference Laboratory which is located within the General Directorate of Public Health. Of these laboratories; 71 are public hospitals, 60 are medical faculty hospitals, 46 are tuberculosis dispensaries, 21 are private hospitals, 16 are Regional TB laboratories (12 of them are within Public Health Laboratories), 15 are training and education hospitals, 14 are public health laboratories, 9 are chest disease hospitals, 8 are private laboratories, 6 are branch hospitals and 3 of them are other laboratories.

Of the total 270 laboratories, the number of laboratories performing only smear microscopy (Level 1) is 143 (53,0%). Number of laboratories performing smear + culture (Level 2) is 61 (22,6%). Number of laboratories performing smear+culture+DST (Level 3) is 66 (24,4%). Of the 270 laboratories, 85 have MTBC-NTM discrimination, 59 have molecular diagnostics and 19 have rapid resistance tests.

Tuberculosis Advisory Committee meeting was held on 23-25 March 2017 in Ankara about Latent TB and contact examinations, Stigma in Tuberculosis, Non-TB mycobacteria and TB Treatment topics, in order to provide solutions for the problems encountered in the field related to tuberculosis control activities.

“Tuberculosis Field Teams Orientation Training” was held in Antalya on 18-22 April 2017 for the staff who will participate to the provincial visits in order to monitor and evaluate the tuberculosis control activities on-site. 32 staff were participated to the training.

Tuberculosis Science Board meeting was held on 26-27 April 2017 in order to provide solutions for the problems encountered in the field regarding tuberculosis control activities.

A study visit to Bangladesh was held on 06 -12 May 2017 in order to provide support for tuberculosis control studies within the joint project of Ministry of Health and Turkish Cooperation and Coordination Agency-TIKA.

Ten (10) field advisors have been identified by our Ministry in order to provide standards for tuberculosis control activities, to provide consultancy services to establish inter-provincial solution focuses for

the provinces in their responsibility areas. “Field Advisors Orientation Meeting” was held on 21-22 June 2017 in Ankara in order to determine the working principles of the Field Advisors.

Upon the request of the Uganda Ministry of Health, the Ugandan team was trained on tuberculosis control program implemented by Tuberculosis Department and practices and methods on childhood vaccinations by the Department of Vaccine Preventable Diseases, on 18-19 September 2017.

Participation was provided to “Tuberculosis Workshop in Children and Adolescents in the European Region” organized by WHO Regional Office for Europe on 4-5 December 2017 in Copenhagen/Denmark.

Within the framework of “Certified Tuberculosis Control Training Program for Physicians”, training sessions have been held for tuberculosis dispensary physicians and total 55 physicians have been participated to the trainings in 2 groups.

In 2017, trainings were organized for the nurses, health officers and midwives working in tuberculosis dispensaries and Tuberculosis Department in the framework of “Tuberculosis Training for Assistant Healthcare Staff” and a total of 75 staff participated to the trainings in 2 groups.

In order to monitor and evaluate the activities of tuberculosis control on site; theoretical and practical training studies were carried out with the tuberculosis field teams in Adana, Adıyaman, Antalya, Aydın, Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kilis, Mersin, Samsun provinces.

Routine drug supply activities and surveillance studies were conducted.

Activities of tuberculosis dispensaries:

1.391.817 clinical examinations have been made in tuberculosis dispensaries during the year 2017. The number of radiological examinations was 955.618 and the number of direct microscopy examination was 27.296. The number of samples sent to the regional tuberculosis laboratories was 109.644.

While the number of contact examination was 105.480 (8,5 persons per tuberculosis patient), the number of preventive drug therapy receiving people was 27.543 (2,2 persons per tuberculosis patient) for the year 2016.

The treatment of 98,4% of tuberculosis patients registered to TB dispensaries has been started under the direct observation in 2017. When the data at the end of treatment are examined, the DOT rate during treatment is 98,9% for 2015 patients (partial and complete DOT sum).

X-ray screening of 230.402 people was held by 20 mobile screening teams which operate in parallel with Provincial Health Directorates in 2017. 4.920 people were found to be a tuberculosis suspect as a result of these scans and 43 people were identified as a tuberculosis patient after further investigations.

Tuberculosis patient data for the year 2016:

A total of 12.417 tuberculosis patients have registered to tuberculosis dispensaries in 2016. Total case notification rate has been decreased to 15,6 from 16,2 (per 100.000 population) (-4,1% change).

7.132 (57,4%) of tuberculosis cases are male and 5.285 (42,6%) are female. Male/ female ratio of TB cases is 1,3. Case notification rates are 17,8 (per 100.000 population) in males and 13,3 (per 100.000 population) in females. When the distribution of case notification rates in age groups is examined; it increases

beginning from 15-24 years age group and reaches to the highest level (33,3 per 100.000 population) in the ages 65 and over.

The percentage of new TB cases is 92,1% (n=11.442) and the percentage of retreatment TB cases is 7,9% (n=975) in the total of 12.417 TB cases. When we look at ratios of retreatment TB cases in all TB cases, they are 6,0% (n=744) relapse, 1,3% (n=167) after loss to follow-up, 0,5% (n=62) after failure and 0,02% (n=2) chronic cases.

61,3% (n=7.616) of all TB cases have pulmonary involvement, 33,6% (n=4.169) have extra pulmonary involvement and 5,1% (n=632) have both the pulmonary and extra pulmonary involvement. The 42,3% (n=2.033) of 4.801 (4.169+632) extra pulmonary TB cases are male and the 57,7% (n=2.768) are female. The most common extra pulmonary TB cases are the cases that have extra thoracic lymph nodes (27,8%) involvement and pleura (23,4%) involvement.

When we examine the bacteriological tests for the total pulmonary tuberculosis cases of 2016 year (n=8.248) we can see the following results: Microscopy made ratio is 93,5% (7.713), microscopy-positivity ratio is 59,8% (4.610), culture made ratio is 87,1% (7.181), culture-positivity ratio is 81,5% (5.855); drug susceptibility testing made ratio in culture-positive cases is 96,0% (5.620).

When the drug susceptibility testing results of the total 6.037 patients (5.620 pulmonary +417 extra pulmonary) are examined, at least one drug resistance was found in 19,2% (1.161/6.037) of them. It was seen that the highest rates of resistance with 11,9% (720/6.037) ratio had been developed to isoniazid.

200 multidrug resistant tuberculosis (MDR TB) cases (3,3%) have been found within 6.028 cases which the drug susceptibility testing (DST) were carried out. The percentages of MDR-TB in those cases that the DST carried out are 2,1% (n=115) for the new cases and 14,2% (n=85) for retreatment cases. 9 of the MDR-TB cases are XDR-TB (4 new case, 5 retreatment cases). Of the 9 XDR-TB cases; 1 of them was born in Turkey and 8 of them were foreign-born cases.

Of the total 12.417 TB cases, 60 was detected HIV (+).

The number of foreign-born TB cases registered to tuberculosis dispensaries is 904 in 2016. 56,2% (508) of these patients were born in Syria. Of these 904 foreign born patients, 86,1% (n=778) were from Asian countries, 8,1% (n=73) were from European countries, 5,7% (n=52) were from African countries and 0,1% (n=1) were from Americas countries.

Treatment outcomes, patients of the year 2015:

In 29 (24 new and 5 retreatment cases) of 12.772 TB cases which were recorded at tuberculosis dispensaries in 2015 it had been understood that in fact they were not TB patients in later examinations. Therefore, treatment outcomes were given on total 12.743 TB cases (11.779 new and 964 retreatment cases). The treatment outcomes were collected and reported individually as 12 months later treatment results after the beginning of the TB treatment.

Treatment success rates were identified as 85,0% (10.832/12.743) in all tuberculosis cases, 86,6% (10.203/11.779) in new cases and 65,2% (629/964) in retreatment cases. Mortality rates were identified as 5,7% (723) in all tuberculosis cases, 5,6% (666) in new cases and 5,9% (57) in retreatment cases.

While the treatment success rate is 87,6% and loss to follow-up rate is 2,7% for female patients, the same rates are 83,0% and 4,9% respectively for male patients. The female patients' treatment outcomes are better than the males as understood.

The treatment success (cured+treatment completed) rates for smear-positive pulmonary tuberculosis cases are 85,7% (3.541/4.134) in new cases, 59,8% (330/552) in retreatment cases and 82,6% (3.871/4.686) in all smear positive pulmonary tuberculosis cases.

When we analyze the second year treatment outcomes of multi drug resistant tuberculosis cases of 2014, it is seen that the treatment success rate was 63,6% (161/253).

2017 YILI FAALİYETLERİ

Tablo 3. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin Listesi (2017 Yılı Sonu)

NO	İL	DİSPANSER ADI	NO	İL	DİSPANSER ADI
1	ADANA	Çifte Minare (Merkez)	45	ÇANAKKALE	Merkez
2		Karşıyaka (D)	46		Biga
3		Ceyhan	47	ÇANKIRI	Merkez
4		Kozan	48	ÇORUM	Merkez
5	ADİYAMAN	Merkez	49	DENİZLİ	Merkez
6	AFYON	Merkez	50	DİYARBAKIR	1 Nolu
7	AĞRI	Merkez	51		2 Nolu
8		Doğubeyazıt	52		Ergani
9	AKSARAY	Merkez	53	DÜZCE	Merkez
10	AMASYA	Merkez	54	EDİRNE	Merkez
11	ANKARA	Merkez	55		Keşan
12		2 Nolu (Altındağ)	56		Uzunköprü
13		3 Nolu	57	ELAZIĞ	Merkez
14		4 Nolu	58	ERZİNCAN	Merkez
15	5 Nolu (Yenimahalle)	59	ERZURUM	Merkez	
16	7 Nolu (Mamak)	60	ESKİŞEHİR	Merkez	
17	Çubuk	61	GAZİANTEP	2 Nolu	
18	Merkez	62		İslahiye	
19	Alanya	63		Nizip	
20	ANTALYA	Kepez (Dr.Faik Doğrusöyler) (D)	64	GİRESUN	Merkez
21		Finike*	65		Görele
22	ARDAHAN	Merkez	66	GÜMÜŞHANE	Merkez
23	ARTVİN	Merkez	67	HAKKARİ	Merkez
24	AYDIN	Merkez	68	HATAY	Merkez
25		Nazilli	69		İskenderun
26		Söke	70	İĞDIR	Merkez
27	BALIKESİR	Merkez	71	İSPARTA	Merkez
28		Bandırma	72		Arnavutköy
29		Edremit	73		Bağcılar Güneşli
30		BARTIN	74		Bahçelievler
31	BATMAN	Merkez	75	Bakırköy Zülfü Sami Özgen	
32	BAYBURT	Merkez	76	Başakşehir*	
33	BİLECİK	Merkez	77	Beykoz (D)	
34	BİNGÖL	Merkez	78	Çatalca	
35	BİTLİS	Merkez	79	Esenler (D)	
36	BOLU	Merkez	80	İSTANBUL	Esenyurt
37	BURDUR	Merkez	81		Eyüp (D)
38	BURSA	Merkez	82		Gaziosmanpaşa
39		Nilüfer (D)	83		Güngören
40		Yıldırım	84		Kadıköy (D)
41		Gemlik	85		Kağıthane
42		İnegöl	86		Kartal (D)
43		M.Kemalpaşa	87		Küçükçekmece
44		Karacabey	88		Maltepe

Tablo 3. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin Listesi (2017 Yılı Sonu) (devamı)

NO	İL	DİSPANSER ADI	NO	İL	DİSPANSER ADI	
89	İSTANBUL	Pendik (D)	133	KÜTAHYA	Merkez	
90		Samandıra	134		Simav	
91		Sarıyer (D)	135	MALATYA	2 Nolu	
92		Sultangazi	136	MANİSA	Merkez	
93		Şehremini (D)	137		Akhisar	
94		Taksim (D)	138		Salihli	
95		Tevfik Sağlam (Bayrampaşa)	139	MARDİN	Merkez	
96		Tuzla	140		Midyat	
97		Ümraniye (D)	141	MERSİN	Merkez	
98		Üsküdar (D)	142		Anamur	
99		Zeytinburnu (D)	143		Silifke	
100		İZMİR	Kahramanlar (Merkez)	144	MUĞLA	Tarsus
101			Ali Halim Bayer	145		Merkez
102			Balçova	146	Fethiye	
103	Bergama		147	MUŞ	Merkez	
104	Bornova		148	NEVŞEHİR	Merkez	
105	Buca		149	NİĞDE	Merkez	
106	Çiğli		150	ORDU	Merkez	
107	H. Açıan (Eşrefpaşa)		151		Fatsa	
108	Karşıyaka		152		Ünye	
109	Ödemiş		153	OSMANİYE	Merkez	
110	Tire		154	RİZE	Merkez	
111	Torbalı		155	SAKARYA	Merkez	
112	K.MARAŞ		Merkez	156	SAMSUN	Merkez
113			Elbistan	157		Bafra
114	KARABÜK		Merkez	158		Çarşamba
115	KARAMAN		Merkez	159	SİİRT	Merkez
116	KARS		Merkez	160	SİNOP	Merkez
117	KASTAMONU	Merkez	161	SİVAS	Merkez	
118	KAYSERİ	Merkez	162	ŞANLIURFA	Merkez	
119	KIRIKKALE	Merkez	163		Siverek	
120	KIRKLARELİ	Merkez	164		Viranşehir	
121		Babaeski	165	ŞIRNAK	Merkez	
122		Lüleburgaz	166		Cizre	
123	KIRŞEHİR	Merkez	167	TEKİRDAĞ	Merkez	
124	KİLİS	Merkez	168		Çorlu	
125	KOCAELİ	Merkez	169	TOKAT	Merkez	
126		Gebze	170	TRABZON	Merkez	
127		Gölcük	171	TUNCELİ	Merkez	
128	KONYA	Mümtaz Kuru-Merkez	172	UŞAK	Merkez	
129		Güzide Kuru	173	VAN	Merkez	
130		Akşehir M.N. Şen	174	YALOVA	Merkez	
131		Beyşehir	175	YOZGAT	Merkez	
132		Ereğli	176	ZONGULDAK	Merkez	
		177	Ereğli			

*İstanbul Başakşehir ve Antalya Finike Verem Savaşı Dispanserleri henüz faaliyete geçmemiştir.

3.1.2. Tüberküloz Laboratuvarları

Ülke genelinde 2017 yılı sonu itibariyle 270 laboratuvar da tüberküloz tanı hizmetleri verilmektedir.

Tablo 4. TB Laboratuvarlarının Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017

KURUM TİPİ	Sayı	%
Devlet Hastanesi	71	26,3
Tıp Fakültesi	60	22,2
VSD Laboratuvarı	46	17,0
Özel Hastane	21	7,8
Bölge TB Laboratuvarı	16	5,9
Eğitim ve Araştırma Hastanesi	15	5,6
Halk Sağlığı Laboratuvarı	14	5,2
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	9	3,3
Özel Laboratuvar	8	3,0
Dal Hastanesi	6	2,2
UTRL	1	0,4
Diğer	3	1,1
TOPLAM	270	100,0

Ülkemizde 2017 yılında 15 ilde (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Erzurum, Eskişehir, İstanbul (iki), İzmir, Karabük, Kocaeli, Konya, Samsun, Sivas, Trabzon, Van) toplam 16 Bölge Tüberküloz Laboratuvarı kendilerine bağlı illere hizmet vermiştir.

Tablo 5. TB Laboratuvarlarının Seviyelerine Göre Dağılımı, 2017

SEVİYELER	Sayı	%
Seviye 1 (Sadece yayma)	143	53,0
Seviye 2 (Yayma+ Kültür)	61	22,6
Seviye 3 (Yayma+ Kültür+ İDT)	66	24,4
TOPLAM	270	100,0

Laboratuvarların 85'inde MTBC-TDM ayrımı, 59'unda moleküler tanı, 18'inde tür tayini ve 19'unda hızlı direnç testi yapılmaktadır.

Tablo 6. TB Tanı Hizmeti Veren Laboratuvarların İllere Göre Dağılımı, 2017

İL	Sayı	İL	Sayı
Adana	3	Kahramanmaraş	4
Adıyaman	1	Karabük	1
Afyonkarahisar	3	Karaman	1
Ağrı	1	Kars	2
Aksaray	2	Kastamonu	2
Amasya	3	Kayseri	3
Ankara	13	Kırıkkale	3
Antalya	3	Kırklareli	2
Ardahan	1	Kırşehir	2
Artvin	-	Kilis	-
Aydın	9	Kocaeli	2
Balıkesir	6	Konya	12
Bartın	1	Kütahya	2
Batman	3	Malatya	5
Bayburt	1	Manisa	7
Bilecik	-	Mardin	2
Bingöl	1	Mersin	8
Bitlis	2	Muğla	5
Bolu	2	Muş	-
Burdur	2	Nevşehir	2
Bursa	9	Niğde	2
Çanakkale	2	Ordu	6
Çankırı	1	Osmaniye	4
Çorum	1	Rize	3
Denizli	4	Sakarya	3
Diyarbakır	4	Samsun	3
Düzce	4	Siirt	1
Edirne	3	Sinop	1
Elazığ	1	Sivas	3
Erzincan	2	Şanlıurfa	1
Erzurum	2	Şırnak	2
Eskişehir	2	Tekirdağ	2
Gaziantep	6	Tokat	3
Giresun	2	Trabzon	3
Gümüşhane	-	Tunceli	-
Hakkari	-	Uşak	2
Hatay	4	Van	3
Iğdır	-	Yalova	1
Isparta	2	Yozgat	5
İstanbul	37	Zonguldak	3
İzmir	11	TOPLAM	270

Tablo 7. Sadece Yayma Yapan (Seviye 1) Laboratuvarların Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017

KURUM TİPİ	Sayı	%
Devlet Hastanesi	61	42,7
VSD Laboratuvarı	46	32,2
Özel Hastane	17	11,9
Halk Sağlığı Laboratuvarı	5	3,5
Tıp Fakültesi	5	3,5
Eğitim ve Araştırma Hastanesi	4	2,8
Dal Hastanesi	3	2,1
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	1	0,7
Şehir Hastanesi	1	0,7
TOPLAM	143	100,0

Tablo 8. Yayma + Kültür Yapan (Seviye 2) Laboratuvarların Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017

KURUM TİPİ	Sayı	%
Tıp Fakültesi	15	24,6
Devlet Hastanesi	9	14,8
Halk Sağlığı Laboratuvarı	9	14,8
Bölge TB Laboratuvarı	8	13,1
Özel Laboratuvar	6	9,8
Eğitim ve Araştırma Hastanesi	6	9,8
Özel Hastane	4	6,6
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	3	4,9
Adli Tıp Kurumu	1	1,6
TOPLAM	61	100,0

Tablo 9. Yayma + Kültür + İDT Yapan (Seviye 3) Laboratuvarların Kurum Tipine Göre Dağılımı, 2017

KURUM TİPİ	Sayı	%
Tıp Fakültesi	40	60,6
Bölge TB Laboratuvarı	8	12,1
Eğitim ve Araştırma Hastanesi	6	9,1
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	5	7,6
Özel Laboratuvar	2	3,0
Dal Hastanesi	2	3,0
Devlet Hastanesi	1	1,5
Şehir Hastanesi	1	1,5
UTRL	1	1,5
TOPLAM	66	100,0

Bu ziyarette; TİKA Ofis Koordinatörü Ahmet Refik Çetinkaya, Dr. Erhan Kabasakal (TB DB), Prof. Dr. Selçuk Kılıç (Mikrobiyoloji Referans Laboratuvarları DB), Doç. Dr. Şeref Özkara (TB ve GH Uzmanı), Demet Selcan Demir (TİKA uzmanı) ve Oya Acet Özcan (TİKA uzmanı) katılım sağlamıştır.

2. Uganda Heyetine Eğitim:

Uganda Sağlık Bakanlığı tarafından ülkelerinin teşhis ve tedavi için yüksek kaliteli sağlık tesislerinin inşasında ülkemizin desteklerini bekledikleri ve ülkenin sağlık sistemi, hastaneleri ve Sağlık Bakanlığı hakkında bilgiler içeren bir rapor iletilmiştir. Tarafımıza iletilen bir yazı ile de kendilerince tespit edilecek 10 hekime yönelik ülkemizdeki “verem kontrolü” ve “çocuk aşıları” alanlarındaki uygulamalar ve yöntemler hakkında bir eğitim programı düzenlenmesi talep edildiği ifade edilmiştir.

Bu çerçevede, Daire Başkanlığımızca ülkemizde uygulanan tüberküloz kontrol programı hakkında, Aşı ile Önlenbilir Hastalıklar Dairesi Başkanlığı tarafından da çocuk aşıları alanlarındaki uygulamalar ve yöntemler hakkında 18-19 Eylül 2017 tarihlerinde 1'er günlük eğitim verilmiştir.

3. Kopenhag Çocuk ve Ergenlerde Tüberküloz Çalıştayı:

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa Ofisi tarafından 4-5 Aralık 2017 tarihlerinde Kopenhag/ Danimarka'da “Avrupa Bölgesinde Çocuk ve Ergenlerde Tüberküloz Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir. Çocuk ve ergenlerde tüberkülozun önlenmesi, kontrolü ve bakımı için ülke politikalarının ve çalışmalarının gözden geçirilmesi; ülke deneyimlerinin ve iyi örneklerin paylaşılması, ülke politikalarının ve rehberlerin DSÖ önerileri çerçevesinde güncellenmesi amaçlarıyla düzenlenen toplantıya Dr. Erhan KABASAKAL ve Hacettepe Üniversitesi Öğretim Görevlisi Tüberküloz Bilimsel Danışma Kurulu üyesi Prof. Dr. Uğur ÖZÇELİK katılım sağlamıştır.

3.3.3. Danışma Kurulu, Bilim Kurulu Toplantıları

1. Tüberküloz Danışma Kurulu Toplantıları

Tüberküloz kontrol faaliyetleri ile ilgili olarak sahada karşılaşılan sorunlara yönelik akademik-bilimsel çözümler üretilebilmesi amacıyla 23-25 Mart 2017 tarihlerinde Ankara'da Latent TB ve Temaslı Muayenesi, Tüberkülozda Stigma, TB Dışı Mikobakteri ve TB Tedavisi konularında Tüberküloz Danışma Kurulu toplantıları düzenlenmiştir.

2. Tüberküloz Bilim Kurulu Toplantısı

Tüberküloz kontrol faaliyetleri ile ilgili olarak; 26-27 Nisan 2017 tarihlerinde Ankara'da toplanan bilim kurulu tarafından Latent Tüberküloz ve Temaslı Muayenesi, Tüberküloz Tedavisi, Tüberküloz Dışı Mikobakteri Hastalıklarının Tedavisinde Kullanılan İlaçların Temini, Askerlik Hizmetine Alınmada ve Askerlik Hizmeti Esnasında Yürütülecek Tüberküloz Kontrol Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, Tüberküloz Danışma Kurulu 6. ve 9. Maddesi, Verem (Tüberküloz) Bilgilendirme Rehberi ve Verem Hastalarının Hak ve Sorumlulukları kitapçığı, Anti TNF Kullanan Hastalarda Tüberküloz Rehberi, Tüberküloz Laboratuvarları Çalıştayı ve Göçmenlerde Tüberküloz ve Diğer Bulaşıcı Hastalıklar konuları görüşülmüştür.

3.3.4. Eğitim Faaliyetleri

1. Hekimlere Yönelik Verem Savaşı Sertifikalı Eğitim Programı: 2017 yılında Verem Savaşına bütünlüklü bir bakış açısı kazandırma yanında hekimlere; tüberkülozdan şüphelenme, tüberküloz tanısının

konulması, doğrudan gözetimli tedavinin uygulanması, tedavinin takibi, temaslı muayenelerinin yapılması, tüberkülozdan korunma ve danışmanlık eğitiminin verilmesi gibi konularda kaliteli ve yeterli sağlık hizmeti sunmalarını sağlamak amacıyla 6'şar günlük eğitimler yapılmıştır. 06-11 Kasım 2017 ve 20-25 Kasım 2017 tarihlerinde, Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde toplam 2 grupta 55 hekime eğitim verilmiştir.

2. Yardımcı Sağlık Personeli Verem Savaş Eğitimi: Tüberküloz Daire Başkanlığında ve verem savaşı dispanserlerinde görev yapan hemşire, sağlık memuru ve ebelerin mesleki bilgilerini arttırarak, kaliteli ve yeterli sağlık hizmeti sunmalarını sağlamak amacıyla; 13-15 Kasım 2017 ve 16-18 Kasım 2017 tarihlerinde toplam 2 grupta ve 3'er gün süreyle ve 75 personele eğitim verilmiştir.

3. Saha Timleri Oryantasyon Eğitimi: Tüberküloz kontrol faaliyetlerini yerinde izlemek ve değerlendirmek amacıyla illere yapılacak ziyaretlerde görev alacak personele yönelik "Tüberküloz Saha Timleri Oryantasyon Eğitimi" yapılmıştır. 18-22 Nisan 2017 tarihleri arasında Antalya ilinde yapılan eğitime TB Daire Başkanlığı personeli, TB İl Koordinatörleri, Verem Savaşı Dispanserleri hekim ve yardımcı sağlık personelleri ve hastanelerde çalışan uzman hekimler olmak üzere 32 kişi katılmıştır.

3.3.5. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası

Ülkemizde ilk olarak 1947 yılında gerçekleştirilen Verem Eğitimi ve Propaganda Haftasında; radyo konuşmaları, film gösterileri ile halkı bilgilendirme çalışmaları, halkevlerinin çalışmaları ve BCG aşısının kullanımının yaygınlaştırılması çalışmaları yapılmıştır. Bu yıldan sonra her ocak ayının ilk pazar günü ile başlayan haftası ülkemizde "Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası" olarak anılmakta olup 2017 yılında 01-07 Ocak 2017 tarihleri arasında 70. Verem Eğitim ve Propaganda Haftası yurt genelinde kapsamlı etkinliklerle kutlanmıştır.

Verem haftasında; tüberküloz hastalığı ile ilgili damgalanma ve halk sağlığına yönelik hava yoluyla bulaşan hastalıklardan korunmaya dikkat çekmek amacıyla Ankara Halk Sağlığı Müdürlüğü ile iş birliği içinde Ankara Metrosunda pandomim sanatçıların da katılımıyla sanatsal gösteri yapılarak halka "Öksürüğünü Kapa" temalı kâğıt mendil dağıtılmıştır.

Başkanlığımızca hazırlanan, verem hastalığı ile ilgili bilgileri içeren slayt setleri, öğrenciler, sağlık çalışanları ve vatandaşlara yönelik eğitim faaliyetlerinde kullanılmak üzere Bakanlığımızın internet sitesinde yayınlanmıştır. Verem haftası kapsamında kullanılmak üzere Başkanlığımızca 50.000+50.000=100.000 afiş ve 250.000+250.000=500.000 broşür bastırılarak 81 il genelinde dağıtım gerçekleştirilmiştir

70. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası etkinlikleri kapsamında 81 ilde il sağlık müdürlüklerince; ilköğretim ve ortaöğretim okullarında **787.980** öğrenciye, cezaevleri, halk eğitim merkezleri, fabrika ve iş yerleri vb. yerlerde **89.618** kişiye verem hastalığı konusunda eğitim verilmiştir. Yine verem haftasında **65.645** sağlık personeline verem hastalığı ile ilgili hizmet içi eğitim verilmiştir. Bu eğitim çalışmaları ile yurt genelinde toplam **943.243** kişiye yüz yüze eğitim verilmiştir.

İllerde yerel basında verem hastalığı ve verem haftası ile ilgili haberler yayınlanması sağlanmış, yine yerel radyo ve TV'lerde çeşitli programlarda konu ile ilgili halka yönelik bilgilendirme yapılmıştır. Bu kapsamda yürütülen propaganda çalışmaları ile 35 Radyo-TV programı ve 311 yazılı basın haberi yayınlanması sağlanmıştır. Ayrıca, etkinlikler kapsamında 26 ilde Milli Eğitim Müdürlükleriyle işbirliği yapılarak resim, kompozisyon ve şiir yarışmaları düzenlenmiştir.

3.3.6. İnternet Sayfası

İnternetin, en hızlı ve en kolay bilgi edinme kaynağı olması nedeniyle, her konuda olduğu gibi sağlık konusunda da hem sağlık çalışanları hem de sağlıkla ilgili herhangi bir konuda bilgi almak isteyen insanların çok sık başvurdukları bir iletişim aracı olduğu gerçeğinden yola çıkarak, Başkanlığımız Eylül 2010'dan itibaren kurumsal web sayfasını yayın hayatına başlatmıştır. Sağlık Bakanlığı ile bağlı kuruluşların yeniden yapılandırılması süreciyle birlikte 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (THSK) çatısı altına alınmıştır. 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile THSK, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) adını almıştır. HSGM altında Tüberküloz Dairesi Başkanlığı olarak faaliyetlerine devam eden Başkanlığımızın internet sitesi HSGM bünyesinde faaliyet gösteren web sitelerinden birisidir.

3.3.7. Tüberküloz Saha Danışmanları

Bakanlığımızca, tüberküloz kontrol çalışmalarında otokontrolün sağlanması, problemlere ortak çözüm bulunabilmesi, hizmetlerde standardın sağlanması, sektörler arası ve iller arası çözüm odaklarının oluşturulması amacıyla kendilerine bağlı illere danışmanlık yapmak üzere 10 saha danışmanı belirlenmiştir.

Saha Danışmanlarının çalışma prensiplerinin belirlenmesi ve öncelikli illerin sorunlarının görüşülmesi amacıyla 21-22 Haziran 2017 tarihlerinde Ankara'da Saha Danışmanları Oryantasyon Toplantısı düzenlenmiştir.

3.3.8. Tüberküloz Saha Çalışması ve Değerlendirme Programı

Tüberküloz Daire Başkanlığı tarafından, sahada tüberküloz tanı, tedavi ve takip hizmetlerini yürüten birimlerin çalışmalarını görmek, eksiklikleri tespit etmek ve çalışanlara yerinde-uygulamalı eğitim vermek amacıyla 2016 yılında yeni bir eğitim/destek programı başlatılmıştır. Program kapsamında ülkemizde tüberküloz konusunda tecrübeli personellerden gönüllülük esasına göre seçilenlere, iletişim, sorun çözme, çatışma yönetme, yaşam koçluğu, liderlik konularında eğitimler verilmiştir. Eğitimler sonrasında daire başkanlığı temsilcisi, göğüs hastalıkları uzmanı, mikrobiyoloji uzmanı, TB il koordinatörü veya hekimi ve VSD sağlık çalışanlarının yer aldığı timler oluşturulmuştur.

Tüberküloz Saha Timlerinin çalışmaları kapsamında 2017 yılında 12 il ziyaret edilmiştir.

TB Saha Timlerinin Gerçekleştirdiği Değerlendirme Programları		
Sıra	İl	Ziyaret Tarihleri
1	Adana	02-05 Mayıs 2017
2	Adıyaman	08-12 Mayıs 2017
3	Kilis	09-13 Mayıs 2017
4	Kahramanmaraş	22-25 Mayıs 2017
5	Aydın	11-14 Eylül 2017
6	Denizli	12-15 Eylül 2017
7	Antalya	02-05 Ekim 2017
8	İstanbul	23-26 Ekim 2017
9	Samsun	06-08 Kasım 2017
10	İzmir	13-16 Kasım 2017
11	Mersin	27-30 Kasım 2017
12	Bursa	04-07 Aralık 2017

3.4. İKMAL

05/08/2010 tarih ve 27663 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan (12/07/2010 tarihli ve 2010/725 sayılı kararnamenin eki) Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda tüberküloz hasta ve temaslıları için herhangi bir sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın I. II. ve III. Basamak sağlık kurum ve kuruluşlarına tüm tüberküloz ilaçları Bakanlığımızca temin edilip dağıtılmaktadır.

Dağıtımı Yapılan İlaçlar:

Birinci Seçenek İlaçlar: İzoniazid tablet, Pyrazinamid tablet, Ethambutol tablet, Rifampisine kapsül, Rifampicine süspansiyon, Streptomisin flakon

İkinci Seçenek İlaçlar: Ofloxacin tablet, Sikloserin kapsül, Para-aminosalisilik Asit tablet, PAS Granül, Protionamid draje, Amikasin ampul, Tiasetazon tablet, Klofazimin kapsül, Kapreomisin flakon, Moksifloksasin tablet, Linezolid tablet.

Birinci seçenek ilaçlar il sağlık müdürlüklerinin taleplerine göre üçer aylık dönemler halinde gönderilmektedir. İkinci seçenek ilaçlar ise hasta bazlı dağıtılmakta olup hastanın kayıtlı olduğu VSD’den yapılan taleplere göre Daire Başkanlığından kargo ile gönderilmektedir. İkinci seçenek ilaç talepleri Ankara Atatürk, İzmir Dr. Suat Seren, İstanbul Süreyyapaşa ve Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastaneleri ile üniversite hastaneleri tarafından verilmiş ilaç kullanım raporlarına göre yapılmaktadır.

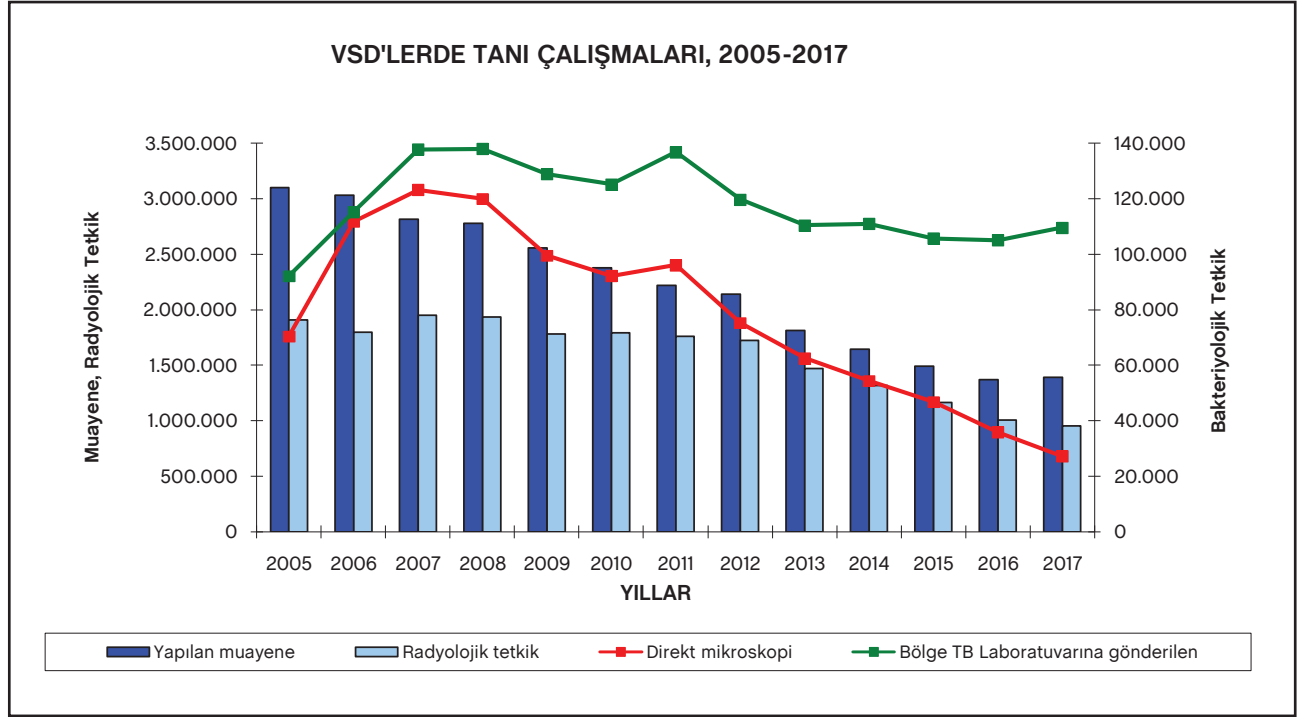
2017 yılında ilaç temini ve ikmalinde aksaklık yaşanmamıştır.

3.5. DİSPANSERLERDE TANI ÇALIŞMALARI

Tablo 10. Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2017

YIL	Yapılan Muayene	Radyolojik Tetkik	Direkt Mikroskopi	Bölge TB Laboratuvarına Gönderilen*
2005	3.101.826	1.909.554	70.466	92.182
2006	3.034.848	1.797.798	111.780	115.338
2007	2.818.945	1.951.644	123.258	137.835
2008	2.781.992	1.937.885	120.048	138.023
2009	2.557.787	1.783.560	99.582	128.955
2010	2.378.998	1.793.368	92.238	125.256
2011	2.219.534	1.760.349	96.147	136.865
2012	2.143.765	1.726.124	75.316	119.796
2013	1.815.805	1.471.113	62.593	110.481
2014	1.643.937	1.316.322	54.401	111.035
2015	1.495.558	1.166.920	46.840	105.796
2016	1.374.153	1.007.591	35.967	105.103
2017	1.391.817	955.618	27.296	109.644

* Dispanserlerden Bölge TB Laboratuvarına gönderilen balgam ya da diğer örneklerin sayısı.

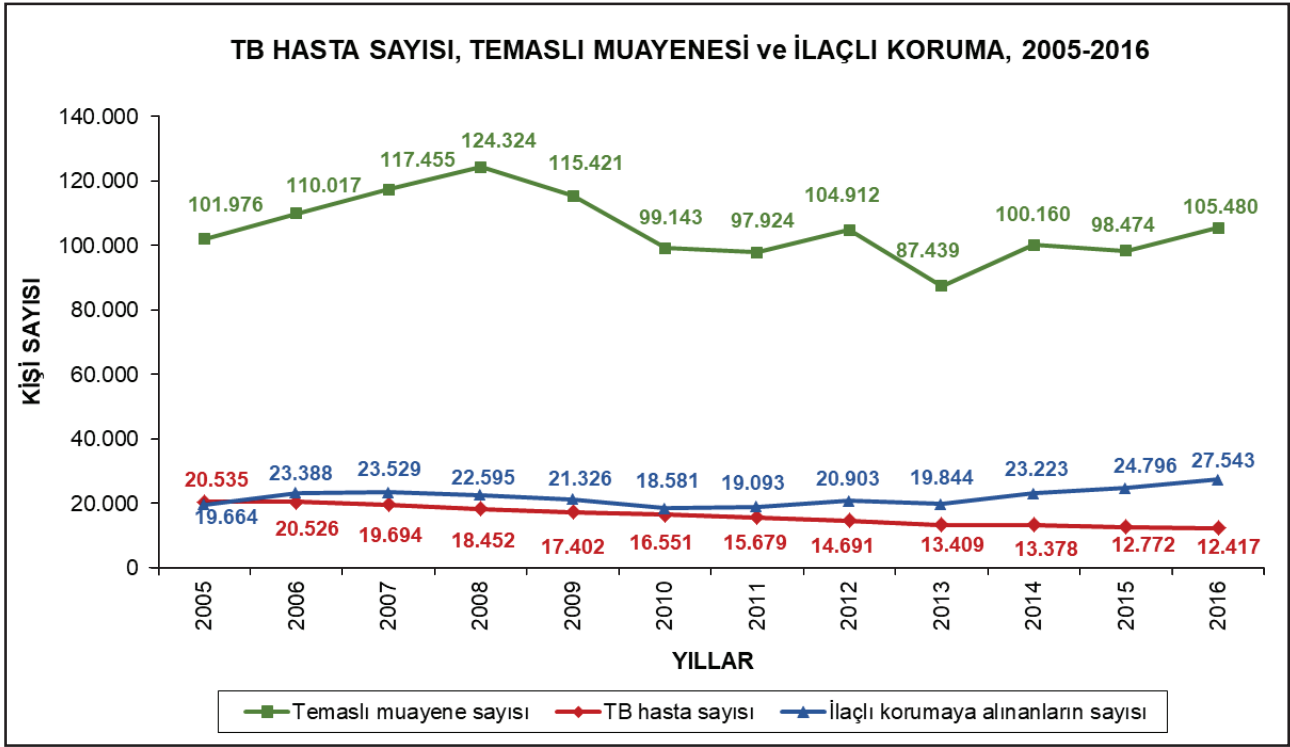
Şekil 9. Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2017

3.6. TEMASLI MUAYENESİ VE KORUYUCU TEDAVİ UYGULAMASI

Tablo 11. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimi Kayıtlarına Göre TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma, 2005-2016

YIL	Toplam TB Hasta Sayısı*	Temaslı Muayene Sayısı	Hasta Başına Yapılan Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınanların Sayısı	Hasta Başına İlaçlı Korumaya Alınanların Sayısı
2005	20.535	101.976	5,0	19.664	1,0
2006	20.526	110.017	5,4	23.388	1,1
2007	19.694	117.455	6,0	23.529	1,2
2008	18.452	124.324	6,7	22.595	1,2
2009	17.402	115.421	6,6	21.326	1,2
2010	16.551	99.143	6,0	18.581	1,1
2011	15.679	97.924	6,2	19.093	1,2
2012	14.691	104.912	7,1	20.903	1,4
2013	13.409	87.439	6,5	19.844	1,5
2014	13.378	100.160	7,5	23.223	1,7
2015	12.772	98.474	7,7	24.796	1,9
2016	12.417	105.480	8,5	27.543	2,2

*TUTSA verisidir.

Şekil 10. TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma Sayısı, 2005-2016

Tablo 12. İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Korumaya Alınanların Dağılımı, 2016

İL	Toplam Olgu Sayısı*	Toplam Muayene	Temaslı Muayenesi	Hasta Başına Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınan	Hasta Başına İlaçlı Koruma
Adana	310	27.136	1.589	5,1	490	1,6
Adıyaman	64	2.914	401	6,3	152	2,4
Afyonkarahisar	93	3.842	522	5,6	260	2,8
Ağrı	65	2.034	481	7,4	196	3,0
Aksaray	25	9.007	149	6,0	46	1,8
Amasya	32	3.555	150	4,7	65	2,0
Ankara	609	36.442	4.246	7,0	1.617	2,7
Antalya	228	77.312	2.818	12,4	599	2,6
Ardahan	8	236	48	6,0	11	1,4
Artvin	32	1.019	352	11,0	49	1,5
Aydın	135	13.240	1.510	11,2	338	2,5
Bahşesir	250	15.640	1.003	4,0	327	1,3
Bartın	56	3.180	1.624	29,0	158	2,8
Batman	67	10.994	1.014	15,1	157	2,3
Bayburt	7	552	26	3,7	1	0,1
Bilecik	21	1.593	800	38,1	55	2,6
Bingöl	34	1.509	250	7,4	66	1,9
Bitlis	24	1.210	344	14,3	49	2,0
Bolu	40	3.815	293	7,3	89	2,2
Burdur	17	4.165	158	9,3	44	2,6
Bursa	607	118.990	7.885	13,0	1.782	2,9
Çanakkale	118	7.275	732	6,2	189	1,6
Çankırı	17	1.179	341	20,1	34	2,0
Çorum	68	4.555	1.178	17,3	142	2,1
Denizli	114	11.896	1.618	14,2	435	3,8
Diyarbakır	170	13.040	958	5,6	329	1,9
Düzce	91	6.277	208	2,3	116	1,3
Edirne	122	5.540	679	5,6	137	1,1
Elazığ	83	4.551	849	10,2	137	1,7
Erzincan	21	3.083	127	6,0	49	2,3
Erzurum	81	6.923	604	7,5	120	1,5
Eskişehir	109	18.731	794	7,3	204	1,9
Gaziantep	265	19.804	1.376	5,2	416	1,6
Giresun	88	6.020	868	9,9	179	2,0
Gümüşhane	8	606	86	10,8	28	3,5
Hakkari	19	239	-	-	16	0,8
Hatay	170	20.989	3.079	18,1	486	2,9
Iğdır	19	366	30	1,6	17	0,9
İsparta	47	7.533	247	5,3	106	2,3
İstanbul	3.680	421.551	30.870	8,4	8.281	2,3
İzmir	666	85.333	4.090	6,1	1.389	2,1

Tablo 12. İllere Göre Toplam Muayene, Temash Muayenesi ve İlaçlı Korumaya Alınanların Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	Toplam Olgu Sayısı*	Toplam Muayene	Temash Muayenesi	Hasta Başına Temash Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınan	Hasta Başına İlaçlı Koruma
Kahramanmaraş	104	12.687	517	5,0	335	3,2
Karabük	32	3.278	382	11,9	71	2,2
Karaman	11	4.654	107	9,7	36	3,3
Kars	27	1.716	297	11,0	62	2,3
Kastamonu	29	2.237	232	8,0	62	2,1
Kayseri	127	23.692	733	5,8	361	2,8
Kırıkkale	37	2.473	428	11,6	132	3,6
Kırklareli	100	12.349	692	6,9	204	2,0
Kırşehir	16	3.572	118	7,4	60	3,8
Kilis	15	1.211	53	3,5	16	1,1
Kocaeli	293	41.631	2.806	9,6	540	1,8
Konya	251	57.006	1.643	6,5	529	2,1
Kütahya	59	17.343	716	12,1	111	1,9
Malatya	113	15.239	2.752	24,4	344	3,0
Manisa	192	17.680	1.312	6,8	592	3,1
Mardin	61	3.396	451	7,4	94	1,5
Mersin	213	16.291	1.663	7,8	312	1,5
Muğla	100	4.660	535	5,4	148	1,5
Muş	53	10.570	391	7,4	68	1,3
Nevşehir	26	1.374	146	5,6	78	3,0
Niğde	29	1.977	188	6,5	58	2,0
Ordu	147	11.733	1.128	7,7	250	1,7
Osmaniye	70	4.279	702	10,0	207	3,0
Rize	54	4.636	711	13,2	117	2,2
Sakarya	248	16.969	1.568	6,3	276	1,1
Samsun	217	26.032	2.070	9,5	404	1,9
Siirt	37	750	181	4,9	28	0,8
Sinop	14	781	114	8,1	39	2,8
Sivas	62	6.485	214	3,5	360	5,8
Şanlıurfa	251	13.669	1.162	4,6	630	2,5
Şırnak	48	2.279	952	19,8	148	3,1
Tekirdağ	149	8.838	1.887	12,7	286	1,9
Tokat	93	4.774	824	8,9	187	2,0
Trabzon	111	8.289	708	6,4	221	2,0
Tunceli	3	326	3	1,0	6	2,0
Uşak	43	1.851	545	12,7	113	2,6
Van	90	11.034	250	2,8	188	2,1
Yalova	47	2.471	202	4,3	50	1,1
Yozgat	37	2.238	237	6,4	116	3,1
Zonguldak	128	7.807	1.463	11,4	343	2,7
TÜRKİYE	12.417	1.374.153	105.480	8,5	27.543	2,2

*TUTSA verisidir.

3.7. DOĞRUDAN GÖZETİMLİ TEDAVİ UYGULAMASI

Tüberküloz hastalarında tedavi başlangıcındaki doğrudan gözetimli tedavi (DGT) uygulaması ile ilgili veriler Bakanlıkça aylık olarak Verem Savaş Dispanseri Aylık Çalışma Formu (VSD-17) ile toplanmaktadır. TUTSA formları ile tedavi sonuçları toplanırken ise hastaların tedavi süresince DGT alma durumları bildirilmektedir.

Temel Sağlık İstatistikleri Modülü (TSİM) üzerinden alınan VSD-17 verilerine göre dispanserlerde kayıt altına alınan hastaların 2010 yılında %97,9'unun, 2011 yılında %98,2'sinin, 2012 yılında %99,0'unun, 2013 yılında %98,3'ünün, 2014 yılında %99,1'inin, 2015 yılında %98,9'unun, 2016 yılında %99,2'sinin, 2017 yılında ise %98,4'ünün tedavilerine doğrudan gözetim altında başlanmıştır.

TUTSA formları ile toplanan **tedavi sonundaki DGT durumu** ile ilgili verilere göre; tedavi süresince DGT oranı (kısmi ve tam DGT toplamı) 2010 yılı hastalarında %97,8, 2011 yılı hastalarında %98,9, 2012 yılı hastalarında %97,8, 2013 yılında %98,8, 2014 yılı hastalarında %96,7, 2015 yılı hastalarında ise %98,9'dur (Sağlık personeli dışındaki kişiler tarafından DGT uygulanan hastalar da bu oranlara dahildir).

3.8. MOBİL TARAMA ÇALIŞMALARI

Başkanlığımızca yayımlanan 2006/61 sayılı genelge kapsamında yurt genelinde halk sağlığı müdürlüklerine bağlı olarak 20 mobil tarama ekibi faaliyet göstermektedir. Başkanlık Makamından alınan 15/12/2015 tarihli ve 60949272-809.01-E.928 sayılı oluru istinaden Şanlıurfa Mobil Tarama Ekibi kurulmuştur. Şanlıurfa Mobil Tarama Ekibi'nin sorumluluk sahası Şanlıurfa, Adıyaman ve Malatya şeklinde belirlenmiştir.

Şekil 11. Mobil Tarama Ekipleri ve Faaliyet Gösterdikleri İller, 2017

Mobil tarama ekipleri tarafından 2017 yılı içinde yurt genelinde 386 cezaevi, 219 huzurevi, 42 çocuk yuvası, 39 askeri birlik, 66 sağlık kurumu, 94 okul, 96 yurt, 93 diğer (esnaf, otel, belde, köy vb.) olmak üzere toplam 1.035 kurumda tarama faaliyeti gerçekleştirilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Yapılan Taramaların Kurumlara Göre Dağılımı, 2017

MOBİL TARAMA EKİBİ	TARAMA YAPILAN KURUM								TOPLAM
	Cezaevi	Huzurevi	Çocuk Yuvası	Askeri Birlik	Sağlık Kurumu	Okul	Yurt	Diğer	
Adana	36	8	4	0	1	2	8	3	62
Ankara	23	44	3	0	0	0	0	1	71
Antalya	16	7	0	0	0	5	6	6	40
Aydın	20	11	2	5	12	1	2	2	55
Bursa	44	19	0	1	24	16	16	14	134
Diyarbakır	20	11	4	2	1	1	1	3	43
Edirne	20	6	1	0	0	0	0	0	27
Erzurum	15	4	2	0	0	1	19	3	44
Eskişehir	17	6	0	0	1	6	2	3	35
İstanbul	18	10	0	2	7	19	1	17	74
İzmir	28	15	0	5	8	2	0	8	66
Kayseri	23	12	5	2	0	0	3	0	45
Konya	27	31	6	0	0	13	4	29	110
Muş	2	0	0	0	0	8	0	0	10
Sakarya	7	3	4	17	2	11	24	3	71
Samsun	25	14	3	4	7	3	7	0	63
Şanlıurfa	15	2	5	0	2	0	0	1	25
Trabzon	17	16	3	1	1	6	3	0	47
Van	13	0	0	0	0	0	0	0	13
TOPLAM	386	219	42	39	66	94	96	93	1.035

*Gaziantep MTE 2017 yılında faaliyet göstermemiştir.

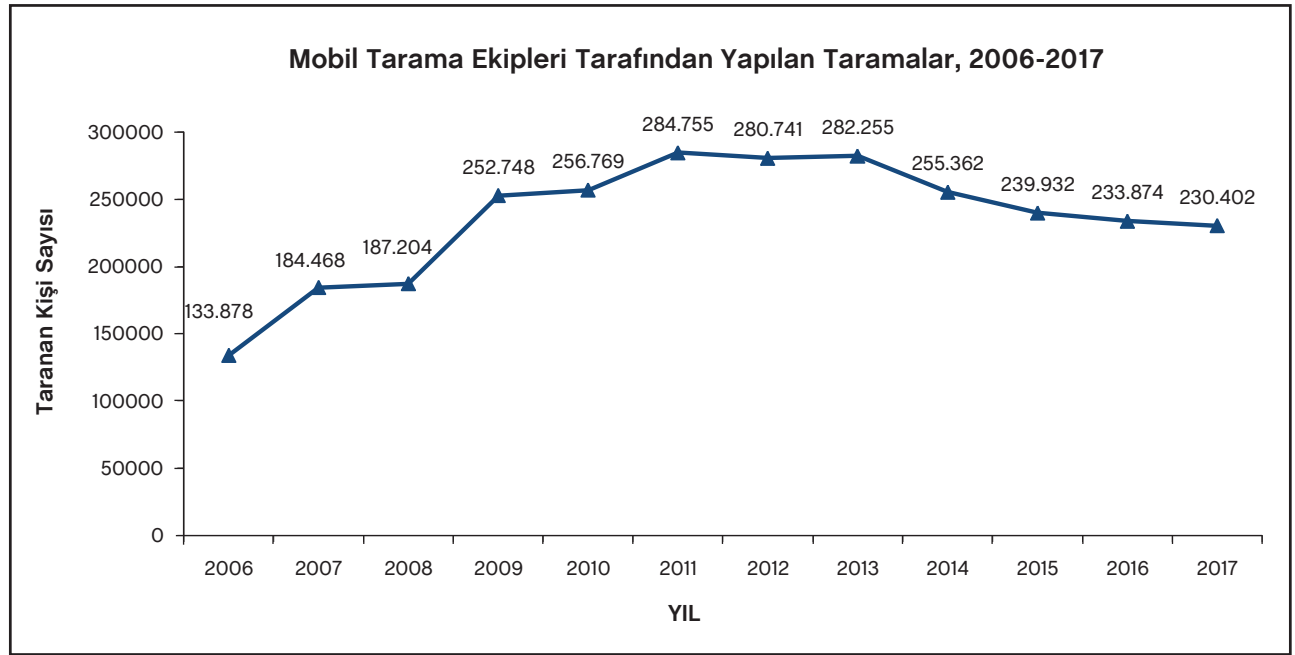
Yurt genelinde 2017 yılında MTE'ler tarafından **230.402** kişinin röntgen taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda **4.920** tüberküloz şüphelisi saptanmış ve ileri tetkikler sonucunda **43** kişinin tüberküloz hastası olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14. Kurumlara Göre Yapılan Taramalar ve Sonuçları, 2017

Tarama Yapılan Kurum	Taranan Kurum Sayısı	Tarama Planlanan Kişi Sayısı	Taranan Kişi Sayısı	TB Şüpheli Sayısı	Bulunan TB Hastası			
					E	K	TOPLAM	
							Sayı	%*
Cezaevi	386	197.128	155.420	3.018	35	-	35	0,02
Huzurevi	219	18.728	13.055	875	2	-	2	0,02
Çocuk Yuvası	42	3.226	2.587	27	1	-	1	0,04
Askeri Birlik	39	9.540	9.575	24	-	-	-	-
Sağlık Kurumu	66	6.923	5.452	372	-	1	1	0,02
Okul	94	16.043	14.440	149	-	-	-	-
Yurt	96	14.278	10.227	86	-	1	1	0,01
Diğer**	93	22.381	19.646	369	3	-	3	0,02
TOPLAM	1.035	288.247	230.402	4.920	41	2	43	0,02

*Yüzdeler her kurumdaki taranan kişi sayısı üzerinden alınmıştır.

**Köy, Otel, Fabrika vb.

Şekil 12. Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Tarama Yapılan Kişi Sayısı, 2006-2017

TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren verem savaşı dispanserlerine kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmakta ve analiz edilerek raporlanmaktadır. Bu bölümde, 2016 yılı tüberküloz hastalarının verileri ile hasta verilerindeki yıllara göre değişimi gösteren tablo ve grafikler yer almaktadır.

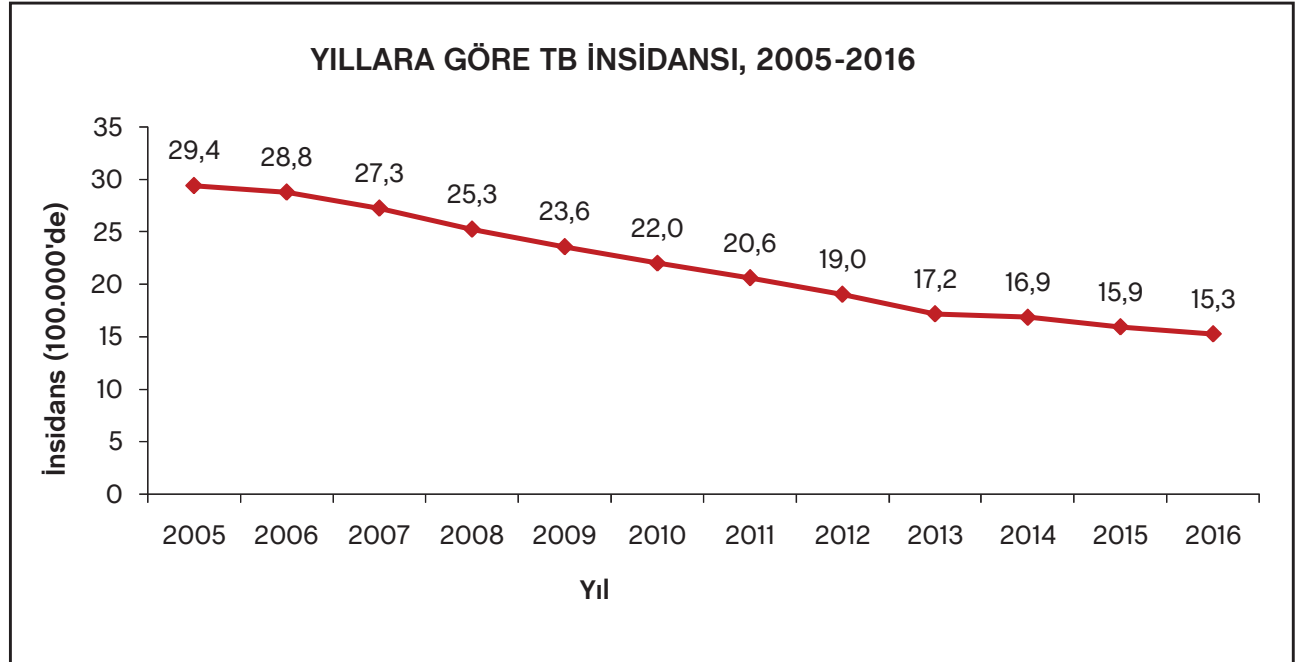
Dünya Sağlık Örgütü, “tahmini yeni+nüks” olgu sayılarını kullanarak tahmini TB insidansını hesaplamakta ve yıllık raporlarında bu veriyi yayımlamaktadır (Bkz. Bölüm 1). Başkanlığımızca **VSD’lerde kayıtlı gerçek olgu sayıları** üzerinden TB insidansları hesaplanmış olup Tablo 15’de ve Şekil 13’de verilmiştir.

Tablo 15. Yıllara Göre TB İnsidans Hızları, 2005-2016

YIL	Nüfus*	Yeni Olgu Sayısı	Nüks Olgu Sayısı	Yeni+Nüks Olgu Sayısı	İnsidans** (100.000'de)
2005	68.860.540	18.753	1.509	20.262	29,4
2006	69.729.970	18.544	1.534	20.078	28,8
2007	70.586.256	17.781	1.460	19.241	27,3
2008	71.517.100	16.760	1.314	18.074	25,3
2009	72.561.312	15.943	1.177	17.120	23,6
2010	73.722.988	15.183	1.070	16.253	22,0
2011	74.724.269	14.417	990	15.407	20,6
2012	75.627.384	13.535	870	14.405	19,0
2013	76.667.864	12.352	818	13.170	17,2
2014	77.695.904	12.253	855	13.108	16,9
2015	78.741.053	11.803	747	12.550	15,9
2016	79.814.871	11.442	744	12.186	15,3

*2005 ve 2006 yıllarında TÜİK'in nüfus projeksiyonları, 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfuslar kullanılmıştır. 2016 raporundan itibaren 2005 ve 2006 yılı nüfus projeksiyonları TÜİK'in veri tabanından güncellenmiştir.

**İnsidans: Yeni+Nüks Olgu Sayısı / Nüfus x 100.000

Şekil 13. Yıllara Göre TB İnsidansı, 2005-2016

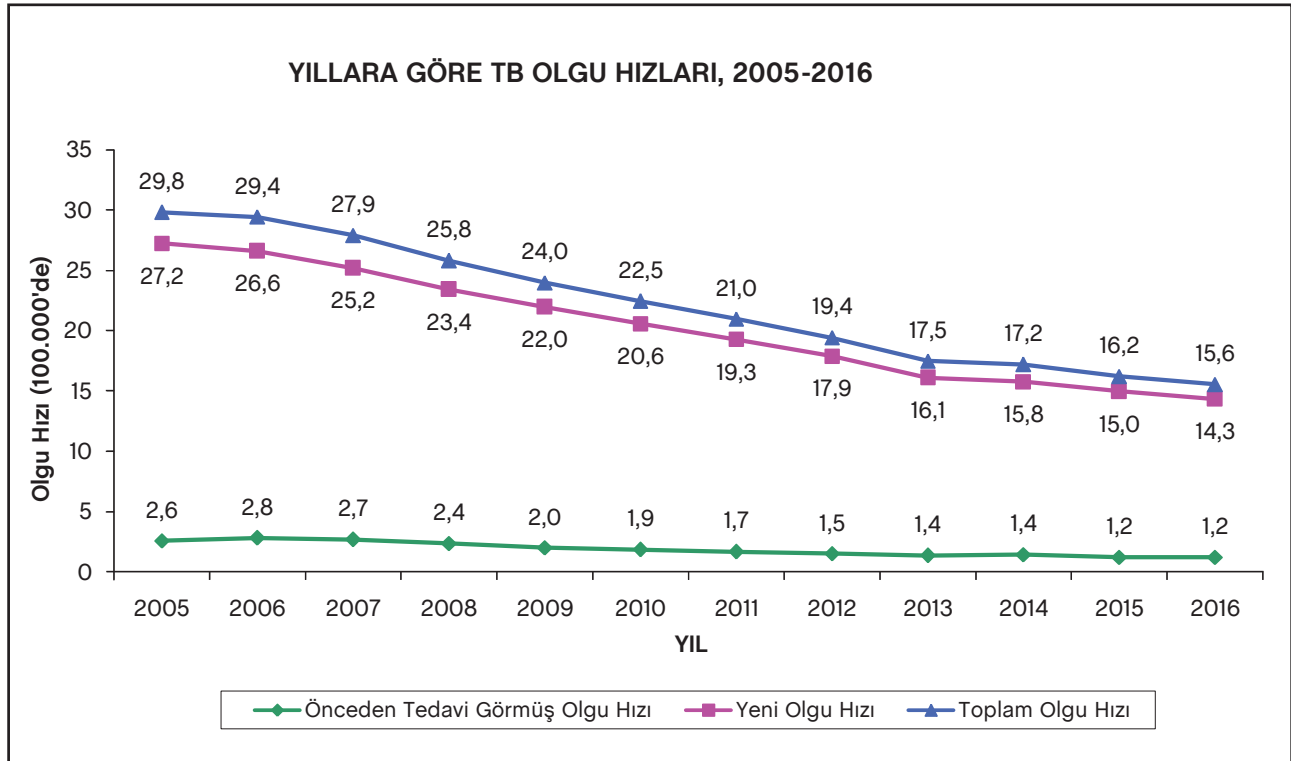
Tablo 16. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam TB Olgu Sayıları, Olgu Hızları ve Olgu Hızlarındaki Yıllık Değişim, 2005-2016

YIL	Yeni Olgular			Önceden Tedavi Görmüş Olgular			Toplam Olgular		
	Yeni Olgu Sayısı	Yeni Olgu Hızı (100.000'de)	Olgu hızındaki yıllık değişim (%)	Önceden Tedavi Görmüş Olgu Sayısı	Önceden Tedavi Görmüş Olgu Hızı (100.000'de)	Olgu hızındaki yıllık değişim, %	Toplam Olgu Sayısı	Toplam Olgu Hızı (100.000'de)	Olgu hızındaki yıllık değişim (%)
2005	18.753	27,2	-	1.782	2,6	-	20.535	29,8	-
2006	18.544	26,6	-2,3	1.982	2,8	9,8	20.526	29,4	-1,3
2007	17.781	25,2	-5,3	1.913	2,7	-4,7	19.694	27,9	-5,2
2008	16.760	23,4	-7,0	1.692	2,4	-12,7	18.452	25,8	-7,5
2009	15.943	22,0	-6,2	1.459	2,0	-15,0	17.402	24,0	-7,0
2010	15.183	20,6	-6,3	1.368	1,9	-7,7	16.551	22,5	-6,4
2011	14.417	19,3	-6,3	1.262	1,7	-9,0	15.679	21,0	-6,5
2012	13.535	17,9	-7,2	1.156	1,5	-9,5	14.691	19,4	-7,4
2013	12.352	16,1	-10,0	1.057	1,4	-9,8	13.409	17,5	-10,0
2014	12.253	15,8	-2,1	1.125	1,4	5,0	13.378	17,2	-1,6
2015	11.803	15,0	-5,0	969	1,2	-15,0	12.772	16,2	-5,8
2016	11.442	14,3	-4,4	975	1,2	-0,7	12.417	15,6	-4,1

Not: Hesaplamalarda 2005 ve 2006 yıllarında TÜİK'in nüfus projeksiyonları, 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfuslar kullanılmıştır.

Olgu hızı: Olgu sayısı / Nüfus x 100.000

Olgu hızındaki yıllık değişim: (O yılın olgu hızı-Bir önceki yılın olgu hızı) / Bir önceki yılın olgu hızı x 100

Şekil 14. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam Olgularda Olgu Hızları, 2005-2016

Tablo 17. Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2016

Yıllar	YAŞ GRUBU																
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65		
	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	
2005	18.753	291	4,4	906	6,5	4.735	36,8	4.098	31,5	2.830	29,0	2.473	34,0	1.656	37,4	1.764	41,5
		1,6		4,8		25,3		21,9		15,1		13,2		8,8		9,4	
2006	18.544	271	4,1	842	6,0	4.608	35,9	4.113	31,2	2.738	27,3	2.398	31,9	1.715	37,4	1.859	42,7
		1,5		4,5		24,9		22,2		14,8		12,9		9,2		10,0	
2007	17.781	193	3,3	758	5,9	4.288	34,6	3.951	32,3	2.632	26,9	2.403	31,4	1.671	34,4	1.885	37,7
		1,1		4,3		24,1		22,2		14,8		13,5		9,4		10,6	
2008	16.760	232	3,9	717	5,6	3.770	30,3	3.637	29,5	2.515	25,0	2.273	28,7	1.783	35,2	1.833	37,5
		1,4		4,3		22,5		21,7		15,0		13,6		10,6		10,9	
2009	15.943	220	3,6	720	5,7	3.410	27,2	3.445	27,7	2.228	21,9	2.324	28,4	1.703	32,1	1.893	37,2
		1,4		4,5		21,4		21,6		14,0		14,6		10,7		11,9	
2010	15.183	218	3,5	661	5,2	3.034	24,2	3.087	24,4	2.219	21,8	2.234	26,6	1.785	31,0	1.945	36,5
		1,4		4,4		20,0		20,3		14,6		14,7		11,8		12,8	
2011	14.417	196	3,2	548	4,3	2.725	21,7	2.898	22,6	2.103	20,2	2.079	24,2	1.894	31,5	1.974	36,0
		1,4		3,8		18,9		20,1		14,6		14,4		13,1		13,7	
2012	13.535	177	2,9	495	3,9	2.434	19,3	2.691	21,0	2.013	18,6	1.971	22,6	1.757	28,6	1.997	35,1
		1,3		3,6		18,0		19,9		14,9		14,6		13,0		14,7	
2013	12.352	135	2,2	432	3,4	2.191	17,3	2.302	17,9	1.777	16,0	1.861	20,8	1.646	26,1	2.008	34,1
		1,1		3,5		17,7		18,6		14,4		15,1		13,3		16,3	
2014	12.253	149	2,4	385	3,1	2.020	15,8	2.217	17,3	1.809	15,8	1.861	20,4	1.670	25,6	2.142	34,6
		1,2		3,1		16,5		18,1		14,8		15,2		13,6		17,5	
2015	11.803	189	3,0	433	3,5	1.996	15,5	2.075	16,3	1.668	14,2	1.754	19,0	1.709	25,2	1.979	30,5
		1,6		3,7		16,9		17,6		14,1		14,9		14,5		16,8	
2016	11.442	205	3,2	404	3,2	1.832	14,1	1.894	15,1	1.640	13,5	1.697	17,9	1.700	24,1	2.070	31,1
		1,8		3,5		16,0		16,6		14,3		14,8		14,9		18,1	

Tablo 18. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2016

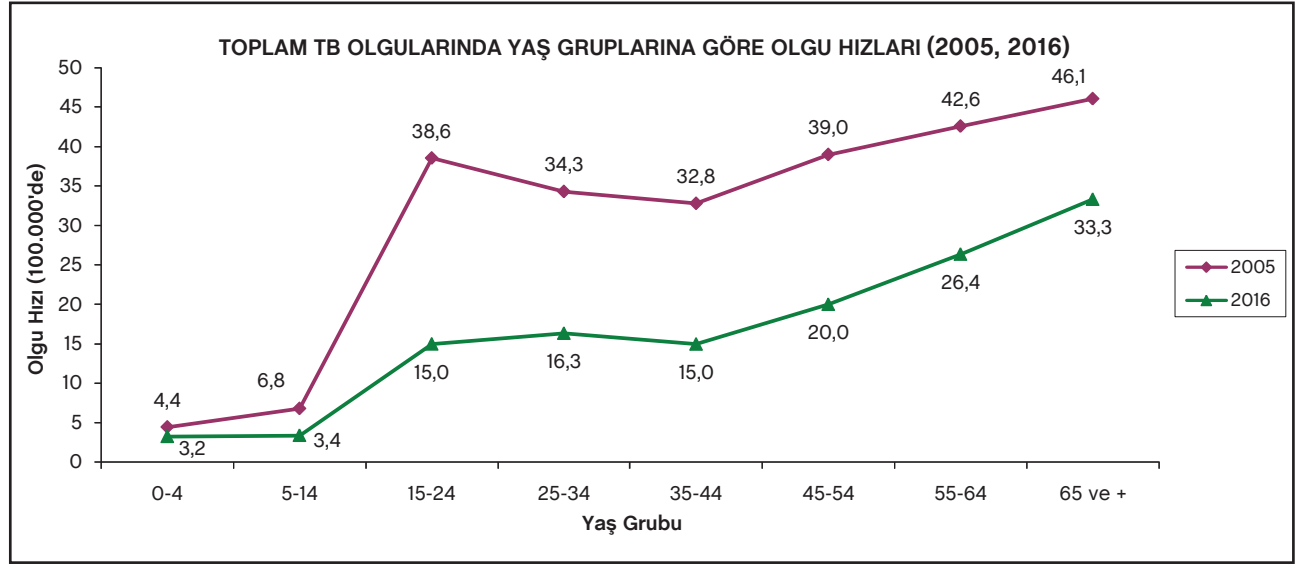
Yıllar	YAŞ GRUBU																	
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65			
	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı		
2005	293	4,4	942	6,8	4.962	38,6	4.461	34,3	3.201	32,8	2.831	39,0	1.886	42,6	1.959	46,1		
	1,4		4,6		24,2		21,7		15,6		13,8		9,2		9,5			
2006	274	4,2	871	6,3	4.865	38,0	4.530	34,4	3.131	31,2	2.787	37,1	1.999	43,6	2.069	47,5		
	1,3		4,2		23,7		22,1		15,3		13,6		9,7		10,1			
2007	197	3,4	787	6,1	4.521	36,5	4.354	35,6	3.008	30,7	2.807	36,7	1.936	39,9	2.084	41,7		
	1,0		4,0		23,0		22,1		15,3		14,3		9,8		10,6			
2008	236	3,9	744	5,8	3.974	31,9	3.979	32,3	2.849	28,3	2.661	33,6	2.007	39,6	2.002	40,9		
	1,3		4,0		21,5		21,6		15,5		14,4		10,9		10,8			
2009	223	3,6	735	5,8	3.562	28,5	3.757	30,2	2.527	24,8	2.628	32,1	1.905	35,9	2.065	40,6		
	1,3		4,2		20,5		21,6		14,5		15,1		10,9		11,9			
2010	223	3,6	677	5,3	3.200	25,5	3.351	26,5	2.465	24,3	2.536	30,2	1.999	34,7	2.100	39,4		
	1,3		4,1		19,3		20,2		14,9		15,3		12,1		12,7			
2011	198	3,2	563	4,4	2.880	23,0	3.145	24,6	2.371	22,8	2.323	27,1	2.078	34,5	2.121	38,6		
	1,3		3,6		18,4		20,1		15,1		14,8		13,2		13,5			
2012	179	2,9	507	4,0	2.554	20,3	2.951	23,0	2.203	20,4	2.211	25,3	1.942	31,6	2.144	37,7		
	1,2		3,5		17,4		20,1		15,0		15,0		13,2		14,6			
2013	138	2,2	446	3,5	2.313	18,2	2.512	19,6	1.970	17,7	2.084	23,3	1.815	28,7	2.131	36,2		
	1,0		3,3		17,3		18,7		14,7		15,6		13,5		15,9			
2014	152	2,4	400	3,2	2.162	16,9	2.420	18,9	1.986	17,4	2.078	22,8	1.872	28,7	2.308	37,3		
	1,1		3,0		16,2		18,1		14,8		15,5		14,0		17,3			
2015	189	3,0	448	3,6	2.108	16,3	2.254	17,8	1.839	15,6	1.932	20,9	1.877	27,6	2.125	32,7		
	1,5		3,5		16,5		17,6		14,4		15,1		14,7		16,6			
2016	209	3,2	421	3,4	1.944	15,0	2.050	16,3	1.814	15,0	1.901	20,0	1.861	26,4	2.217	33,3		
	1,7		3,4		15,7		16,5		14,6		15,3		15,0		17,9			

Tablo 19. Toplam TB Olgularında 2005-2016 Yılları Arasında Olgu Hızındaki Değişim

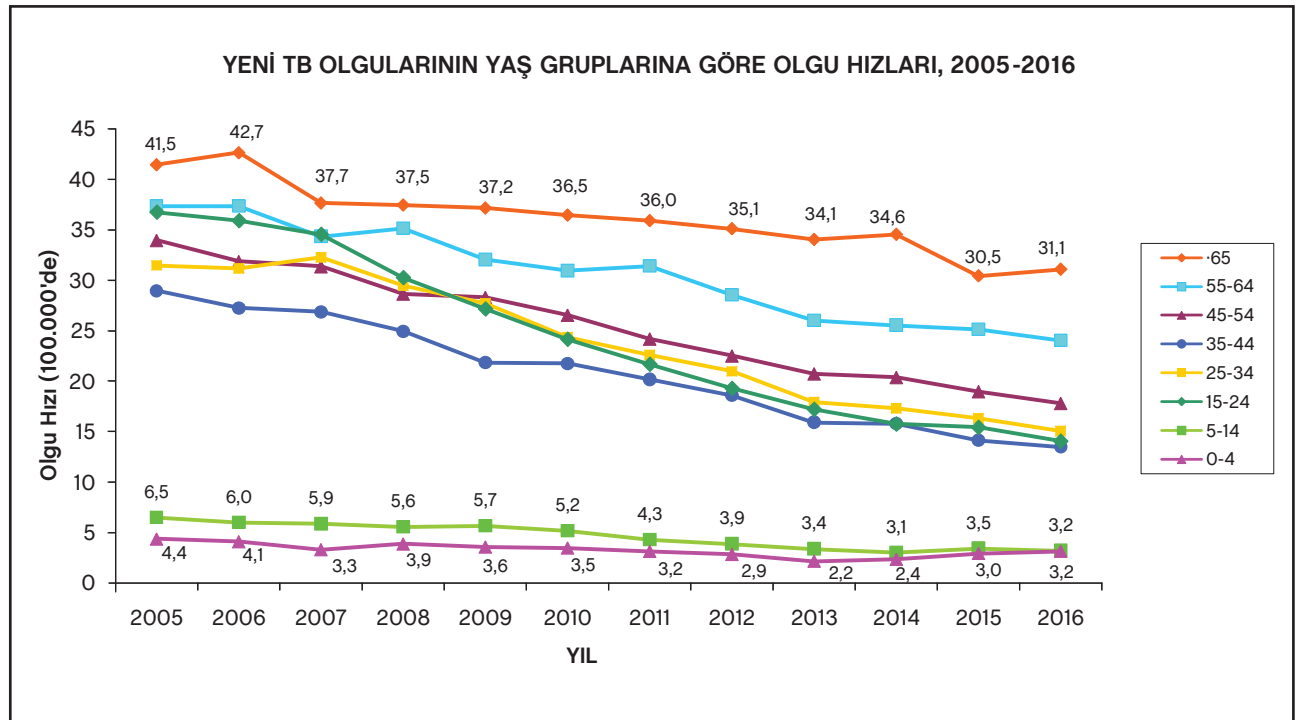
YIL	YAŞ GRUBU															
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65 ve +	
	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)
2005	4,4		6,8		38,6		34,3		32,8		39,0		42,6		46,1	
2016	3,2	-27,0	3,4	-50,2	15,0	-61,2	16,3	-52,4	15,0	-54,4	20,0	-48,7	26,4	-38,1	33,3	-27,7

OH: Olgu Hızı (Yüz binde)

D: Değişim

Şekil 15. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2016

Şekil 16. Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2016

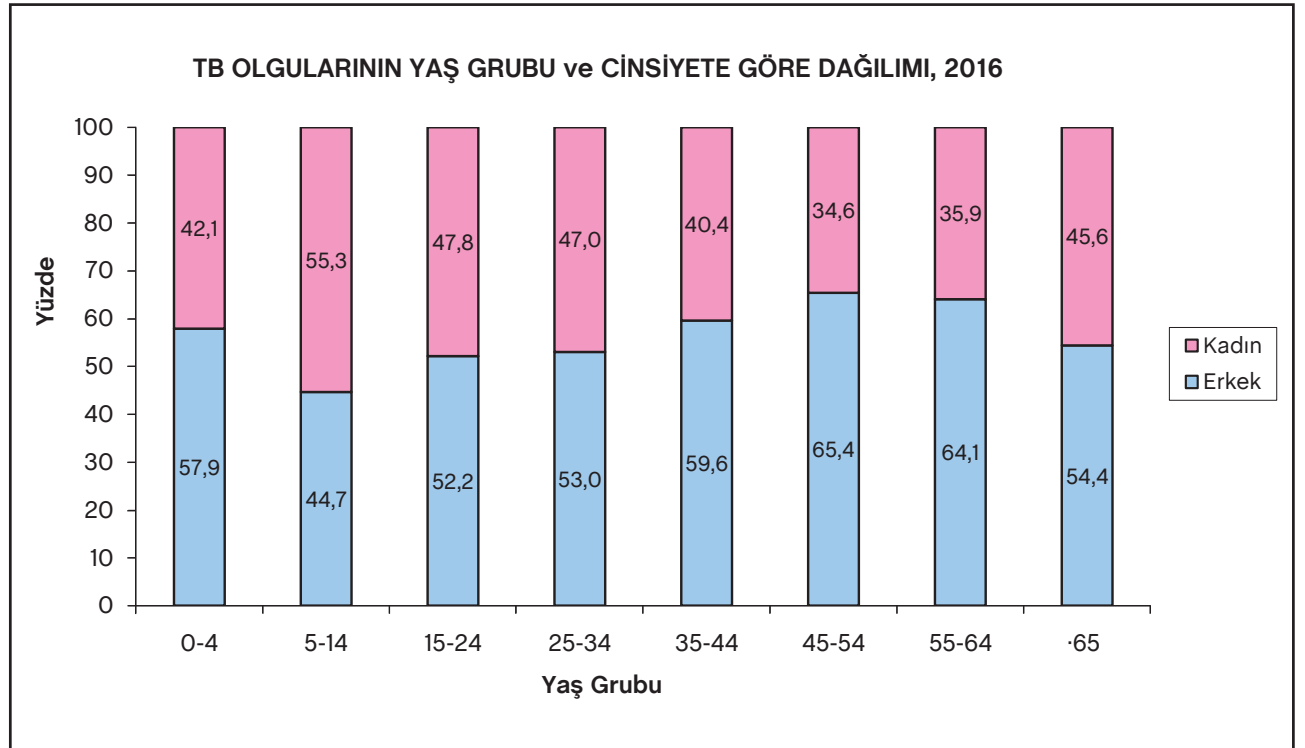
Tablo 20. Toplam TB Olgularının Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2016

YAŞ	CİNSİYET		Toplam	YAŞ	CİNSİYET		Toplam
	Erkek	Kadın			Erkek	Kadın	
0	33	17	50	49	86	53	139
1	33	24	57	50	146	64	210
2	25	17	42	51	149	85	234
3	16	19	35	52	137	78	215
4	14	11	25	53	141	64	205
5	16	16	32	54	153	62	215
6	15	13	28	55	116	64	180
7	19	20	39	56	135	72	207
8	16	16	32	57	134	60	194
9	17	23	40	58	99	57	156
10	12	12	24	59	122	50	172
11	12	23	35	60	156	91	247
12	20	21	41	61	124	82	206
13	17	38	55	62	99	70	169
14	44	51	95	63	116	63	179
15	48	64	112	64	91	60	151
16	76	86	162	65	100	73	173
17	92	94	186	66	114	82	196
18	99	78	177	67	80	70	150
19	85	106	191	68	86	66	152
20	124	91	215	69	63	47	110
21	118	109	227	70	76	56	132
22	122	107	229	71	72	60	132
23	137	99	236	72	62	61	123
24	113	96	209	73	57	53	110
25	113	98	211	74	50	50	100
26	114	116	230	75	54	48	102
27	128	124	252	76	37	44	81
28	113	99	212	77	53	45	98
29	95	94	189	78	41	42	83
30	102	112	214	79	49	25	74
31	116	76	192	80	24	24	48
32	100	88	188	81	32	22	54
33	90	79	169	82	38	19	57
34	116	77	193	83	27	19	46
35	105	97	202	84	35	14	49
36	120	85	205	85	9	17	26
37	101	86	187	86	10	13	23
38	100	71	171	87	12	15	27
39	96	63	159	88	13	10	23
40	90	46	136	89	4	11	15
41	110	69	179	90	6	8	14
42	111	71	182	91	0	7	7
43	116	83	199	92	1	2	3
44	132	62	194	93	0	3	3
45	93	68	161	94	1	3	4
46	126	65	191	97	0	1	1
47	103	62	165	98	0	1	1
48	109	57	166				

Tablo 21. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016

YAŞ GRUBU	CİNSİYET				TOPLAM	
	Erkek		Kadın		Sayı	%**
	Sayı	%*	Sayı	%*		
0-4	121	57,9	88	42,1	209	1,7
5-14	188	44,7	233	55,3	421	3,4
15-24	1.014	52,2	930	47,8	1.944	15,7
25-34	1.087	53,0	963	47,0	2.050	16,5
35-44	1.081	59,6	733	40,4	1.814	14,6
45-54	1.243	65,4	658	34,6	1.901	15,3
55-64	1.192	64,1	669	35,9	1.861	15,0
≥65	1.206	54,4	1.011	45,6	2.217	17,9
TOPLAM	7.132	57,4	5.285	42,6	12.417	100,0

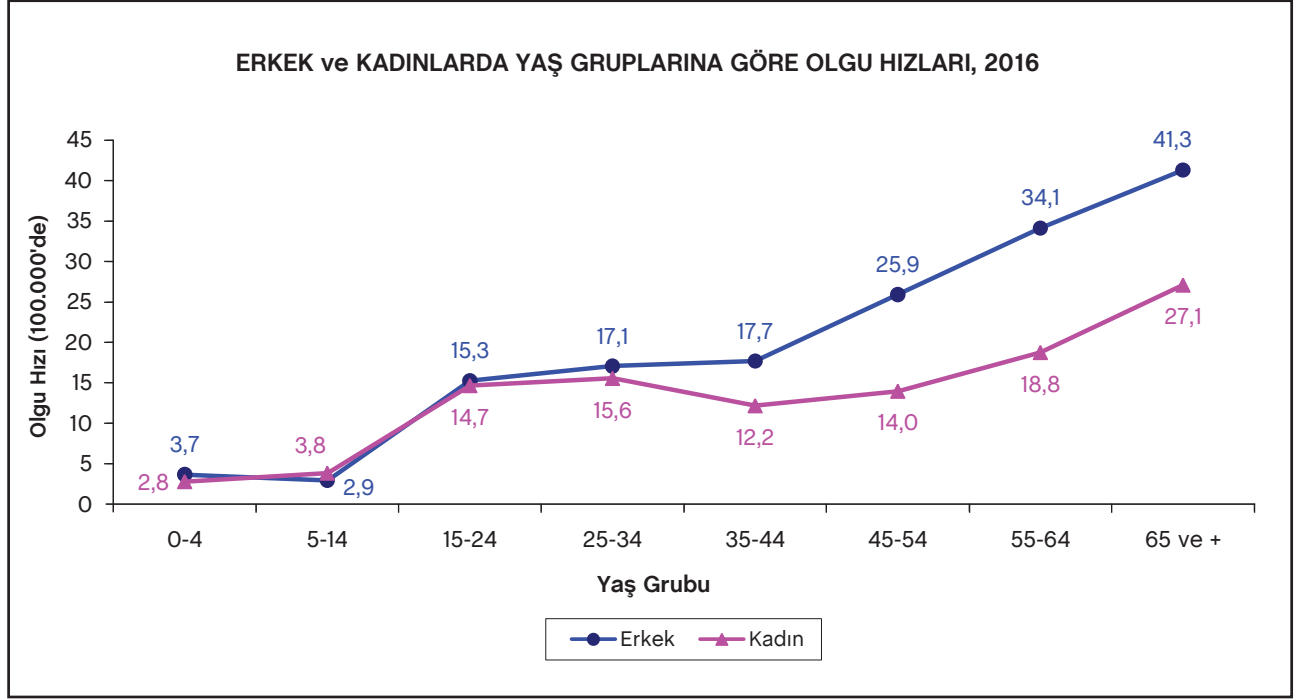
* Satır yüzdesi ** Sütun yüzdesi

Şekil 17. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016

Tablo 22. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgü Hızları (100.000'de), 2016

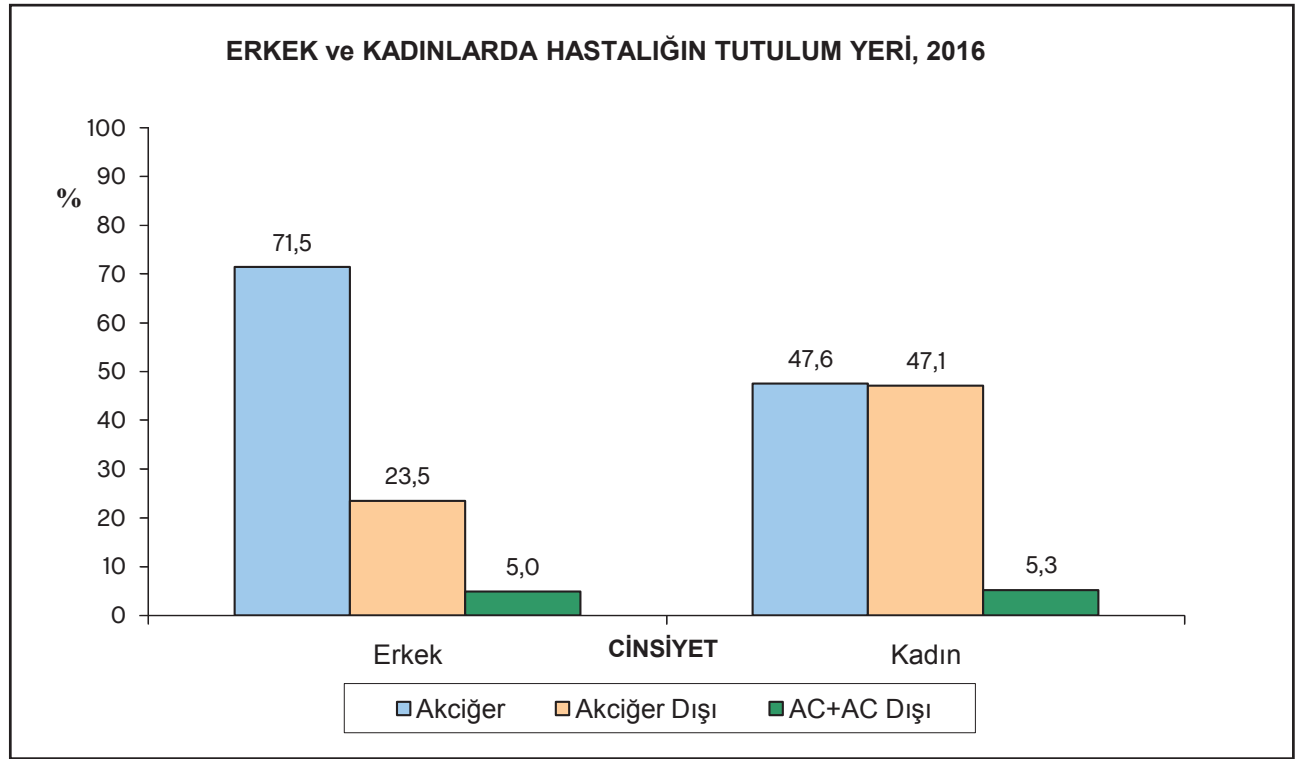
CİNSİYET	YAŞ GRUBU								TOPLAM
	0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	≥65	
Erkek	3,7	2,9	15,3	17,1	17,7	25,9	34,1	41,3	17,8
Kadın	2,8	3,8	14,7	15,6	12,2	14,0	18,8	27,1	13,3
Toplam	3,2	3,4	15,0	16,3	15,0	20,0	26,4	33,3	15,6

Şekil 18. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgü Hızları, 2016

Tablo 23. Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016

CİNSİYET	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Erkek	5.099	71,5	1.679	23,5	354	5,0	7.132
Kadın	2.517	47,6	2.490	47,1	278	5,3	5.285
TOPLAM	7.616	61,3	4.169	33,6	632	5,1	12.417

Yüzdeler satır yüzdesidir.

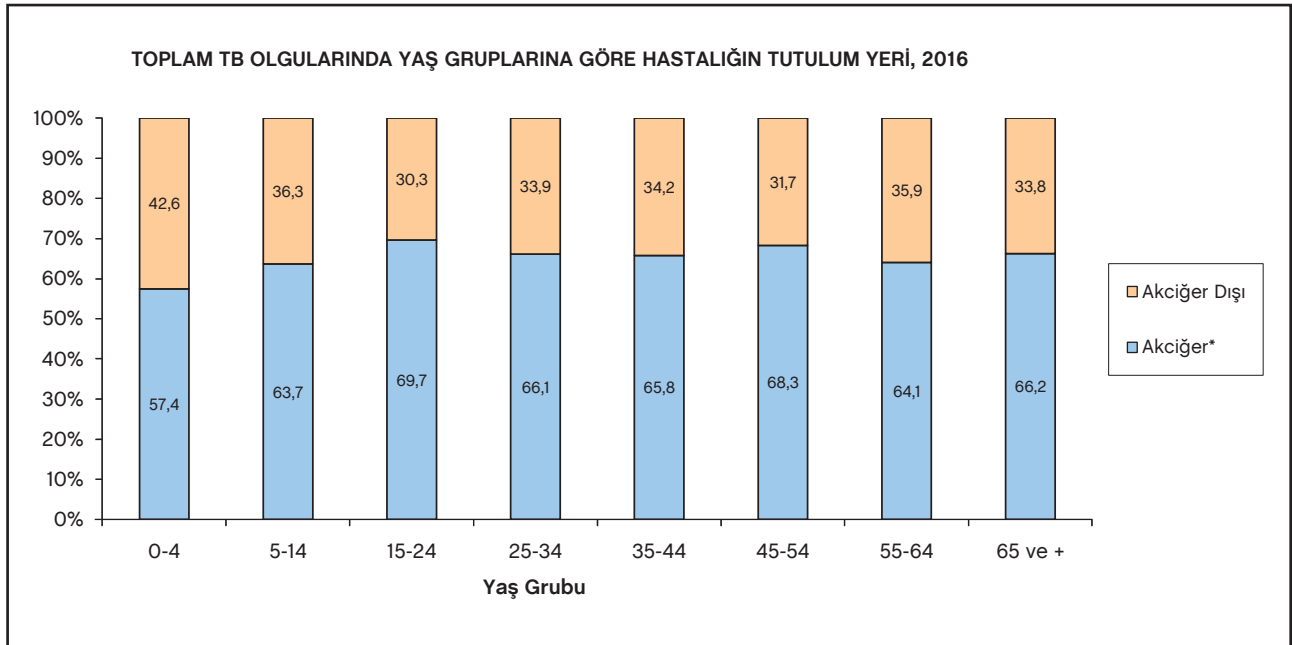

Şekil 19. Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016

Tablo 24. Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016

YAŞ GRUBU	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
0-4	97	46,4	89	42,6	23	11,0	209
5-14	237	56,3	153	36,3	31	7,4	421
15-24	1.246	64,1	590	30,3	108	5,6	1.944
25-34	1.244	60,7	695	33,9	111	5,4	2.050
35-44	1.101	60,7	621	34,2	92	5,1	1.814
45-54	1.208	63,5	603	31,7	90	4,7	1.901
55-64	1.113	59,8	669	35,9	79	4,2	1.861
≥65	1.370	61,8	749	33,8	98	4,4	2.217
TOPLAM	7.616	61,3	4.169	33,6	632	5,1	12.417

Yüzdeler satır yüzdesidir.

* Akciğer olguları + “Akciğer+AC Dışı” olgular

Şekil 20. Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016

Tablo 25. Yayma (+) Akciğer TB, Toplam Akciğer TB, Akciğer Dışı TB Olguları ve Tüm Olguların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2016

		YAŞ GRUBU								TOPLAM
		0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve +	
Yayma (+) Akciğer TB	Sayı	16	42	721	784	724	806	692	825	4.610
	%	0,3	0,9	15,6	17,0	15,7	17,5	15,0	17,9	100,0
Akciğer TB*	Sayı	120	268	1.354	1.355	1.193	1.298	1.192	1.468	8.248
	%	1,5	3,2	16,4	16,4	14,5	15,7	14,5	17,8	100,0
Akciğer Dışı TB	Sayı	89	153	590	695	621	603	669	749	4.169
	%	2,1	3,7	14,2	16,7	14,9	14,5	16,0	18,0	100,0
Tüm Hastalar	Sayı	209	421	1.944	2.050	1.814	1.901	1.861	2.217	12.417
	%	1,7	3,4	15,7	16,5	14,6	15,3	15,0	17,9	100,0

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

Tablo 26. TB Hastalarında Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2016

OLGU TANIMI	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM	
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer + AC Dışı			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**
Yeni	6.866	60,0	3.979	34,8	597	5,2	11.442	92,1
Önceden Tedavi Görmüş	750	76,9	190	19,5	35	3,6	975	7,9
Nüks	559	75,1	163	21,9	22	3,0	744	6,0
Tedaviyi Terkten Dönen	133	79,6	22	13,2	12	7,2	167	1,3
Başarısızlıktan gelen	56	90,3	5	8,1	1	1,6	62	0,5
Kronik	2	100,0	-	-	-	-	2	0,0
TOPLAM	7.616	61,3	4.169	33,6	632	5,1	12.417	100,0

* Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 27. Yeni TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2016

YIL	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Yeni Olgu
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	13.394	71,4	5.359	28,6	18.753
2006	12.935	69,8	5.609	30,2	18.544
2007	11.996	67,5	5.785	32,5	17.781
2008	11.318	67,5	5.442	32,5	16.760
2009	10.296	64,6	5.647	35,4	15.943
2010	9.566	63,0	5.617	37,0	15.183
2011	8.852	61,4	5.565	38,6	14.417
2012	8.414	62,2	5.121	37,8	13.535
2013	7.791	63,1	4.561	36,9	12.352
2014	7.696	62,8	4.557	37,2	12.253
2015	7.427	62,9	4.376	37,1	11.803
2016	7.463	65,2	3.979	34,8	11.442

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

Tablo 28. Önceden Tedavi Görmüş TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2016

YIL	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Önceden Tedavi Görmüş Olgu**
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	1.593	89,4	189	10,6	1.782
2006	1.805	91,1	177	8,9	1.982
2007	1.694	88,6	219	11,4	1.913
2008	1.495	88,4	197	11,6	1.692
2009	1.258	86,2	201	13,8	1.459
2010	1.174	85,8	194	14,2	1.368
2011	1.057	83,8	205	16,2	1.262
2012	977	84,5	179	15,5	1.156
2013	864	81,7	193	18,3	1.057
2014	936	83,2	189	16,8	1.125
2015	797	82,2	172	17,8	969
2016	785	80,5	190	19,5	975

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

** Nüks, tedaviyi terkten dönen, tedavi başarısızlığından gelen ve kronik olguların toplamıdır.

Tablo 29. Toplam TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2016

YIL	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Olgu
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	14.987	73,0	5.548	27,0	20.535
2006	14.740	71,8	5.786	28,2	20.526
2007	13.690	69,5	6.004	30,5	19.694
2008	12.813	69,4	5.639	30,6	18.452
2009	11.554	66,4	5.848	33,6	17.402
2010	10.740	64,9	5.811	35,1	16.551
2011	9.909	63,2	5.770	36,8	15.679
2012	9.391	63,9	5.300	36,1	14.691
2013	8.655	64,5	4.754	35,5	13.409
2014	8.632	64,5	4.746	35,5	13.378
2015	8.224	64,4	4.548	35,6	12.772
2016	8.248	66,4	4.169	33,6	12.417

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

Tablo 30. Çocuk Hastalarda Yıllara Göre Tüberküloz Menenjit Olgularının Dağılımı, 2005-2016

YIL	0-4 yaş		5-9 yaş		10-14 yaş		TOPLAM
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2005	13	37,1	13	37,1	9	25,8	35
2006	22	53,7	8	19,5	11	26,8	41
2007	11	40,8	7	25,9	9	33,3	27
2008	22	68,8	6	18,8	4	12,4	32
2009	17	47,2	9	25,0	10	27,8	36
2010	12	48,0	7	28,0	6	24,0	25
2011	6	33,3	6	33,3	6	33,3	18
2012	12	52,2	5	21,7	6	26,1	23
2013	7	36,8	4	21,1	8	42,1	19
2014	12	52,2	4	17,4	7	30,4	23
2015	9	42,9	7	33,3	5	23,8	21
2016	11	45,8	5	20,8	8	33,3	24

Yüzdeler satır yüzdesidir.

Tablo 31. Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularında Tutulan Organların Dağılımı, 2016

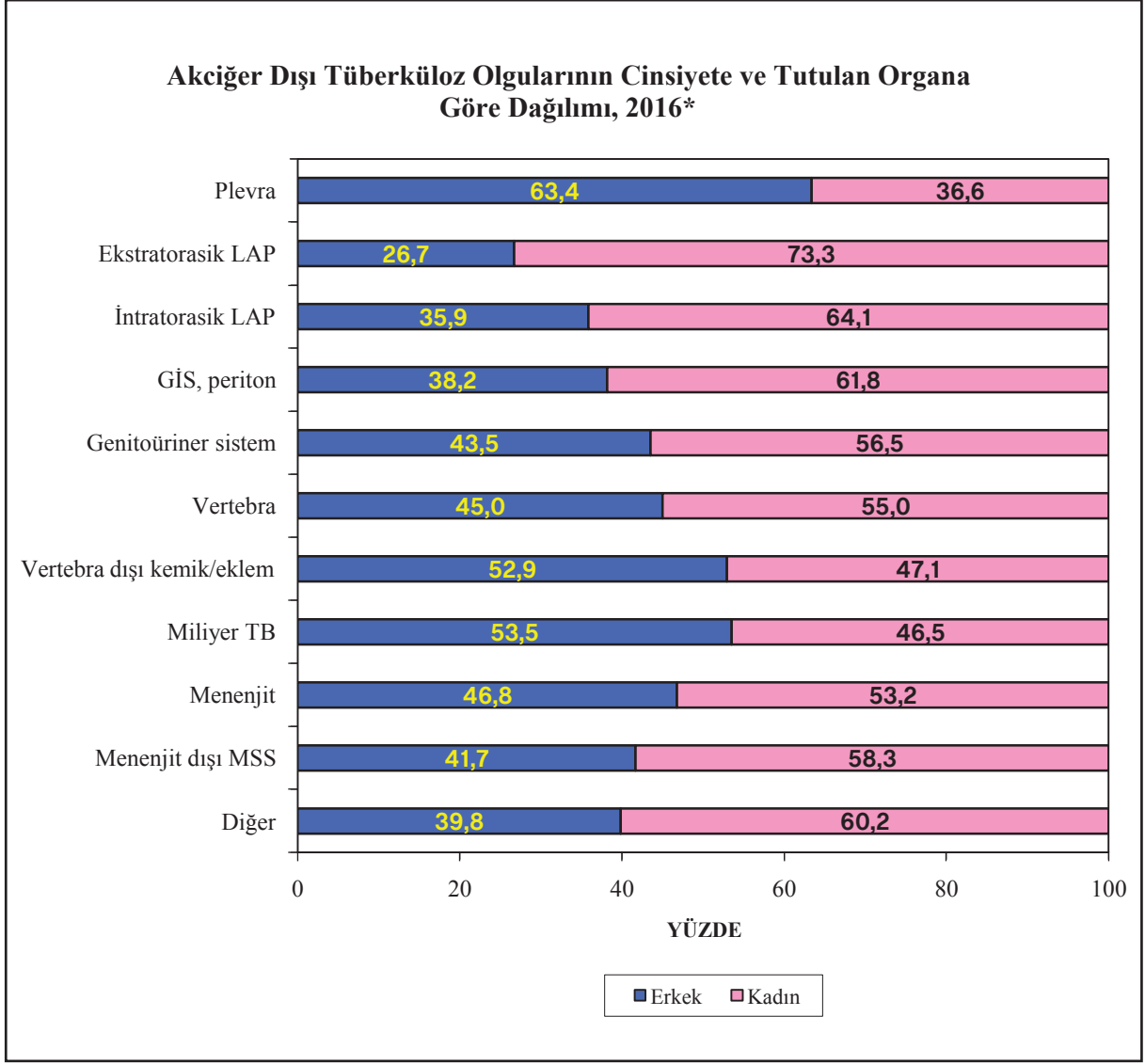
TUTULAN ORGAN	HASTALIĞIN YERİ				TOPLAM	
	AC Dışı		Akciğer+AC Dışı			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekstratorasik LAP	1.266	30,4	71	11,2	1.337	27,8
Plevra	899	21,6	226	35,8	1.125	23,4
İntratorasik LAP	575	13,8	72	11,4	647	13,5
GİS, periton	224	5,4	17	2,7	241	5,0
Vertebra	207	5,0	13	2,1	220	4,6
GÜS	204	4,9	12	1,9	216	4,5
Miliyer*	-	-	142	22,5	142	3,0
Menenjit	100	2,4	24	3,8	124	2,6
Vertebra dışı kemik/eklem	97	2,3	5	0,8	102	2,1
Menenjit dışı MSS	9	0,2	3	0,5	12	0,2
Diğer	588	14,1	47	7,4	635	13,2
TOPLAM	4.169	100,0	632	100,0	4.801	100,0

*Miliyer TB olguları Akciğer+AC Dışı olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 32. Akciğer Dışı TB Olgularında Cinsiyete Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2016

TUTULAN ORGAN	CİNSİYET				TOPLAM*	
	Erkek		Kadın			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekstratorasik LAP	357	17,6	980	35,4	1.337	27,8
Plevra	713	35,1	412	14,9	1.125	23,4
İntratorasik LAP	232	11,4	415	15,0	647	13,5
GİS, periton	92	4,5	149	5,4	241	5,0
Vertebra	99	4,9	121	4,4	220	4,6
GÜS	94	4,6	122	4,4	216	4,5
Miliyer	76	3,7	66	2,4	142	3,0
Menenjit	58	2,9	66	2,4	124	2,6
Vertebra dışı kemik/eklem	54	2,7	48	1,7	102	2,1
Menenjit dışı MSS	5	0,2	7	0,3	12	0,2
Diğer	253	12,4	382	13,8	635	13,2
TOPLAM	2.033	100,0	2.768	100,0	4.801	100,0

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 4.169 olgu ile akciğer+akciğer dışı organ tutulumu olan 632 olgu alınmıştır.

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 4.169 olgu ile akciğer+akciğer dışı organ tutulumu olan 632 olgu (toplam 4.801 olgu) alınmıştır.

Şekil 21. Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Tutulan Organa Göre Dağılımı, 2016

Tablo 33. Akciğer Dışı TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2016

TUTULAN ORGAN	YAŞ GRUBU																		TOPLAM*	
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65		Sayı	%		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%				
Ekstratorasik LAP	37	2,8	54	4,0	164	12,3	217	16,2	203	15,2	212	15,9	225	16,8	225	16,8	1.337	27,8		
Plevra	9	0,8	30	2,7	321	28,5	250	22,2	152	13,5	114	10,1	93	8,3	156	13,9	1.125	23,4		
İntratorasik LAP	22	3,4	37	5,7	43	6,6	62	9,6	87	13,4	109	16,8	149	23,0	138	21,3	647	13,5		
GİS, periton	1	0,4	10	4,1	41	17,0	40	16,6	38	15,8	32	13,3	41	17,0	38	15,8	241	5,0		
Vertebra	-	-	4	1,8	15	6,8	14	6,4	37	16,8	32	14,5	47	21,4	71	32,3	220	4,6		
GÜS	2	0,9	7	3,2	15	6,9	41	19,0	29	13,4	32	14,8	39	18,1	51	23,6	216	4,5		
Miliyer	8	5,6	7	4,9	18	12,7	21	14,8	17	12,0	22	15,5	19	13,4	30	21,1	142	3,0		
Menenjit	11	8,9	13	10,5	17	13,7	31	25,0	16	12,9	9	7,3	11	8,9	16	12,9	124	2,6		
Vertebra dışı kemik/eklem	9	8,8	5	4,9	1	1,0	11	10,8	16	15,7	11	10,8	19	18,6	30	29,4	102	2,1		
Menenjit dışı MSS	-	-	-	-	4	33,3	3	25,0	1	8,3	2	16,7	1	8,3	1	8,3	12	0,2		
Diğer	13	2,0	17	2,7	59	9,3	116	18,3	117	18,4	118	18,6	104	16,4	91	14,3	635	13,2		
TOPLAM	112	2,3	184	3,8	698	14,5	806	16,8	713	14,9	693	14,4	748	15,6	847	17,6	4.801	100,0		

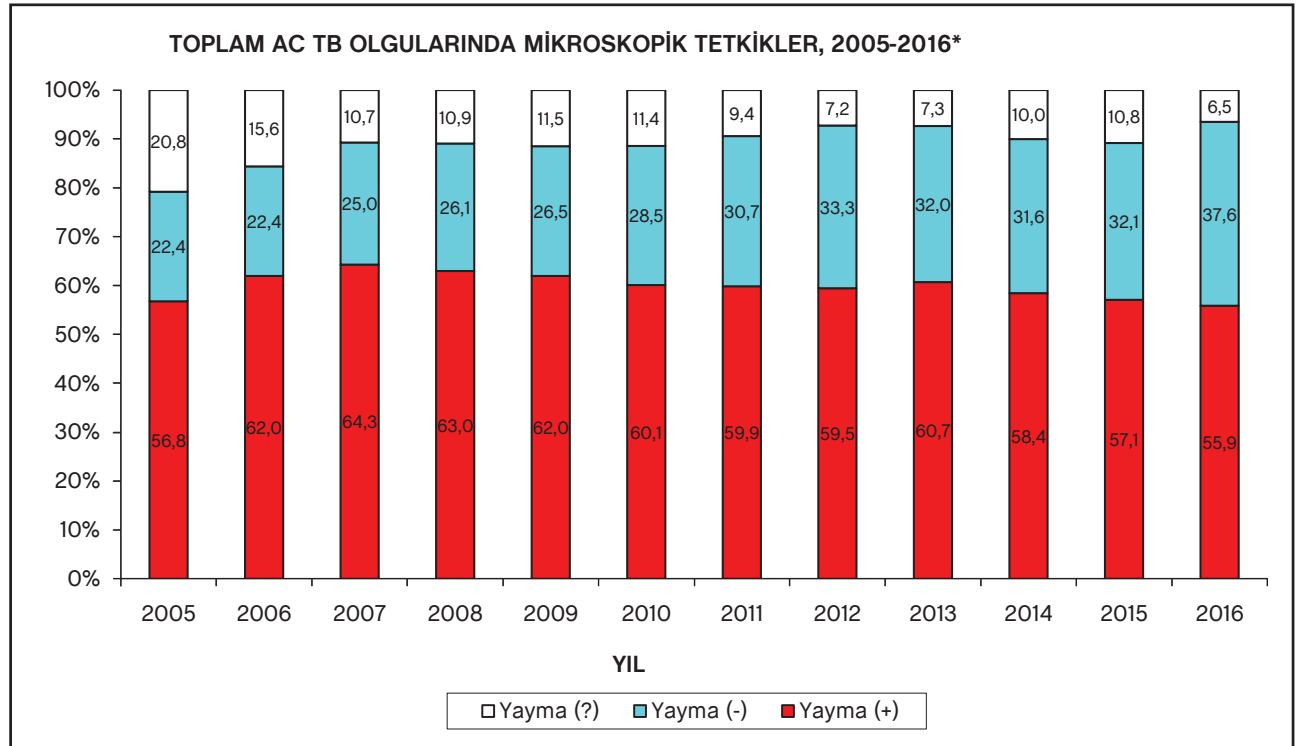
*Sadece akciğer dışı tutulum olan 4.169 olgu ile akciğer+akciğer dışı organ tutulumu olan 632 olgu alınmıştır.

Tablo 34. Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2016

YIL	YAYMA MİKROSKOPİSİ						Toplam Akciğer TB*
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**	
2005	8.505	56,8	3.361	22,4	3.121	20,8	14.987
2006	9.132	62,0	3.298	22,4	2.310	15,6	14.740
2007	8.797	64,3	3.422	25,0	1.471	10,7	13.690
2008	8.073	63,0	3.345	26,1	1.395	10,9	12.813
2009	7.162	62,0	3.065	26,5	1.327	11,5	11.554
2010	6.452	60,1	3.058	28,5	1.230	11,4	10.740
2011	5.933	59,9	3.046	30,7	930	9,4	9.909
2012	5.583	59,5	3.129	33,3	679	7,2	9.391
2013	5.255	60,7	2.766	32,0	634	7,3	8.655
2014	5.044	58,4	2.725	31,6	863	10,0	8.632
2015	4.695	57,1	2.641	32,1	888	10,8	8.224
2016	4.610	55,9	3.103	37,6	535	6,5	8.248

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular.

**Satır yüzdesi

*Akciğer olguları ve “akciğer + akciğer dışı” olgular birlikte değerlendirilmiştir.

Yayma (+): Mikroskopi pozitif, Yayma (-): Mikroskopi negatif, Yayma (?): Mikroskopi yapılmadı

Şekil 22. Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2016

Tablo 35. Toplam Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2016

OLGU TANIMI	YAYMA MİKROSKOPİSİ						TOPLAM*	
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		Sayı	%***
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**		
Yeni	4.100	54,9	2.855	38,3	508	6,8	7.463	90,5
Önceden Tedavi Görmüş	510	65,0	248	31,6	27	3,4	785	9,5
Nüks	371	63,9	189	32,5	21	3,6	581	7,0
Tedaviyi Terkten Dönen	96	66,2	43	29,7	6	4,1	145	1,8
Tedavi Başarısızlığından Gelen	41	71,9	16	28,1	0	0,0	57	0,7
Kronik	2	100,0	0	0,0	0	0,0	2	0,0
TOPLAM	4.610	55,9	3.103	37,6	535	6,5	8.248	100,0

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular.

** Satır yüzdesi *** Sütun yüzdesi

Tablo 36. Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkikler, 2008-2016

Yıllar		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toplam Akciğer TB*		12.813	11.554	10.740	9.909	9.391	8.655	8.632	8.224	8.248
Mikroskopi Yapılan	Sayı	11.418	10.227	9.510	8.979	8.712	8.021	7.769	7.336	7.713
	%**	89,1	88,5	88,6	90,6	92,8	92,7	90,0	89,2	93,5
Pozitif	Sayı	8.073	7.162	6.452	5.933	5.583	5.255	5.044	4.695	4.610
	%***	70,7	70,0	67,8	66,1	64,1	65,5	64,9	64,0	59,8
Negatif	Sayı	3.345	3.065	3.058	3.046	3.129	2.766	2.725	2.641	3.103
	%***	29,3	30,0	32,2	33,9	35,9	34,5	35,1	36,0	40,2
Mikroskopi Yapılmayan	Sayı	1.395	1.327	1.230	930	679	634	863	888	535
	%**	10,9	11,5	11,4	9,4	7,2	7,3	10,0	10,8	6,5

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular.

** Akciğer TB olgularında mikroskopi yapılma/yapılmama oranlarıdır.

*** Mikroskopi yapılanlar içindeki pozitiflik/negatiflik oranlarıdır.

Tablo 37. Akciğer TB Olgularında Kültür ile İlgili Veriler, 2008-2016

Yıl		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toplam Akciğer TB		12.813	11.554	10.740	9.909	9.391	8.655	8.632	8.224	8.248
Kültür yapılan	Sayı	8.050	7.354	7.453	7.444	7.633	7.250	6.980	6.631	7.181
	%*	62,8	63,6	69,4	75,1	81,3	83,8	80,9	80,6	87,1
Pozitif	Sayı	6.545	5.730	5.979	5.799	6.133	5.837	5.792	5.582	5.855
	%**	81,3	77,9	80,2	77,9	80,3	80,5	83,0	84,2	81,5
Negatif	Sayı	1505	1.624	1.474	1.645	1.500	1.413	1.188	1.049	1.326
	%**	18,7	22,1	19,8	22,1	19,7	19,5	17,0	15,8	18,5
Kültür yapılmayan	Sayı	4.763	4.200	3.287	2.465	1.758	1.405	1.652	1.593	1.067
	%*	37,2	36,4	30,6	24,9	18,7	16,2	19,1	19,4	12,9

* Akciğer TB olgularında kültür yapılma/yapılmama oranlarıdır.

** Kültür yapılanlar içindeki pozitiflik/negatiflik oranlarıdır.

Tablo 38. Akciğer TB Olgularında İDT Yapılma Durumu, 2008-2016

Yıl		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toplam Akciğer TB		12.813	11.554	10.740	9.909	9.391	8.655	8.632	8.224	8.248
Kültür Pozitif		6.545	5.730	5.979	5.799	6.133	5.837	5.792	5.582	5.855
İDT yapılan	Sayı	4.963	4.311	4.734	4.603	5.131	5.255	5.202	5.267	5.620
	%*	75,8	75,2	79,2	79,4	83,7	90,0	89,8	94,4	96,0
	%**	38,7	37,3	44,1	46,5	54,6	60,7	60,3	64,0	68,1

*Kültür pozitiflerde İDT yapılma oranı.

** Akciğer TB olgularında İDT yapılma oranı

Tablo 39. Akciğer TB Olgularında Mikroskopik ve Kültür Sonuçlarının Birlikte Değerlendirilmesi, 2008-2016

Mikrobiyolojik Tetkik	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Y+, K+	5.203	40,6	4.562	39,5	4.606	42,9	4.354	43,9	4.429	47,2	4.290	49,6	4.132	47,9	3.895	47,4	3.963	48,0
Y+, K-	430	3,4	529	4,6	456	4,2	510	5,1	401	4,3	423	4,9	343	4,0	271	3,3	299	3,6
Y+, K?	2.440	19,0	2.071	17,9	1.390	12,9	1.069	10,8	753	8,0	542	6,3	569	6,6	529	6,4	348	4,2
Y-, K+	1.274	9,9	1.132	9,8	1.316	12,3	1.395	14,1	1.651	17,6	1.537	17,8	1.656	19,2	1.684	20,5	1.887	22,9
Y-, K-	1.054	8,2	1.088	9,4	1.015	9,5	1.132	11,4	1.080	11,5	983	11,4	843	9,8	776	9,4	1.023	12,4
Y-, K?	1.017	7,9	845	7,3	727	6,8	519	5,2	398	4,2	246	2,8	226	2,6	181	2,2	193	2,3
Y?, K+	68	0,6	36	0,3	57	0,5	50	0,5	53	0,6	10	0,1	4	0,05	3	0,04	5	0,1
Y?, K-	21	0,2	7	0,1	3	0,03	3	0,0	19	0,2	7	0,1	2	0,02	2	0,02	4	0,05
Y?, K?	1.306	10,2	1.284	11,1	1.170	10,9	877	8,9	607	6,5	617	7,1	857	9,9	883	10,7	526	6,4
Toplam Akciğer TB*	12.813	100,0	11.554	100,0	10.740	100,0	9.909	100,0	9.391	100,0	8.655	100,0	8.632	100,0	8.224	100,0	8.248	100,0

* Akciğer olguları + "AC+AC Dışı" olgular.

Y: Yayma K: Kültür (+) : Pozitif, (-) : Negatif, (?) : Bakılmadı/Sonuç yok

Tablo 40. İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Her Bir TB İlacı İçin Toplam Direnç Sonuçları, 2009-2016*

	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%
Yeni Olgular	n=3.720		n=4.350		n=4.226		n=4.757		n=4.947		n=4.866		n=5.066		n=5.438	
İzoniyazid	381	10,2	450	10,3	475	11,2	610	12,8	576	11,6	568	11,7	599	11,8	577	10,6
Rifampisin	143	3,8	177	4,1	157	3,7	199	4,2	166	3,4	200	4,1	184	3,6	157	2,9
Etambutol	131	3,5	152	3,5	162	3,8	201	4,2	174	3,5	199	4,1	181	3,6	175	3,2
Streptomisin	259	7,0	329	7,6	370	8,8	451	9,5	401	8,1	458	9,4	523	10,3	529	9,7
ÇİD	99	2,7	110	2,5	116	2,7	151	3,2	123	2,5	121	2,5	127	2,5	115	2,1
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	n=600		n=615		n=602		n=642		n=592		n=630		n=582		n=599	
İzoniyazid	183	30,5	210	34,1	186	30,9	221	34,4	178	30,1	190	30,2	175	30,1	143	23,9
Rifampisin	139	23,2	159	25,9	168	27,9	159	24,8	118	19,9	149	23,7	120	20,6	97	16,2
Etambutol	71	11,8	104	16,9	77	12,8	91	14,2	61	10,3	74	11,7	66	11,3	51	8,5
Streptomisin	110	18,3	124	20,2	127	21,1	160	24,9	122	20,6	124	19,7	114	19,6	110	18,4
ÇİD	123	20,5	140	22,8	146	24,3	140	21,8	105	17,8	132	21,1	103	17,8	85	14,2
Tüm Olgular	n=4.320		n=4.965		n=4.828		n=5.399		n=5.539		n=5.496		n=5.648		n=6.037	
İzoniyazid	564	13,1	660	13,3	661	13,7	831	15,4	754	13,6	758	13,8	774	13,7	720	11,9
Rifampisin	282	6,5	336	6,8	325	6,7	358	6,6	284	5,1	349	6,4	304	5,4	254	4,2
Etambutol	202	4,7	256	5,2	239	5,0	292	5,4	235	4,2	273	5,0	247	4,4	226	3,7
Streptomisin	369	8,5	453	9,1	497	10,3	611	11,3	523	9,4	582	10,6	637	11,3	639	10,6
ÇİD	222	5,1	250	5,0	262	5,4	291	5,4	228	4,1	253	4,6	230	4,1	200	3,3

*Her bir ilaç için toplam dirençli hasta sayısı belirlenirken, diğer ilaçlara dirençli ya da duyarlı olması dikkate alınmamıştır.

n: Duyarlılık testi yapılan toplam hasta sayısı (akeğer olguları+AC dışı olgular).

Tablo 41. İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Tekli ve Çoklu İlaç Direnci Dağılımları, 2016*

DİRENÇ DURUMU	Yeni Olgular		Önceden Tedavi Görmüş Olgular		Tüm Olgular	
	n=5.438		n=599		n=6.037	
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**
TOPLAM DUYARLI	4.336	79,7	409	68,3	4.745	78,6
TOPLAM DİRENÇLİ	974	17,9	187	31,2	1.161	19,2
H dirençli	285	5,4	32	5,4	317	5,4
R dirençli	26	0,5	9	1,5	35	0,6
E dirençli	65	1,2	5	0,8	70	1,2
S dirençli	271	5,1	25	4,2	296	5,0
TOPLAM TEK İLAÇ	647	12,2	71	11,9	718	12,2
HR dirençli	22	0,4	22	3,7	44	0,7
HS dirençli	135	2,6	22	3,7	157	2,7
HE dirençli	20	0,4	2	0,3	22	0,4
RS dirençli	5	0,1	1	0,2	6	0,1
RE dirençli	5	0,1	2	0,3	7	0,1
ES dirençli	18	0,3	1	0,2	19	0,3
TOPLAM İKİ İLAÇ	205	3,9	50	8,4	255	4,3
HRS dirençli	39	0,7	24	4,0	63	1,1
HRE dirençli	5	0,1	4	0,7	9	0,2
HSE dirençli	12	0,2	2	0,3	14	0,2
RSE dirençli	3	0,1	0		3	0,1
TOPLAM ÜÇ İLAÇ	59	1,1	30	5,0	89	1,5
HRSE DİRENÇLİ	46	0,9	35	5,9	81	1,4

n: Duyarlılık testi yapılan hasta sayısı (5.620 AC olgusu+417 AC dışı olgu)

Toplam Duyarlı: Tüm ilaçlara duyarlı hastalar

Toplam Dirençli: En az bir ilaca dirençli hastalar

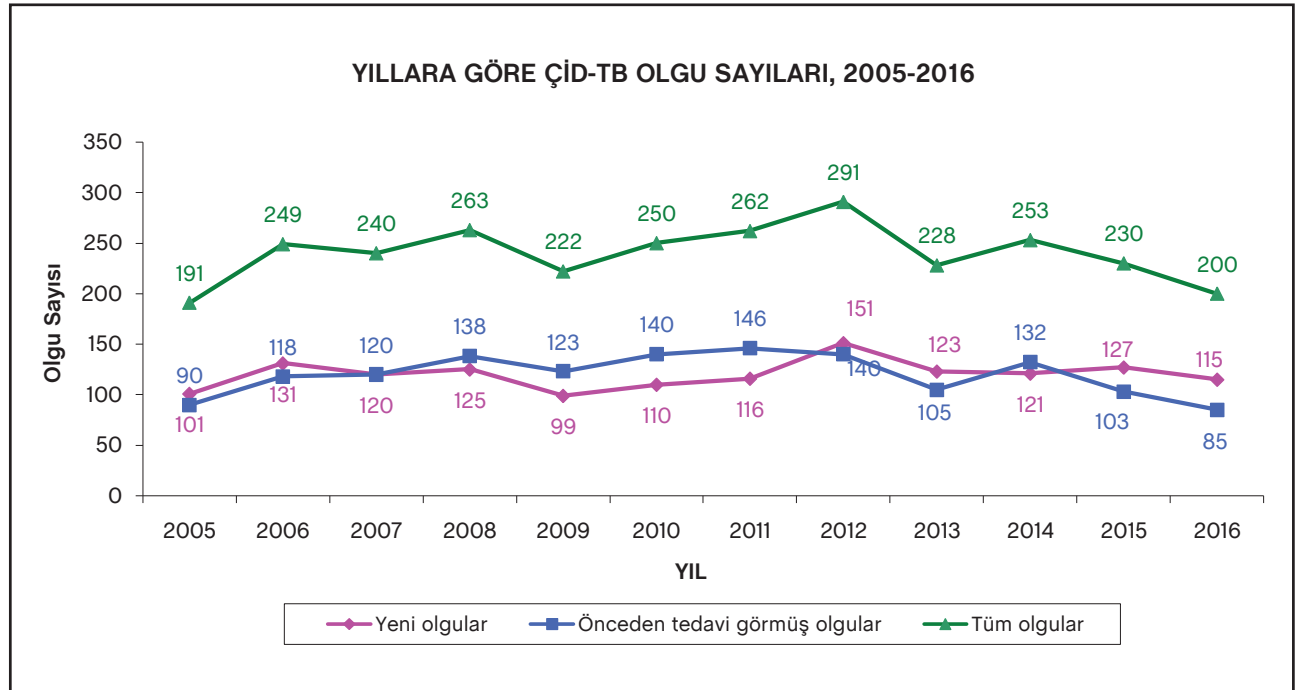
*Dört ilaç için de duyarlılık testi yapılmış olup, hastalar dirençli olduğu ilaç ya da ilaçlar dışında kalan diğer ilaçlara duyarlıdır.

**Toplam duyarlı ve toplam dirençli dışındaki yüzdeler dört ilaç için de duyarlılık testi yapılan hasta sayısı üzerinden alınmıştır (5.293/595/5.888).

Tablo 42. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Oranları, 2005-2016

YIL	Yeni Olgular			Önceden Tedavi Görmüş Olgular			Tüm Olgular		
	İDT Yapılan*	ÇİD-TB		İDT Yapılan*	ÇİD-TB		İDT Yapılan*	ÇİD-TB	
		Sayı	%		Sayı	%		Sayı	%
2005	3.237	101	3,1	508	90	17,7	3.745	191	5,1
2006	4.135	131	3,2	711	118	16,6	4.846	249	5,1
2007	4.134	120	2,9	775	120	15,5	4.909	240	4,9
2008	4.218	125	3,0	740	138	18,6	4.958	263	5,3
2009	3.714	99	2,7	599	123	20,5	4.313	222	5,1
2010	4.342	110	2,5	615	140	22,8	4.957	250	5,0
2011	4.221	116	2,7	602	146	24,3	4.823	262	5,4
2012	4.742	151	3,2	641	140	21,8	5.383	291	5,4
2013	4.938	123	2,5	591	105	17,8	5.529	228	4,1
2014	4.847	121	2,5	625	132	21,1	5.472	253	4,6
2015	5.050	127	2,5	579	103	17,8	5.629	230	4,1
2016	5.429	115	2,1	599	85	14,2	6.028	200	3,3

* İNH ve RİF için (her ikisine) İDT yapılan.

Şekil 23. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Sayıları, 2005-2016

Tablo 43. ÇİD-TB Olgularının Temel Özelliklere Göre Dağılımı, 2016

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	141	70,5
Kadın	59	29,5
Yaş Grubu	Sayı	%
0-14	2	1,0
≥15	198	99,0
Hastalığın Yeri	Sayı	%
Akciğer	185	92,5
Akciğer Dışı	10	5,0
Akciğer+AC Dışı	5	2,5
Olgu Tanımı	Sayı	%
Yeni	115	57,5
Önceden Tedavi Görmüş	85	42,5
Doğduğu Ülke	Sayı	%
Türkiye	164	82,0
Türkiye Dışı	36	18,0
HIV Durumu	Sayı	%
HIV (+)	2	1,0
Toplam ÇİD-TB Hasta	200	

Tablo 44. Toplam TB, ÇİD-TB ve YİD-TB Olgu Sayıları, 2005-2016

YIL	Toplam TB Olgusu	ÇİD-TB	YİD-TB*
2005	20.535	191	-
2006	20.526	249	-
2007	19.694	240	-
2008	18.452	263	-
2009	17.402	222	-
2010	16.551	250	3
2011	15.679	262	1
2012	14.691	291	6
2013	13.409	228	3
2014	13.378	253	2
2015	12.772	230	3
2016**	12.417	200	9

*YİD-TB sayıları ÇİD-TB sayılarına dahildir.

**Olguların 1'i Türkiye doğumlu, 8'i yabancı ülke doğumludur.

Tablo 45. TB Olgularında HIV Testi Yapılma Durumu ve HIV (+) TB Hasta Sayısı, 2009-2016

YIL	Toplam TB Olgusu	HIV Testi Yapılan		HIV (+) TB Hastası	
		Sayı	%*	Sayı	%*
2009	17.402	-	-	1	0,0
2010	16.551	581	3,5	14	0,1
2011	15.679	7.241	46,2	29	0,2
2012	14.691	8.646	58,9	45	0,3
2013	13.409	8.787	65,5	32	0,2
2014	13.378	9.344	69,8	45	0,3
2015	12.772	8.906	69,7	61	0,5
2016	12.417	8.704	70,1	60	0,5

*04.03.2011 tarihinde 2011/14 sayılı “Tüberkülozlu hastalarda HIV tanı testi yapılması” konulu Genelge yayımlanmıştır.

**Yüzdeler toplam TB hasta sayısı üzerinden alınmıştır.

**İLLERE GÖRE
TÜBERKÜLOZ VERİLERİ**

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmaktadır. Bu bölümde, yıllara göre değişimi göstermek amacıyla illerin yıllara göre toplam olgu sayıları ve olgu hızları verilmiştir.

Bu bölümde ayrıca 2016 yılı tüberküloz hastalarına ait verilerin il düzeyinde dağılımını gösteren tablolar yer almaktadır. Bu tablolarda illerin tüberküloz olgularının cinsiyete, yaş gruplarına, hastalığın tutulum yerine ve olgu tanımına göre dağılımları ile akciğer tüberkülozu olgularında bakteriyolojik tetkik yapılma durumları incelenmiştir. Olgu hızı hesaplamalarında 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfus verileri (ADNKS) kullanılmaktadır.

5.1. TÜM İLLER

Tablo 46a. İllere Göre Toplam TB Olgu Sayısı, 2008-2016

İLLER	Toplam Olgu Sayısı								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Adana	393	523	446	384	360	383	378	288	310
Adıyaman	109	107	97	93	70	62	67	70	64
Afyonkarahisar	90	108	96	81	88	106	108	97	93
Ağrı	65	96	100	78	62	56	59	64	65
Aksaray	54	41	36	45	29	30	35	21	25
Amasya	61	48	46	54	39	26	46	38	32
Ankara	665	653	652	674	608	580	634	577	609
Antalya	276	205	250	208	214	217	200	230	228
Ardahan	14	28	14	11	12	11	8	8	8
Artvin	45	43	30	29	42	37	35	19	32
Aydın	248	208	180	177	168	154	161	151	135
Balıkesir	356	277	278	266	256	269	234	229	250
Bartın	66	65	83	43	42	62	43	38	56
Batman	105	105	126	103	80	82	54	62	67
Bayburt	12	8	12	18	3	8	6	10	7
Bilecik	39	37	26	31	24	31	27	20	21
Bingöl	77	45	53	61	60	54	53	37	34
Bitlis	45	37	28	37	27	27	23	23	24
Bolu	54	36	28	33	46	29	40	25	40
Burdur	22	29	27	21	29	17	23	24	17
Bursa	803	746	705	718	620	595	631	669	607
Çanakkale	149	136	139	128	126	106	144	104	118
Çankırı	22	20	30	27	18	19	15	14	17
Çorum	88	106	93	78	83	69	52	50	68
Denizli	125	122	146	119	102	96	96	101	114
Diyarbakır	299	329	314	283	291	247	234	212	170
Düzce	128	121	126	113	110	78	72	81	91
Edirne	171	154	174	145	121	113	128	95	122
Elazığ	119	121	130	93	95	84	95	89	83
Erzincan	31	39	24	28	32	18	23	31	21
Erzurum	153	115	119	138	119	88	92	97	81
Eskişehir	126	94	118	139	97	112	94	103	109
Gaziantep	255	294	270	246	262	277	293	261	265
Giresun	161	121	132	125	115	86	83	85	88
Gümüşhane	19	16	23	14	19	17	9	16	8
Hakkari	33	30	38	28	22	17	17	23	19
Hatay	210	179	167	167	149	187	188	181	170
Iğdır	36	39	31	22	23	21	15	20	19
Isparta	47	48	50	50	48	25	42	52	47
İstanbul	6.171	5.702	5.211	4.898	4.696	4.124	4.062	4.076	3.680
İzmir	891	859	766	700	691	678	687	673	666

Tablo 46b. İllere Göre Toplam TB Olgu Hızı (100.000'de), 2008-2016

İLLER	Toplam Olgu Hızı (100.000'de)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Adana	19,4	25,4	21,4	18,2	16,9	17,8	17,5	13,2	14,1
Adıyaman	18,6	18,2	16,4	15,7	11,8	10,4	11,2	11,6	10,5
Afyonkarahisar	12,9	15,4	13,8	11,6	12,5	15,0	15,3	13,7	13,0
Ağrı	12,2	17,9	18,4	14,0	11,2	10,2	10,7	11,7	12,0
Aksaray	14,6	10,9	9,5	11,9	7,6	7,8	9,1	5,4	6,3
Amasya	18,8	14,8	13,7	16,7	12,1	8,1	14,3	11,8	9,8
Ankara	14,6	14,0	13,7	13,8	12,2	11,5	12,3	10,9	11,4
Antalya	14,8	10,7	12,6	10,2	10,2	10,1	9,0	10,1	9,8
Ardahan	12,5	25,9	13,3	10,2	11,3	10,7	7,9	8,1	8,1
Artvin	27,0	26,0	18,2	17,4	25,1	21,9	20,6	11,3	19,0
Aydın	25,7	21,2	18,2	17,7	16,7	15,1	15,5	14,3	12,6
Balıkesir	31,5	24,3	24,1	23,0	22,1	23,1	19,7	19,3	20,9
Bartın	35,6	34,5	44,2	23,0	22,3	32,8	22,7	19,9	29,1
Batman	21,6	21,1	24,7	19,6	15,0	15,0	9,7	10,9	11,6
Bayburt	15,9	10,7	16,1	23,5	4,0	10,6	7,4	12,7	7,8
Bilecik	20,2	18,3	11,5	15,2	11,8	14,8	12,9	9,4	9,6
Bingöl	30,1	17,6	20,8	23,3	22,9	20,3	19,9	13,8	12,6
Bitlis	13,8	11,3	8,5	11,0	8,0	8,0	6,8	6,8	7,0
Bolu	20,1	13,3	10,3	11,9	16,4	10,2	14,0	8,6	13,3
Burdur	8,9	11,5	10,4	8,4	11,4	6,6	9,0	9,3	6,5
Bursa	32,0	29,2	27,1	27,1	23,1	21,7	22,6	23,5	20,9
Çanakkale	31,4	28,5	28,3	26,3	25,5	21,1	28,1	20,3	22,7
Çankırı	12,5	10,8	16,8	15,2	9,8	10,0	8,2	7,7	9,2
Çorum	16,1	19,6	17,4	14,6	15,7	13,0	9,9	9,5	12,9
Denizli	13,6	13,2	15,7	12,6	10,7	10,0	9,8	10,2	11,3
Diyarbakır	20,0	21,7	20,5	18,0	18,3	15,4	14,3	12,8	10,2
Düzce	39,0	36,1	37,3	33,0	31,7	22,2	20,3	22,5	24,6
Edirne	43,3	38,9	44,6	36,3	30,3	28,4	32,0	23,6	30,4
Elazığ	21,7	22,0	23,5	16,7	16,9	14,8	16,7	15,5	14,3
Erzincan	14,7	18,3	10,7	13,0	14,7	8,2	10,3	13,9	9,3
Erzurum	19,7	14,9	15,5	17,7	15,3	11,5	12,1	12,7	10,6
Eskişehir	17,0	12,4	15,4	17,8	12,3	14,0	11,6	12,5	12,9
Gaziantep	15,8	17,8	15,9	14,0	14,6	15,0	15,5	13,5	13,4
Giresun	38,2	28,7	31,5	29,8	27,4	20,2	19,3	19,9	19,8
Gümüşhane	14,5	12,2	17,7	10,6	14,1	12,0	6,1	10,6	4,7
Hakkari	12,8	11,7	15,1	10,3	7,9	6,2	6,2	8,3	7,1
Hatay	14,9	12,4	11,3	11,3	10,0	12,4	12,4	11,8	10,9
Iğdır	19,6	21,3	16,8	11,6	12,1	11,0	7,8	10,4	9,9
Isparta	11,5	11,4	11,2	12,2	11,5	6,0	10,0	12,3	11,0
İstanbul	48,6	44,1	39,3	36,0	33,9	29,1	28,3	27,8	24,9
İzmir	23,5	22,2	19,4	17,7	17,3	16,7	16,7	16,1	15,8

Tablo 46a. İllere Göre Toplam TB Olgu Sayısı, 2008-2016 (devamı)

İLLER	Toplam Olgu Sayısı								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kahramanmaraş	121	114	122	114	124	110	93	86	104
Karabük	55	58	55	46	47	35	43	33	32
Karaman	20	28	30	22	27	16	19	15	11
Kars	40	30	48	24	29	33	27	26	27
Kastamonu	72	61	58	57	57	50	42	37	29
Kayseri	147	200	199	180	152	126	132	137	127
Kırıkkale	52	49	43	53	31	25	32	36	37
Kırklareli	114	111	113	106	96	93	99	97	100
Kırşehir	22	15	20	17	21	21	17	14	16
Kilis	22	12	11	6	17	23	35	18	15
Kocaeli	467	346	368	337	344	307	348	286	293
Konya	287	281	282	275	263	267	269	256	251
Kütahya	89	78	88	114	68	61	62	66	59
Malatya	153	176	173	162	157	117	162	102	113
Manisa	322	273	289	247	282	236	238	189	192
Mardin	104	117	98	87	95	90	80	73	61
Mersin	308	274	251	256	255	205	229	185	213
Muğla	119	102	108	107	99	87	83	77	100
Muş	78	70	90	67	65	44	47	31	53
Nevşehir	29	24	36	49	34	34	26	36	26
Niğde	44	39	36	59	32	31	35	31	29
Ordu	254	217	234	225	180	193	152	137	147
Osmaniye	91	86	76	98	71	62	76	70	70
Rize	101	85	57	60	65	72	50	55	54
Sakarya	310	323	271	314	296	282	242	229	248
Samsun	346	354	328	301	288	261	224	222	217
Siirt	53	59	60	46	45	35	26	20	37
Sinop	45	37	40	34	35	27	27	28	14
Sivas	125	126	115	107	85	101	80	63	62
Şanlıurfa	324	400	323	331	263	250	246	263	251
Şırnak	56	62	73	80	76	66	72	41	48
Tekirdağ	283	263	227	238	195	167	177	175	149
Tokat	148	119	104	114	106	90	88	84	93
Trabzon	211	199	209	217	194	115	137	112	111
Tunceli	7	8	4	3	10	7	13	3	3
Uşak	65	36	50	38	27	30	37	35	43
Van	179	138	145	104	86	85	99	94	90
Yalova	62	65	56	50	32	43	38	46	47
Yozgat	55	46	67	44	41	52	30	45	37
Zonguldak	239	231	180	184	203	162	140	155	128
Türkiye Geneli	18.452	17.402	16.551	15.679	14.691	13.409	13.378	12.772	12.417

Tablo 46b. İllere Göre Toplam TB Olgusu Hızı (100.000’de), 2008-2016 (devamı)

İLLER	Toplam Olgusu Hızı (100.000’de)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kahramanmaraş	11,8	11,0	11,7	10,8	11,7	10,2	8,5	7,8	9,3
Karabük	25,4	26,5	24,2	20,9	20,9	15,2	18,6	13,9	13,2
Karaman	8,7	12,1	12,9	9,4	11,5	6,7	7,9	6,2	4,5
Kars	12,8	9,8	15,9	7,8	9,5	11,0	9,1	8,9	9,3
Kastamonu	20,0	17,0	16,1	15,8	15,8	13,6	11,4	9,9	7,7
Kayseri	12,4	16,6	16,1	14,3	11,9	9,7	10,0	10,2	9,3
Kırıkkale	18,6	17,4	15,5	19,3	11,3	9,1	11,8	13,3	13,3
Kırklareli	33,8	33,3	34,0	31,2	28,1	27,3	28,8	28,0	28,4
Kırşehir	9,9	6,7	9,0	7,7	9,5	9,4	7,6	6,2	7,0
Kilis	18,2	9,8	8,9	4,8	13,7	17,9	27,2	13,8	11,5
Kocaeli	31,3	22,7	23,6	21,0	21,0	18,3	20,2	16,1	16,0
Konya	14,6	14,1	14,0	13,5	12,8	12,8	12,8	12,0	11,6
Kütahya	15,7	13,6	14,9	20,2	11,9	10,7	10,8	11,5	10,3
Malatya	20,9	23,9	23,4	21,4	20,6	15,3	21,1	13,2	14,5
Manisa	24,5	20,5	20,9	18,4	20,9	17,4	17,4	13,7	13,7
Mardin	13,9	15,9	13,2	11,4	12,3	11,5	10,1	9,2	7,7
Mersin	19,2	16,7	15,2	15,3	15,2	12,0	13,3	10,6	12,0
Muğla	15,0	12,7	13,2	12,8	11,6	10,0	9,3	8,5	10,8
Muş	19,3	17,3	22,1	16,2	15,7	10,7	11,4	7,6	13,0
Nevşehir	10,3	8,4	12,8	17,3	11,9	11,9	9,1	12,6	8,9
Niğde	13,0	11,5	10,7	17,5	9,4	9,0	10,2	9,0	8,3
Ordu	35,3	30,0	32,5	31,5	24,3	26,4	21,0	18,8	19,6
Osmaniye	19,6	18,2	15,9	20,2	14,4	12,4	15,0	13,6	13,4
Rize	31,6	26,6	17,8	18,6	20,1	21,9	15,2	16,7	16,3
Sakarya	36,4	37,5	31,0	35,3	32,8	30,7	25,9	24,0	25,4
Samsun	28,0	28,3	26,2	24,0	23,0	20,7	17,6	17,3	16,7
Siirt	17,7	19,4	20,0	14,8	14,5	11,1	8,2	6,2	11,5
Sinop	22,4	18,4	19,7	16,7	17,4	13,2	13,2	13,7	6,8
Sivas	19,8	19,9	17,9	17,1	13,6	16,2	12,8	10,2	10,0
Şanlıurfa	20,6	24,8	19,4	19,3	14,9	13,9	13,3	13,9	12,9
Şırnak	13,0	14,4	17,0	17,5	16,3	13,9	14,7	8,4	9,9
Tekirdağ	36,7	33,6	28,4	28,7	22,9	19,1	19,5	18,7	15,3
Tokat	24,0	19,1	16,8	18,7	17,3	15,0	14,7	14,1	15,4
Trabzon	28,2	26,0	27,4	28,7	25,6	15,2	17,9	14,6	14,2
Tunceli	8,1	9,6	5,2	3,5	11,6	8,2	15,0	3,5	3,6
Uşak	19,5	10,7	14,8	11,2	7,9	8,7	10,6	9,9	12,0
Van	17,8	13,5	14,0	10,2	8,2	7,9	9,1	8,6	8,2
Yalova	31,4	32,1	27,5	24,2	15,1	19,5	16,8	19,7	19,4
Yozgat	11,4	9,4	14,1	9,4	9,0	11,7	6,9	10,7	8,8
Zonguldak	38,6	37,3	29,0	30,0	33,5	26,9	23,4	26,0	21,4
Türkiye Geneli	25,8	24,0	22,5	21,0	19,4	17,5	17,2	16,2	15,6

Tablo 47. İllerin Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016

İL	CİNSİYET				TOPLAM
	Erkek		Kadın		
	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	177	57,1	133	42,9	310
Adıyaman	32	50,0	32	50,0	64
Afyonkarahisar	47	50,5	46	49,5	93
Ağrı	36	55,4	29	44,6	65
Aksaray	10	40,0	15	60,0	25
Amasya	20	62,5	12	37,5	32
Ankara	313	51,4	296	48,6	609
Antalya	120	52,6	108	47,4	228
Ardahan	4	50,0	4	50,0	8
Artvin	23	71,9	9	28,1	32
Aydın	92	68,1	43	31,9	135
Balıkesir	165	66,0	85	34,0	250
Bartın	42	75,0	14	25,0	56
Batman	30	44,8	37	55,2	67
Bayburt	3	42,9	4	57,1	7
Bilecik	11	52,4	10	47,6	21
Bingöl	10	29,4	24	70,6	34
Bitlis	12	50,0	12	50,0	24
Bolu	21	52,5	19	47,5	40
Burdur	14	82,4	3	17,6	17
Bursa	344	56,7	263	43,3	607
Çanakkale	75	63,6	43	36,4	118
Çankırı	8	47,1	9	52,9	17
Çorum	38	55,9	30	44,1	68
Denizli	54	47,4	60	52,6	114
Diyarbakır	83	48,8	87	51,2	170
Düzce	49	53,8	42	46,2	91
Edirne	80	65,6	42	34,4	122
Elazığ	30	36,1	53	63,9	83
Erzincan	13	61,9	8	38,1	21
Erzurum	37	45,7	44	54,3	81
Eskişehir	62	56,9	47	43,1	109
Gaziantep	145	54,7	120	45,3	265
Giresun	56	63,6	32	36,4	88
Gümüşhane	4	50,0	4	50,0	8
Hakkari	11	57,9	8	42,1	19
Hatay	102	60,0	68	40,0	170
Iğdır	7	36,8	12	63,2	19
Isparta	31	66,0	16	34,0	47
İstanbul	2.153	58,5	1.527	41,5	3.680
İzmir	405	60,8	261	39,2	666

Tablo 47. İllerin Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	CİNSİYET				TOPLAM
	Erkek		Kadın		
	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	56	53,8	48	46,2	104
Karabük	20	62,5	12	37,5	32
Karaman	6	54,5	5	45,5	11
Kars	17	63,0	10	37,0	27
Kastamonu	21	72,4	8	27,6	29
Kayseri	61	48,0	66	52,0	127
Kırıkkale	16	43,2	21	56,8	37
Kırklareli	76	76,0	24	24,0	100
Kırşehir	10	62,5	6	37,5	16
Kilis	8	53,3	7	46,7	15
Kocaeli	173	59,0	120	41,0	293
Konya	128	51,0	123	49,0	251
Kütahya	34	57,6	25	42,4	59
Malatya	51	45,1	62	54,9	113
Manisa	119	62,0	73	38,0	192
Mardin	31	50,8	30	49,2	61
Mersin	125	58,7	88	41,3	213
Muğla	61	61,0	39	39,0	100
Muş	39	73,6	14	26,4	53
Nevşehir	13	50,0	13	50,0	26
Niğde	14	48,3	15	51,7	29
Ordu	92	62,6	55	37,4	147
Osmaniye	42	60,0	28	40,0	70
Rize	41	75,9	13	24,1	54
Sakarya	149	60,1	99	39,9	248
Samsun	145	66,8	72	33,2	217
Siirt	18	48,6	19	51,4	37
Sinop	7	50,0	7	50,0	14
Sivas	27	43,5	35	56,5	62
Şanlıurfa	129	51,4	122	48,6	251
Şırnak	17	35,4	31	64,6	48
Tekirdağ	92	61,7	57	38,3	149
Tokat	47	50,5	46	49,5	93
Trabzon	65	58,6	46	41,4	111
Tunceli	2	66,7	1	33,3	3
Uşak	19	44,2	24	55,8	43
Van	49	54,4	41	45,6	90
Yalova	35	74,5	12	25,5	47
Yozgat	25	67,6	12	32,4	37
Zonguldak	83	64,8	45	35,2	128
TOPLAM	7.132	57,4	5.285	42,6	12.417

Tablo 48. İllerin Toplam TB Olgularının Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2016

İL	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	202	65,2	95	30,6	13	4,2	310
Adıyaman	38	59,4	22	34,4	4	6,3	64
Afyonkarahisar	33	35,5	57	61,3	3	3,2	93
Ağrı	34	52,3	26	40,0	5	7,7	65
Aksaray	10	40,0	13	52,0	2	8,0	25
Amasya	12	37,5	18	56,3	2	6,3	32
Ankara	268	44,0	300	49,3	41	6,7	609
Antalya	160	70,2	60	26,3	8	3,5	228
Ardahan	6	75,0	2	25,0	-	-	8
Artvin	20	62,5	8	25,0	4	12,5	32
Aydın	97	71,9	26	19,3	12	8,9	135
Balıkesir	176	70,4	69	27,6	5	2,0	250
Bartın	44	78,6	10	17,9	2	3,6	56
Batman	34	50,7	30	44,8	3	4,5	67
Bayburt	6	85,7	1	14,3	-	-	7
Bilecik	16	76,2	5	23,8	-	-	21
Bingöl	14	41,2	18	52,9	2	5,9	34
Bitlis	14	58,3	6	25,0	4	16,7	24
Bolu	26	65,0	14	35,0	-	-	40
Burdur	9	52,9	8	47,1	-	-	17
Bursa	413	68,0	165	27,2	29	4,8	607
Çanakkale	76	64,4	39	33,1	3	2,5	118
Çankırı	7	41,2	10	58,8	-	-	17
Çorum	34	50,0	33	48,5	1	1,5	68
Denizli	54	47,4	48	42,1	12	10,5	114
Diyarbakır	96	56,5	68	40,0	6	3,5	170
Düzce	69	75,8	20	22,0	2	2,2	91
Edirne	87	71,3	32	26,2	3	2,5	122
Elazığ	39	47,0	44	53,0	-	-	83
Erzincan	7	33,3	14	66,7	-	-	21
Erzurum	32	39,5	47	58,0	2	2,5	81
Eskişehir	60	55,0	48	44,0	1	0,9	109
Gaziantep	161	60,8	87	32,8	17	6,4	265
Giresun	62	70,5	22	25,0	4	4,5	88
Gümüşhane	6	75,0	2	25,0	-	-	8
Hakkari	12	63,2	6	31,6	1	5,3	19
Hatay	107	62,9	55	32,4	8	4,7	170
Iğdır	8	42,1	11	57,9	-	-	19
Isparta	26	55,3	20	42,6	1	2,1	47
İstanbul	2.319	63,0	1.130	30,7	231	6,3	3.680
İzmir	432	64,9	204	30,6	30	4,5	666

Tablo 48. İllerin Toplam TB Olgularının Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	61	58,7	36	34,6	7	6,7	104
Karabük	14	43,8	17	53,1	1	3,1	32
Karaman	4	36,4	7	63,6	-	-	11
Kars	17	63,0	9	33,3	1	3,7	27
Kastamonu	16	55,2	11	37,9	2	6,9	29
Kayseri	63	49,6	59	46,5	5	3,9	127
Kırıkkale	19	51,4	16	43,2	2	5,4	37
Kırklareli	73	73,0	22	22,0	5	5,0	100
Kırşehir	9	56,3	7	43,8	-	-	16
Kilis	7	46,7	7	46,7	1	6,7	15
Kocaeli	202	68,9	78	26,6	13	4,4	293
Konya	149	59,4	89	35,5	13	5,2	251
Kütahya	46	78,0	11	18,6	2	3,4	59
Malatya	49	43,4	55	48,7	9	8,0	113
Manisa	124	64,6	60	31,3	8	4,2	192
Mardin	32	52,5	27	44,3	2	3,3	61
Mersin	139	65,3	68	31,9	6	2,8	213
Muğla	70	70,0	23	23,0	7	7,0	100
Muş	25	47,2	26	49,1	2	3,8	53
Nevşehir	17	65,4	9	34,6	-	-	26
Niğde	17	58,6	10	34,5	2	6,9	29
Ordu	106	72,1	35	23,8	6	4,1	147
Osmaniye	44	62,9	22	31,4	4	5,7	70
Rize	30	55,6	19	35,2	5	9,3	54
Sakarya	170	68,5	74	29,8	4	1,6	248
Samsun	134	61,8	76	35,0	7	3,2	217
Siirt	17	45,9	16	43,2	4	10,8	37
Sinop	9	64,3	5	35,7	-	-	14
Sivas	30	48,4	32	51,6	-	-	62
Şanlıurfa	155	61,8	80	31,9	16	6,4	251
Şırnak	20	41,7	24	50,0	4	8,3	48
Tekirdağ	102	68,5	37	24,8	10	6,7	149
Tokat	38	40,9	49	52,7	6	6,5	93
Trabzon	76	68,5	27	24,3	8	7,2	111
Tunceli	-	-	2	66,7	1	33,3	3
Uşak	18	41,9	25	58,1	-	-	43
Van	47	52,2	39	43,3	4	4,4	90
Yalova	34	72,3	12	25,5	1	2,1	47
Yozgat	14	37,8	22	59,5	1	2,7	37
Zonguldak	93	72,7	33	25,8	2	1,6	128
TOPLAM	7.616	61,3	4.169	33,6	632	5,1	12.417

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 49. Toplam TB Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2016

İL	YAŞ GRUBU														TOPLAM		
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64			≥65	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		Sayı	%
Adana	3	1,0	4	1,3	37	11,9	57	18,4	60	19,4	59	19,0	48	15,5	42	13,5	310
Adıyaman	2	3,1	1	1,6	6	9,4	12	18,8	14	21,9	7	10,9	11	17,2	11	17,2	64
Afyonkarahisar	1	1,1	2	2,2	12	12,9	13	14,0	8	8,6	11	11,8	19	20,4	27	29,0	93
Ağrı	3	4,6	6	9,2	27	41,5	11	16,9	7	10,8	4	6,2	4	6,2	3	4,6	65
Aksaray	1	4,0	2	8,0	5	20,0	2	8,0	3	12,0	2	8,0	5	20,0	5	20,0	25
Amasya	1	3,1	-	-	3	9,4	8	25,0	3	9,4	9	28,1	5	15,6	3	9,4	32
Ankara	3	0,5	9	1,5	58	9,5	88	14,4	95	15,6	116	19,0	116	19,0	124	20,4	609
Antalya	7	3,1	7	3,1	20	8,8	50	21,9	30	13,2	40	17,5	33	14,5	41	18,0	228
Ardahan	-	-	1	12,5	2	25,0	-	-	2	25,0	3	37,5	-	-	-	-	8
Artvin	1	3,1	1	3,1	3	9,4	7	21,9	4	12,5	8	25,0	3	9,4	5	15,6	32
Aydın	5	3,7	-	-	9	6,7	12	8,9	18	13,3	23	17,0	33	24,4	35	25,9	135
Balıkesir	2	0,8	5	2,0	17	6,8	26	10,4	31	12,4	49	19,6	48	19,2	72	28,8	250
Bartın	-	-	-	-	2	3,6	4	7,1	7	12,5	4	7,1	11	19,6	28	50,0	56
Batman	2	3,0	2	3,0	18	26,9	14	20,9	12	17,9	7	10,4	4	6,0	8	11,9	67
Bayburt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	14,3	2	28,6	4	57,1	7
Bilecik	-	-	-	-	2	9,5	2	9,5	5	23,8	4	19,0	2	9,5	6	28,6	21
Bingöl	-	-	1	2,9	6	17,6	7	20,6	7	20,6	7	20,6	3	8,8	3	8,8	34
Bitlis	-	-	-	-	4	16,7	2	8,3	5	20,8	5	20,8	4	16,7	4	16,7	24
Bolu	-	-	1	2,5	3	7,5	6	15,0	6	15,0	4	10,0	8	20,0	12	30,0	40
Burdur	-	-	-	-	2	11,8	-	-	5	29,4	3	17,6	4	23,5	3	17,6	17
Bursa	4	0,7	12	2,0	86	14,2	88	14,5	83	13,7	105	17,3	106	17,5	123	20,3	607
Çanakkale	-	-	2	1,7	8	6,8	17	14,4	14	11,9	24	20,3	23	19,5	30	25,4	118
Çankırı	-	-	1	5,9	-	-	1	5,9	2	11,8	5	29,4	4	23,5	4	23,5	17
Çorum	-	-	4	5,9	3	4,4	6	8,8	18	26,5	11	16,2	13	19,1	13	19,1	68
Denizli	-	-	1	0,9	12	10,5	10	8,8	15	13,2	18	15,8	26	22,8	32	28,1	114
Diyarbakır	6	3,5	13	7,6	39	22,9	27	15,9	24	14,1	20	11,8	16	9,4	25	14,7	170
Düzce	1	1,1	3	3,3	13	14,3	10	11,0	9	9,9	13	14,3	16	17,6	26	28,6	91
Edirne	1	0,8	-	-	14	11,5	11	9,0	18	14,8	25	20,5	26	21,3	27	22,1	122
Elazığ	-	-	2	2,4	12	14,5	19	22,9	13	15,7	13	15,7	12	14,5	12	14,5	83
Erzincan	-	-	-	-	3	14,3	1	4,8	2	9,5	5	23,8	6	28,6	4	19,0	21
Erzurum	-	-	2	2,5	16	19,8	16	19,8	11	13,6	14	17,3	10	12,3	12	14,8	81
Eskişehir	1	0,9	1	0,9	10	9,2	9	8,3	14	12,8	23	21,1	20	18,3	31	28,4	109
Gaziantep	9	3,4	6	2,3	52	19,6	40	15,1	37	14,0	50	18,9	35	13,2	36	13,6	265
Giresun	1	1,1	1	1,1	17	19,3	16	18,2	7	8,0	6	6,8	15	17,0	25	28,4	88
Gümüşhane	-	-	-	-	2	25,0	-	-	-	-	-	-	1	12,5	5	62,5	8
Hakkari	-	-	5	26,3	6	31,6	2	10,5	2	10,5	1	5,3	2	10,5	1	5,3	19
Hatay	4	2,4	8	4,7	16	9,4	33	19,4	23	13,5	27	15,9	33	19,4	26	15,3	170
İğdır	-	-	-	-	5	26,3	6	31,6	2	10,5	-	-	6	31,6	-	-	19
Isparta	-	-	-	-	5	10,6	4	8,5	10	21,3	10	21,3	6	12,8	12	25,5	47
İstanbul	79	2,1	189	5,1	757	20,6	764	20,8	604	16,4	494	13,4	394	10,7	399	10,8	3.680
İzmir	7	1,1	12	1,8	72	10,8	99	14,9	96	14,4	94	14,1	130	19,5	156	23,4	666

Tablo 49. Toplam TB Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	YAŞ GRUBU																TOPLAM
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
K.Maraş	1	1,0	-	-	15	14,4	10	9,6	17	16,3	19	18,3	14	13,5	28	26,9	104
Karabük	-	-	2	6,3	4	12,5	2	6,3	2	6,3	4	12,5	10	31,3	8	25,0	32
Karaman	-	-	-	-	2	18,2	3	27,3	-	-	3	27,3	1	9,1	2	18,2	11
Kars	4	14,8	2	7,4	6	22,2	1	3,7	4	14,8	3	11,1	2	7,4	5	18,5	27
Kastamonu	1	3,4	-	-	3	10,3	4	13,8	5	17,2	4	13,8	6	20,7	6	20,7	29
Kayseri	4	3,1	10	7,9	17	13,4	15	11,8	12	9,4	23	18,1	26	20,5	20	15,7	127
Kırıkkale	-	-	-	-	3	8,1	6	16,2	2	5,4	6	16,2	11	29,7	9	24,3	37
Kırklareli	-	-	3	3,0	10	10,0	16	16,0	11	11,0	16	16,0	25	25,0	19	19,0	100
Kırşehir	-	-	1	6,3	1	6,3	3	18,8	4	25,0	3	18,8	2	12,5	2	12,5	16
Kilis	-	-	-	-	4	26,7	3	20,0	4	26,7	2	13,3	1	6,7	1	6,7	15
Kocaeli	6	2,0	4	1,4	37	12,6	48	16,4	46	15,7	51	17,4	48	16,4	53	18,1	293
Konya	5	2,0	14	5,6	32	12,7	27	10,8	33	13,1	27	10,8	38	15,1	75	29,9	251
Kütahya	-	-	1	1,7	6	10,2	11	18,6	7	11,9	10	16,9	10	16,9	14	23,7	59
Malatya	-	-	2	1,8	24	21,2	21	18,6	15	13,3	12	10,6	17	15,0	22	19,5	113
Manisa	2	1,0	2	1,0	26	13,5	26	13,5	24	12,5	39	20,3	34	17,7	39	20,3	192
Mardin	1	1,6	-	-	16	26,2	14	23,0	9	14,8	4	6,6	7	11,5	10	16,4	61
Mersin	1	0,5	2	0,9	29	13,6	31	14,6	38	17,8	30	14,1	39	18,3	43	20,2	213
Muğla	1	1,0	3	3,0	9	9,0	10	10,0	10	10,0	21	21,0	19	19,0	27	27,0	100
Muş	2	3,8	6	11,3	17	32,1	9	17,0	5	9,4	6	11,3	4	7,5	4	7,5	53
Nevşehir	-	-	3	11,5	3	11,5	1	3,8	5	19,2	6	23,1	4	15,4	4	15,4	26
Niğde	1	3,4	1	3,4	4	13,8	3	10,3	1	3,4	5	17,2	4	13,8	10	34,5	29
Ordu	1	0,7	3	2,0	20	13,6	22	15,0	27	18,4	28	19,0	18	12,2	28	19,0	147
Osmaniye	2	2,9	-	-	6	8,6	12	17,1	16	22,9	10	14,3	11	15,7	13	18,6	70
Rize	2	3,7	-	-	8	14,8	3	5,6	11	20,4	6	11,1	10	18,5	14	25,9	54
Sakarya	6	2,4	4	1,6	29	11,7	27	10,9	34	13,7	47	19,0	45	18,1	56	22,6	248
Samsun	2	0,9	6	2,8	21	9,7	30	13,8	35	16,1	32	14,7	36	16,6	55	25,3	217
Siirt	2	5,4	1	2,7	8	21,6	4	10,8	9	24,3	1	2,7	6	16,2	6	16,2	37
Sinop	-	-	-	-	3	21,4	3	21,4	2	14,3	1	7,1	4	28,6	1	7,1	14
Sivas	-	-	1	1,6	12	19,4	9	14,5	8	12,9	8	12,9	9	14,5	15	24,2	62
Şanlıurfa	12	4,8	14	5,6	65	25,9	66	26,3	16	6,4	28	11,2	22	8,8	28	11,2	251
Şırnak	1	2,1	1	2,1	13	27,1	12	25,0	4	8,3	6	12,5	4	8,3	7	14,6	48
Tekirdağ	-	-	2	1,3	25	16,8	23	15,4	17	11,4	30	20,1	26	17,4	26	17,4	149
Tokat	-	-	3	3,2	13	14,0	21	22,6	7	7,5	14	15,1	10	10,8	25	26,9	93
Trabzon	1	0,9	2	1,8	15	13,5	20	18,0	17	15,3	16	14,4	17	15,3	23	20,7	111
Tunceli	-	-	-	-	1	33,3	-	-	1	33,3	1	33,3	-	-	-	-	3
Uşak	-	-	1	2,3	4	9,3	7	16,3	5	11,6	5	11,6	9	20,9	12	27,9	43
Van	6	6,7	17	18,9	25	27,8	11	12,2	6	6,7	11	12,2	7	7,8	7	7,8	90
Yalova	-	-	3	6,4	7	14,9	3	6,4	2	4,3	12	25,5	11	23,4	9	19,1	47
Yozgat	1	2,7	1	2,7	4	10,8	-	-	3	8,1	7	18,9	8	21,6	13	35,1	37
Zonguldak	-	-	2	1,6	13	10,2	13	10,2	14	10,9	20	15,6	23	18,0	43	33,6	128
TÜRKİYE	209	1,7	421	3,4	1.944	15,7	2.050	16,5	1.814	14,6	1.901	15,3	1.861	15,0	2.217	17,9	12.417

Tablo 50. Toplam TB Olgularının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2016

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	279	90,0	25	8,1	3	1,0	3	1,0	310
Adıyaman	59	92,2	5	7,8	-	-	-	-	64
Afyonkarahisar	87	93,5	5	5,4	1	1,1	-	-	93
Ağrı	62	95,4	3	4,6	-	-	-	-	65
Aksaray	24	96,0	1	4,0	-	-	-	-	25
Amasya	30	93,8	1	3,1	-	-	1	3,1	32
Ankara	575	94,4	29	4,8	5	0,8	-	-	609
Antalya	215	94,3	12	5,3	-	-	1	0,4	228
Ardahan	8	100,0	-	-	-	-	-	-	8
Artvin	26	81,3	3	9,4	3	9,4	-	-	32
Aydın	128	94,8	4	3,0	2	1,5	1	0,7	135
Balıkesir	229	91,6	19	7,6	2	0,8	-	-	250
Bartın	48	85,7	8	14,3	-	-	-	-	56
Batman	63	94,0	4	6,0	-	-	-	-	67
Bayburt	7	100,0	-	-	-	-	-	-	7
Bilecik	19	90,5	2	9,5	-	-	-	-	21
Bingöl	29	85,3	4	11,8	1	2,9	-	-	34
Bitlis	23	95,8	1	4,2	-	-	-	-	24
Bolu	37	92,5	3	7,5	-	-	-	-	40
Burdur	17	100,0	-	-	-	-	-	-	17
Bursa	541	89,1	49	8,1	9	1,5	8	1,3	607
Çanakkale	105	89,0	12	10,2	1	0,8	-	-	118
Çankırı	17	100,0	-	-	-	-	-	-	17
Çorum	65	95,6	3	4,4	-	-	-	-	68
Denizli	109	95,6	5	4,4	-	-	-	-	114
Diyarbakır	155	91,2	13	7,6	2	1,2	-	-	170
Düzce	83	91,2	6	6,6	2	2,2	-	-	91
Edirne	100	82,0	21	17,2	1	0,8	-	-	122
Elazığ	76	91,6	7	8,4	-	-	-	-	83
Erzincan	20	95,2	-	-	1	4,8	-	-	21
Erzurum	81	100,0	-	-	-	-	-	-	81
Eskişehir	98	89,9	7	6,4	3	2,8	1	0,9	109
Gaziantep	244	92,1	19	7,2	2	0,8	-	-	265
Giresun	82	93,2	6	6,8	-	-	-	-	88
Gümüşhane	8	100,0	-	-	-	-	-	-	8
Hakkari	14	73,7	5	26,3	-	-	-	-	19
Hatay	153	90,0	14	8,2	2	1,2	1	0,6	170
Iğdır	19	100,0	-	-	-	-	-	-	19
Isparta	46	97,9	1	2,1	-	-	-	-	47
İstanbul*	3.386	92,0	199	5,4	78	2,1	16	0,4	3.680
İzmir*	611	91,7	37	5,6	11	1,7	6	0,9	666

Tablo 50. Toplam TB Olgularının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	98	94,2	5	4,8	1	1,0	-	-	104
Karabük	31	96,9	-	-	1	3,1	-	-	32
Karaman	11	100,0	-	-	-	-	-	-	11
Kars	25	92,6	1	3,7	1	3,7	-	-	27
Kastamonu	28	96,6	1	3,4	-	-	-	-	29
Kayseri	124	97,6	3	2,4	-	-	-	-	127
Kırıkkale	37	100,0	-	-	-	-	-	-	37
Kırklareli	88	88,0	8	8,0	2	2,0	2	2,0	100
Kırşehir	16	100,0	-	-	-	-	-	-	16
Kilis	14	93,3	1	6,7	-	-	-	-	15
Kocaeli	259	88,4	23	7,8	4	1,4	7	2,4	293
Konya	235	93,6	15	6,0	-	-	1	0,4	251
Kütahya	56	94,9	3	5,1	-	-	-	-	59
Malatya	108	95,6	4	3,5	-	-	1	0,9	113
Manisa	181	94,3	10	5,2	1	0,5	-	-	192
Mardin	56	91,8	4	6,6	1	1,6	-	-	61
Mersin	204	95,8	5	2,3	4	1,9	-	-	213
Muğla	96	96,0	4	4,0	-	-	-	-	100
Muş	48	90,6	3	5,7	2	3,8	-	-	53
Nevşehir	24	92,3	2	7,7	-	-	-	-	26
Niğde	28	96,6	1	3,4	-	-	-	-	29
Ordu	131	89,1	9	6,1	-	-	7	4,8	147
Osmaniye	65	92,9	5	7,1	-	-	-	-	70
Rize	51	94,4	2	3,7	1	1,9	-	-	54
Sakarya	228	91,9	14	5,6	5	2,0	1	0,4	248
Samsun	202	93,1	14	6,5	1	0,5	-	-	217
Siirt	36	97,3	-	-	1	2,7	-	-	37
Sinop	14	100,0	-	-	-	-	-	-	14
Sivas	59	95,2	3	4,8	-	-	-	-	62
Şanlıurfa	221	88,0	24	9,6	4	1,6	2	0,8	251
Şırnak	44	91,7	4	8,3	-	-	-	-	48
Tekirdağ	129	86,6	15	10,1	5	3,4	-	-	149
Tokat	84	90,3	7	7,5	1	1,1	1	1,1	93
Trabzon	101	91,0	5	4,5	3	2,7	2	1,8	111
Tunceli	3	100,0	-	-	-	-	-	-	3
Uşak	42	97,7	1	2,3	-	-	-	-	43
Van	89	98,9	1	1,1	-	-	-	-	90
Yalova	43	91,5	4	8,5	-	-	-	-	47
Yozgat	33	89,2	4	10,8	-	-	-	-	37
Zonguldak	122	95,3	6	4,7	-	-	-	-	128
TÜRKİYE	11.442	92,1	744	6,0	167	1,3	62	0,5	12.417

*İstanbul ve İzmir'in 1'er (toplam 2) kronik olgusu tabloda gösterilmemiştir.

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 51. Toplam TB Olgularının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM	
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen			
	E	K	E	K	E	K	E	K	Erkek	Kadın
Adana	153	126	20	5	3	-	1	2	177	133
Adıyaman	29	30	3	2	-	-	-	-	32	32
Afyonkarahisar	43	44	3	2	1	-	-	-	47	46
Ağrı	35	27	1	2	-	-	-	-	36	29
Aksaray	9	15	1	-	-	-	-	-	10	15
Amasya	18	12	1	-	-	-	1	-	20	12
Ankara	291	284	18	11	4	1	-	-	313	296
Antalya	113	102	6	6	-	-	1	-	120	108
Ardahan	4	4	-	-	-	-	-	-	4	4
Artvin	19	7	2	1	2	1	-	-	23	9
Aydın	85	43	4	-	2	-	1	-	92	43
Balıkesir	147	82	17	2	1	1	-	-	165	85
Bartın	34	14	8	-	-	-	-	-	42	14
Batman	28	35	2	2	-	-	-	-	30	37
Bayburt	3	4	-	-	-	-	-	-	3	4
Bilecik	10	9	1	1	-	-	-	-	11	10
Bingöl	8	21	1	3	1	-	-	-	10	24
Bitlis	11	12	1	-	-	-	-	-	12	12
Bolu	18	19	3	-	-	-	-	-	21	19
Burdur	14	3	-	-	-	-	-	-	14	3
Bursa	299	242	32	17	7	2	6	2	344	263
Çanakkale	66	39	9	3	-	1	-	-	75	43
Çankırı	8	9	-	-	-	-	-	-	8	9
Çorum	36	29	2	1	-	-	-	-	38	30
Denizli	52	57	2	3	-	-	-	-	54	60
Diyarbakır	71	84	11	2	1	1	-	-	83	87
Düzce	46	37	3	3	-	2	-	-	49	42
Edirne	65	35	15	6	-	1	-	-	80	42
Elazığ	27	49	3	4	-	-	-	-	30	53
Erzincan	12	8	-	-	1	-	-	-	13	8
Erzurum	37	44	-	-	-	-	-	-	37	44
Eskişehir	53	45	6	1	2	1	1	-	62	47
Gaziantep	134	110	9	10	2	-	-	-	145	120
Giresun	52	30	4	2	-	-	-	-	56	32
Gümüşhane	4	4	-	-	-	-	-	-	4	4
Hakkari	9	5	2	3	-	-	-	-	11	8
Hatay	92	61	7	7	2	-	1	-	102	68
İğdır	7	12	-	-	-	-	-	-	7	12
İsparta	30	16	1	-	-	-	-	-	31	16
İstanbul*	1.957	1.429	121	78	62	16	12	4	2.153	1.527
İzmir*	362	249	27	10	10	1	6	-	405	261

Tablo 51. Toplam TB Olgularının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM	
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen			
	E	K	E	K	E	K	E	K	Erkek	Kadın
Kahramanmaraş	52	46	3	2	1	-	-	-	56	48
Karabük	19	12	-	-	1	-	-	-	20	12
Karaman	6	5	-	-	-	-	-	-	6	5
Kars	15	10	1	-	1	-	-	-	17	10
Kastamonu	20	8	1	-	-	-	-	-	21	8
Kayseri	61	63	-	3	-	-	-	-	61	66
Kırıkkale	16	21	-	-	-	-	-	-	16	21
Kırklareli	64	24	8	-	2	-	2	-	76	24
Kırşehir	10	6	-	-	-	-	-	-	10	6
Kilis	7	7	1	-	-	-	-	-	8	7
Kocaeli	147	112	18	5	4	-	4	3	173	120
Konya	122	113	5	10	-	-	1	-	128	123
Kütahya	33	23	1	2	-	-	-	-	34	25
Malatya	48	60	2	2	-	-	1	-	51	62
Manisa	110	71	8	2	1	-	-	-	119	73
Mardin	28	28	2	2	1	-	-	-	31	30
Mersin	120	84	3	2	2	2	-	-	125	88
Muğla	59	37	2	2	-	-	-	-	61	39
Muş	35	13	3	-	1	1	-	-	39	14
Nevşehir	11	13	2	-	-	-	-	-	13	13
Niğde	14	14	-	1	-	-	-	-	14	15
Ordu	81	50	6	3	-	-	5	2	92	55
Osmaniye	38	27	4	1	-	-	-	-	42	28
Rize	38	13	2	-	1	-	-	-	41	13
Sakarya	132	96	11	3	5	-	1	-	149	99
Samsun	132	70	13	1	-	1	-	-	145	72
Siirt	18	18	-	-	-	1	-	-	18	19
Sinop	7	7	-	-	-	-	-	-	7	7
Sivas	25	34	2	1	-	-	-	-	27	35
Şanlıurfa	111	110	13	11	4	-	1	1	129	122
Şırnak	15	29	2	2	-	-	-	-	17	31
Tekirdağ	75	54	13	2	4	1	-	-	92	57
Tokat	42	42	3	4	1	-	1	-	47	46
Trabzon	59	42	3	2	3	-	-	2	65	46
Tunceli	2	1	-	-	-	-	-	-	2	1
Uşak	18	24	1	-	-	-	-	-	19	24
Van	48	41	1	-	-	-	-	-	49	41
Yalova	32	11	3	1	-	-	-	-	35	12
Yozgat	21	12	4	-	-	-	-	-	25	12
Zonguldak	78	44	5	1	-	-	-	-	83	45
Toplam	6.460	4.982	492	252	133	34	46	16	7.132	5.285

*İstanbul'un 1 erkek ve İzmir'in 1 kadın kronik olgusu tabloda gösterilmemiştir.

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 52. İllere Göre Toplam Akciğer TB Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2016

İL	Toplam AC TB Olgusu*	Yayma Yapılan		Yayma (+) Olgu**		Kültür Yapılan		Kültür (+) Olgu**		İDT Yapılan***	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adana	215	199	92,6	125	62,8	178	82,8	123	69,1	123	100,0
Adıyaman	42	40	95,2	37	92,5	37	88,1	24	64,9	23	95,8
Afyonkarahisar	36	32	88,9	16	50,0	25	69,4	14	56,0	13	92,9
Ağrı	39	34	87,2	14	41,2	22	56,4	13	59,1	12	92,3
Aksaray	12	11	91,7	8	72,7	11	91,7	8	72,7	7	87,5
Amasya	14	11	78,6	7	63,6	8	57,1	5	62,5	5	100,0
Ankara	309	304	98,4	148	48,7	302	97,7	219	72,5	207	94,5
Antalya	168	145	86,3	109	75,2	135	80,4	100	74,1	91	91,0
Ardahan	6	6	100,0	4	66,7	6	100,0	4	66,7	4	100,0
Artvin	24	21	87,5	8	38,1	19	79,2	15	78,9	15	100,0
Aydın	109	106	97,2	72	67,9	100	91,7	94	94,0	90	95,7
Balıkesir	181	173	95,6	107	61,8	175	96,7	138	78,9	126	91,3
Bartın	46	45	97,8	29	64,4	25	54,3	21	84,0	21	100,0
Batman	37	32	86,5	24	75,0	13	35,1	10	76,9	9	90,0
Bayburt	6	5	83,3	2	40,0	5	83,3	5	100,0	5	100,0
Bilecik	16	16	100,0	10	62,5	14	87,5	13	92,9	13	100,0
Bingöl	16	16	100,0	6	37,5	6	37,5	6	100,0	5	83,3
Bitlis	18	15	83,3	5	33,3	2	11,1	2	100,0	1	50,0
Bolu	26	24	92,3	12	50,0	24	92,3	21	87,5	18	85,7
Burdur	9	8	88,9	5	62,5	8	88,9	4	50,0	3	75,0
Bursa	442	424	95,9	262	61,8	411	93,0	372	90,5	370	99,5
Çanakkale	79	79	100,0	51	64,6	67	84,8	53	79,1	40	75,5
Çankırı	7	7	100,0	3	42,9	7	100,0	3	42,9	3	100,0
Çorum	35	35	100,0	19	54,3	32	91,4	13	40,6	11	84,6
Denizli	66	64	97,0	25	39,1	63	95,5	35	55,6	32	91,4
Diyarbakır	102	94	92,2	67	71,3	62	60,8	49	79,0	45	91,8
Düzce	71	68	95,8	47	69,1	51	71,8	46	90,2	43	93,5
Edirne	90	82	91,1	55	67,1	76	84,4	63	82,9	62	98,4
Elazığ	39	36	92,3	23	63,9	35	89,7	26	74,3	26	100,0
Erzincan	7	7	100,0	5	71,4	5	71,4	5	100,0	4	80,0
Erzurum	34	34	100,0	22	64,7	30	88,2	26	86,7	26	100,0
Eskişehir	61	58	95,1	45	77,6	58	95,1	43	74,1	42	97,7
Gaziantep	178	175	98,3	108	61,7	157	88,2	124	79,0	119	96,0
Giresun	66	66	100,0	40	60,6	62	93,9	44	71,0	43	97,7
Gümüşhane	6	6	100,0	3	50,0	6	100,0	6	100,0	6	100,0
Hakkari	13	4	30,8	4	100,0	4	30,8	4	100,0	1	25,0
Hatay	115	109	94,8	84	77,1	95	82,6	84	88,4	80	95,2
Iğdır	8	8	100,0	7	87,5	4	50,0	4	100,0	4	100,0
İsparta	27	27	100,0	14	51,9	27	100,0	21	77,8	20	95,2
İstanbul	2.550	2.316	90,8	1.305	56,3	2.272	89,1	1.902	83,7	1.865	98,1
İzmir	462	448	97,0	276	61,6	447	96,8	419	93,7	414	98,8

Tablo 52. İllere Göre Toplam Akciğer TB Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2016 (devamı)

İL	Toplam AC TB Olgusu*	Yayma Yapılan		Yayma (+) Olgu**		Kültür Yapılan		Kültür (+) Olgu**		İDT Yapılan***	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kahramanmaraş	68	58	85,3	33	56,9	48	70,6	36	75,0	27	75,0
Karabük	15	14	93,3	7	50,0	13	86,7	9	69,2	9	100,0
Karaman	4	4	100,0	1	25,0	4	100,0	2	50,0	2	100,0
Kars	18	17	94,4	7	41,2	16	88,9	8	50,0	7	87,5
Kastamonu	18	16	88,9	9	56,3	16	88,9	10	62,5	10	100,0
Kayseri	68	68	100,0	29	42,6	68	100,0	43	63,2	40	93,0
Kırıkkale	21	21	100,0	12	57,1	21	100,0	16	76,2	16	100,0
Kırklareli	78	72	92,3	36	50,0	69	88,5	49	71,0	49	100,0
Kırşehir	9	9	100,0	8	88,9	7	77,8	7	100,0	7	100,0
Kilis	8	8	100,0	3	37,5	7	87,5	6	85,7	5	83,3
Kocaeli	215	199	92,6	111	55,8	189	87,9	159	84,1	150	94,3
Konya	162	153	94,4	93	60,8	144	88,9	110	76,4	104	94,5
Kütahya	48	48	100,0	26	54,2	48	100,0	37	77,1	35	94,6
Malatya	58	56	96,6	38	67,9	52	89,7	45	86,5	42	93,3
Manisa	132	132	100,0	94	71,2	129	97,7	115	89,1	110	95,7
Mardin	34	33	97,1	27	81,8	17	50,0	16	94,1	16	100,0
Mersin	145	129	89,0	98	76,0	117	80,7	93	79,5	90	96,8
Muğla	77	71	92,2	48	67,6	64	83,1	55	85,9	51	92,7
Muş	27	25	92,6	10	40,0	17	63,0	13	76,5	10	76,9
Nevşehir	17	15	88,2	10	66,7	15	88,2	13	86,7	8	61,5
Niğde	19	17	89,5	8	47,1	15	78,9	15	100,0	14	93,3
Ordu	112	112	100,0	61	54,5	108	96,4	87	80,6	85	97,7
Osmaniye	48	48	100,0	31	64,6	46	95,8	31	67,4	31	100,0
Rize	35	33	94,3	17	51,5	33	94,3	22	66,7	13	59,1
Sakarya	174	169	97,1	119	70,4	166	95,4	156	94,0	152	97,4
Samsun	141	137	97,2	53	38,7	136	96,5	96	70,6	93	96,9
Siirt	21	18	85,7	12	66,7	6	28,6	5	83,3	5	100,0
Sinop	9	9	100,0	8	88,9	9	100,0	9	100,0	8	88,9
Sivas	30	28	93,3	23	82,1	28	93,3	26	92,9	26	100,0
Şanlıurfa	171	155	90,6	95	61,3	88	51,5	69	78,4	65	94,2
Şırnak	24	23	95,8	15	65,2	13	54,2	9	69,2	9	100,0
Tekirdağ	112	108	96,4	69	63,9	105	93,8	76	72,4	69	90,8
Tokat	44	41	93,2	21	51,2	29	65,9	23	79,3	21	91,3
Trabzon	84	79	94,0	41	51,9	76	90,5	62	81,6	62	100,0
Tunceli	1	1	100,0	-	-	1	100,0	1	100,0	1	100,0
Uşak	18	17	94,4	11	64,7	17	94,4	16	94,1	15	93,8
Van	51	41	80,4	22	53,7	35	68,6	21	60,0	13	61,9
Yalova	35	34	97,1	22	64,7	33	94,3	28	84,8	28	100,0
Yozgat	15	15	100,0	9	60,0	15	100,0	12	80,0	12	100,0
Zonguldak	95	90	94,7	60	66,7	75	78,9	68	90,7	63	92,6
TOPLAM	8.248	7.713	93,5	4.610	59,8	7.181	87,1	5.855	81,5	5.620	96,0

*Akciğer olguları + “akciğer + akciğer dışı” olgular.

** Yayma/ kültür yapılanlar içindeki pozitiflik oranıdır.

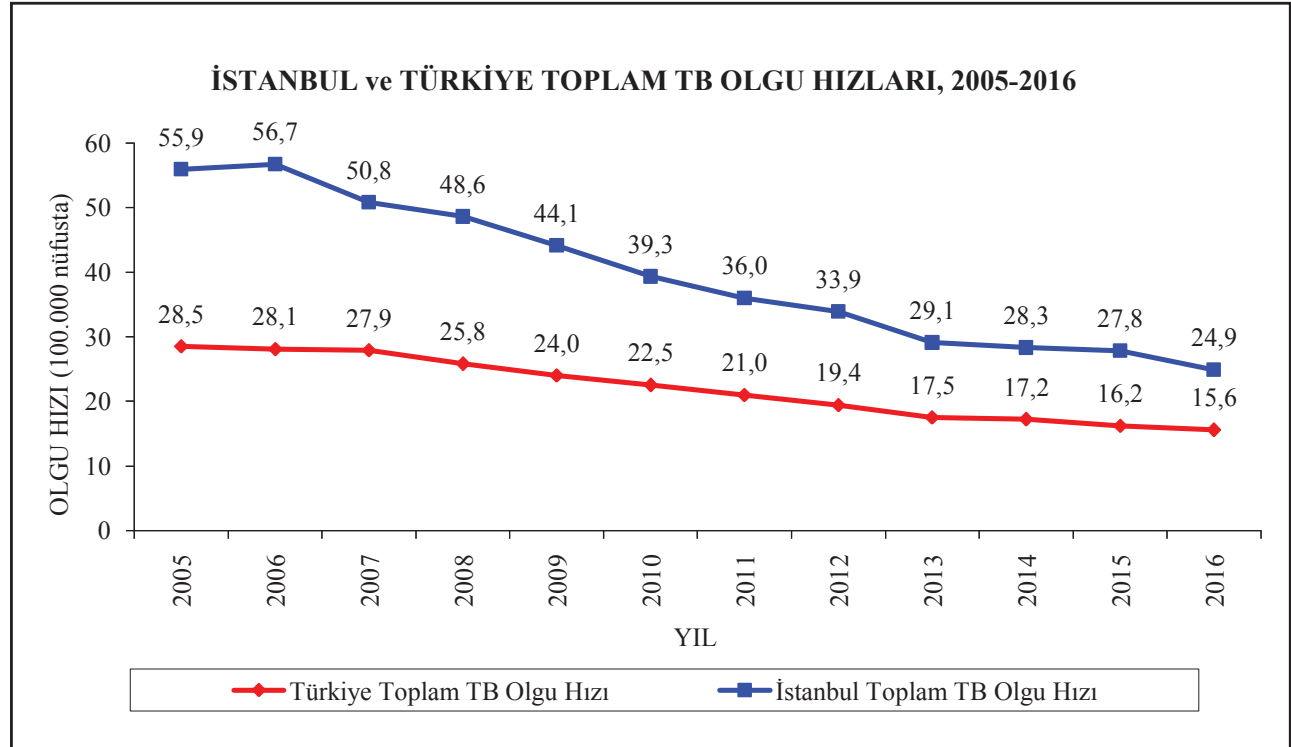
*** Kültür pozitiflerde İDT yapılma oranıdır.

5.2 İSTANBUL TB VERİLERİ

Her yıl Türkiye genelinde tespit edilen toplam TB vakalarının yaklaşık üçte biri İstanbul'dadır.

Tablo 53. İstanbul ve Türkiye TB Olgu Sayıları ve Olgu Hızları, 2005-2016

YIL	Toplam TB Olgu Sayısı	Toplam TB Olgu Hızı (100.000'de)	İstanbul TB Olgu Sayısı	İstanbul TB Olgu Hızı (100.000'de)
2005	20.535	28,5	6.336	55,9
2006	20.526	28,1	6.590	56,7
2007	19.694	27,9	6.392	50,8
2008	18.452	25,8	6.171	48,6
2009	17.402	24,0	5.702	44,1
2010	16.551	22,5	5.211	39,3
2011	15.679	21,0	4.898	36,0
2012	14.691	19,4	4.696	33,9
2013	13.409	17,5	4.124	29,1
2014	13.378	17,2	4.062	28,3
2015	12.772	16,2	4.076	27,8
2016	12.417	15,6	3.680	24,9

Şekil 24. İstanbul ve Türkiye Geneli Toplam TB Olgu Hızları, 2005-2016

Tablo 54. İstanbul İli İlçelere Göre Olgu Hızları, 2016

İLÇE	Nüfus	Toplam TB Olgu Sayısı	Toplam TB Olgu Hızı (Yüz binde)
Adalar	14.478	1	6,9
Arnavutköy	247.507	75	30,3
Ataşehir	422.513	71	16,8
Avcılar	430.770	83	19,3
Bağcılar	751.510	252	33,5
Bahçelievler*	598.097	177	29,6
Bakırköy	222.437	33	14,8
Başakşehir	369.810	80	21,6
Bayrampaşa	273.148	72	26,4
Beşiktaş	189.356	26	13,7
Beykoz	250.410	50	20,0
Beylikdüzü	297.420	44	14,8
Beyoğlu	238.762	122	51,1
Büyükkçekmece	237.185	35	14,8
Çatalca	68.935	15	21,8
Çekmeköy	239.611	39	16,3
Esenler	457.231	174	38,1
Esenyurt	795.010	212	26,7
Eyüp	377.650	77	20,4
Fatih	417.285	169	40,5
Gaziosmanpaşa	499.766	192	38,4
Güngören	298.509	89	29,8
Kadıköy	452.302	57	12,6
Kağıthane	439.685	97	22,1
Kartal	459.298	93	20,2
Küçükçekmece	766.609	192	25,0
Maltepe	490.151	106	21,6
Pendik	691.681	133	19,2
Sancaktepe	377.047	72	19,1
Sarıyer	342.753	67	19,5
Silivri	170.523	64	37,5
Sultanbeyli	324.709	70	21,6
Sultangazi	525.090	196	37,3
Şile	34.241	1	2,9
Şişli	272.803	83	30,4
Tuzla	242.232	40	16,5
Ümraniye	694.158	134	19,3
Üsküdar	535.537	72	13,4
Zeytinburnu	287.897	115	39,9
TOPLAM	14.804.116	3.680	24,9

* 1 evsiz hasta kayıtlı olduğu Bahçelievler ilçesine dahil edilmiştir.

Tablo 55. İstanbul İli Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Ülkelerine ve ÇİD-TB Durumuna Göre Dağılımı, 2016

ÜLKE	TB	ÇİD-TB	TOPLAM	
			Sayı	%
Suriye	191	3	194	47,7
Afganistan	34	0	34	8,4
Azerbaycan	24	3	27	6,6
Türkmenistan	18	2	20	4,9
Bulgaristan	14	0	14	3,4
Moğolistan	10	1	11	2,7
Gürcistan	8	3	11	2,7
Pakistan	9	0	9	2,2
Çin	8	0	8	2,0
Özbekistan	5	2	7	1,7
Senegal	6	0	6	1,5
Irak	4	0	4	1,0
Uganda	4	0	4	1,0
Romanya	2	1	3	0,7
Bosna Hersek	3	0	3	0,7
Sırbistan	3	0	3	0,7
Filipinler	3	0	3	0,7
Tanzanya	3	0	3	0,7
Somali	2	1	3	0,7
Fas	3	0	3	0,7
Almanya	2	0	2	0,5
Rusya	2	0	2	0,5
Makedonya	2	0	2	0,5
Suudi Arabistan	2	0	2	0,5
Ermenistan	2	0	2	0,5
Tacikistan	1	1	2	0,5
Gambiya	2	0	2	0,5
Libya	2	0	2	0,5
Kongo	2	0	2	0,5
Fildişi sahili	2	0	2	0,5
Diğer	15	2	17	4,2
TOPLAM	388	19	407	100,0

Tablo 56. İstanbul İli Toplam TB Olgularında VSD'lere Göre Tedavi Sonuçları, 2015

VSD ADI	TEDAVİ SONUCU										Toplam Hasta*
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Tedavisi Devam Eden		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Arnavutköy	71	82,6	3	3,5	-	-	5	5,8	7	8,1	86
Bağcılar	133	84,7	10	6,4	1	0,6	5	3,2	8	5,1	157
Bahçelievler	143	91,1	5	3,2	-	-	6	3,8	3	1,9	157
Bakırköy Z. Sami Özgen	52	94,5	1	1,8	-	-	-	-	2	3,6	55
Beykoz (D)	60	84,5	3	4,2	3	4,2	2	2,8	3	4,2	71
Çatalca	72	84,7	5	5,9	1	1,2	2	2,4	5	5,9	85
Esenler (D)	156	88,1	14	7,9	-	-	1	0,6	6	3,4	177
Esenyurt	267	76,7	45	12,9	3	0,9	13	3,7	20	5,7	348
Eyüp (D)	101	90,2	2	1,8	-	-	6	5,4	3	2,7	112
Gaziosmanpaşa	300	76,9	60	15,4	1	0,3	12	3,1	17	4,4	390
Güneşli	74	74	8	8	2	2	-	-	16	16	100
Güngören	107	93	3	2,6	-	-	3	2,6	2	1,7	115
Kadıköy (D)	98	76,6	7	5,5	4	3,1	12	9,4	7	5,5	128
Kağıthane	99	82,5	4	3,3	1	0,8	6	5	10	8,3	120
Kartal (D)	79	89,8	-	-	1	1,1	5	5,7	3	3,4	88
Küçükçekmece	333	82,8	38	9,5	-	-	14	3,5	17	4,2	402
Maltepe	84	80,8	9	8,7	-	-	4	3,8	7	6,7	104
Pendik (D)	100	88,5	4	3,5	-	-	2	1,8	7	6,2	113
Samandıra	144	94,1	3	2	-	-	4	2,6	2	1,3	153
Sarıyer (D)	76	95	2	2,5	-	-	-	-	2	2,5	80
Şehremini (D)	157	82,2	13	6,8	-	-	9	4,7	12	6,3	191
T. Sağlam (Bayrampaşa)	77	75,5	7	6,9	-	-	5	4,9	13	12,7	102
Taksim (D)	199	79	21	8,3	3	1,2	12	4,8	17	6,7	252
Tuzla	53	88,3	1	1,7	2	3,3	3	5	1	1,7	60
Ümraniye (D)	161	83	6	3,1	2	1	11	5,7	14	7,2	194
Üsküdar (D)	107	89,9	2	1,7	-	-	7	5,9	3	2,5	119
Zeytinburnu (D)	95	92,2	4	3,9	-	-	2	1,9	2	1,9	103
TOPLAM	3.398	83,7	280	6,9	24	0,6	151	3,7	209	5,1	4.062

(D) Dernek dispenseri

* Esenler, Esenyurt, Maltepe ve T. Sağlam (Bayrampaşa) VSD'lerin 1'er; Üsküdar VSD'nin 2 hastası (toplam 6) yurtdışına nakil gittiğinden kohorttan çıkarılmıştır.

TEDAVİ SONUÇLARI

TEDAVİ SONUÇLARININ ANALİZİ

Dünya genelinde yapılan tüberküloz epidemiyolojisi çalışmalarında tedavi sonucu, **tedavi başlangıcından 12 ay sonraki durum** olarak kabul edildiğinden, ülkemizde de tedavi sonuçları aynı şekilde toplanmakta ve değerlendirilmektedir. 2015 yılında Türkiye genelinde verem savaşı dispanserlerinde kayıt altına alınan hastaların, tedavinin başlangıcından 12 ay sonraki tedavi durumları bu raporda yer almaktadır.

2015 yılı Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyans Araştırması (TUTSA) kayıtlarından tüm TB hastalarının bilgilerinin olduğu listeler hazırlanarak verem savaşı dispanserlerine gönderilmiştir. Dispanserlerde hastaların tedavi sonuçları bu listelere kaydedilmiş ve tekrar Başkanlığımıza gönderilmiştir. Tedaviye başladıktan sonra yapılan incelemelerde TB olmadığı anlaşılan hastalar 2015 hasta listelerinden çıkartılmış ve kalan sayı kohort olarak alınmıştır.

Tedavi sonuçları için kullanılan tanımlar raporun sonundaki “tanımlar ve veri standartları” bölümünde açıklanmıştır.

Bir dispanserden başka bir dispansere nakil giden hastaların tedavi sonuçları en son kayıt oldukları dispanserden alınmıştır. Bu nedenle, tedavi sonuçları içinde “nakil giden” kavramı sadece **yurtdışına giden** hastalar için kullanılmıştır.

2015 yılında kaydedilen 12.772 hastadan 29’unun (yeni olgularda 24 kişi, önceden tedavi görmüşlerde 5 kişi) daha sonraki incelemelerde TB olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle tedavi sonuçları 12.743 hasta (**11.779 yeni + 964 önceden tedavi görmüş**) üzerinden verilmiştir.

Tablo 57. Toplam TB Olgularında Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2015

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akcığer**	8.224	17	8.207	6.851	83,5	385	4,7	59	0,7	545	6,6	28	0,4	339	4,1
AC Dışı	4.548	12	4.536	3.981	87,8	119	2,6	6	0,1	178	3,9	10	0,2	242	5,4
TOPLAM	12.772	29	12.743	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,5

* Yurt dışı nakiller

**AC Olguları + “AC+AC Dışı” Olgular

Tablo 58. Yeni Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2015

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akcığer**	7.427	13	7.414	6.359	85,8	289	3,9	39	0,5	493	6,6	25	0,3	209	2,8
AC Dışı	4.376	11	4.365	3.844	88,1	111	2,5	4	0,1	173	4,0	8	0,2	225	5,2
TOPLAM	11.803	24	11.779	10.203	86,6	400	3,4	43	0,4	666	5,7	33	0,3	434	3,7

* Yurt dışı nakiller

**AC Olguları + “AC+AC Dışı” Olgular

Tablo 59. Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2015

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer**	797	4	793	492	62,0	96	12,1	20	2,5	52	6,6	3	0,4	130	16,4
AC Dışı	172	1	171	137	80,1	8	4,7	2	1,2	5	2,9	2	1,2	17	9,9
TOPLAM	969	5	964	629	65,2	104	10,8	22	2,3	57	5,9	5	0,5	147	15,2

* Yurt dışı nakiller

**AC Olguları + "AC+AC Dışı" Olgular

Tablo 60. Yayma (+) Akciğer TB Olgularında Tedavi Sonuçları, 2015

OLGU TANIMI	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU															
				Kür		Tedavi Tamamlama		Tedavi Başarısı*		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden**		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yeni Olgular	4.142	8	4.134	2.171	52,5	1.370	33,1	3.541	85,7	154	3,7	29	0,7	283	6,8	16	0,4	111	2,7
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	553	1	552	186	33,7	144	26,1	330	59,8	65	11,8	17	3,1	36	6,5	3	0,5	101	18,3
TOPLAM	4.695	9	4.686	2.357	50,3	1.514	32,3	3.871	82,6	219	4,7	46	1,0	319	6,8	19	0,4	212	4,5

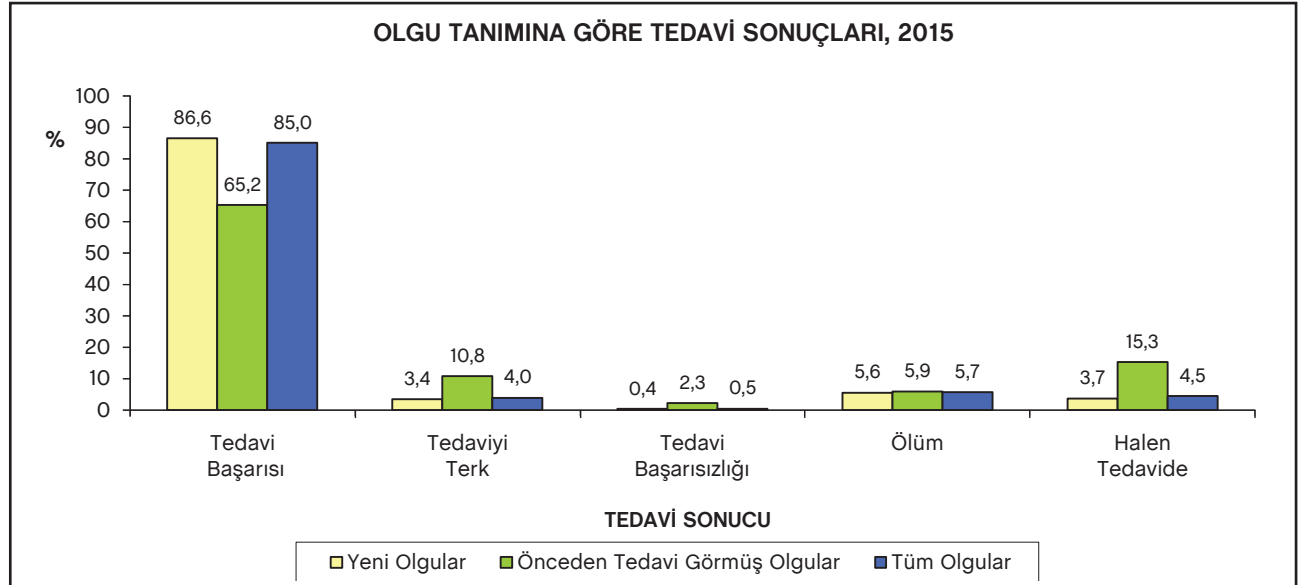
* Tedavi Başarısı: Kür + Tedavi tamamlama

** Yurt dışı nakiller

Tablo 61. Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2015

OLGU TANIMI	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM	
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Yurtdışı Nakil		Halen Tedavide			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**
Yeni	10.203	86,6	400	3,4	43	0,4	666	5,6	33	0,3	434	3,7	11.779	92,4
Önceden Tedavi Görmüş	629	65,2	104	10,8	22	2,3	57	5,9	5	0,5	147	15,3	964	7,6
Nüks	555	74,8	47	6,3	17	2,3	44	5,9	2	0,3	77	10,4	742	5,8
Terkten dönen	62	39,7	52	33,3	5	3,2	12	7,7	3	1,9	22	14,1	156	1,2
Başarısızlıktan gelen	11	17,2	5	7,8	-	-	1	1,6	-	-	47	73,4	64	0,5
Kronik	1	50,0	-	-	-	-	-	-	-	-	1	50,0	2	0,02
TOPLAM	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,5	12.743	100,0

*Satır yüzdesi **Sütun yüzdesi

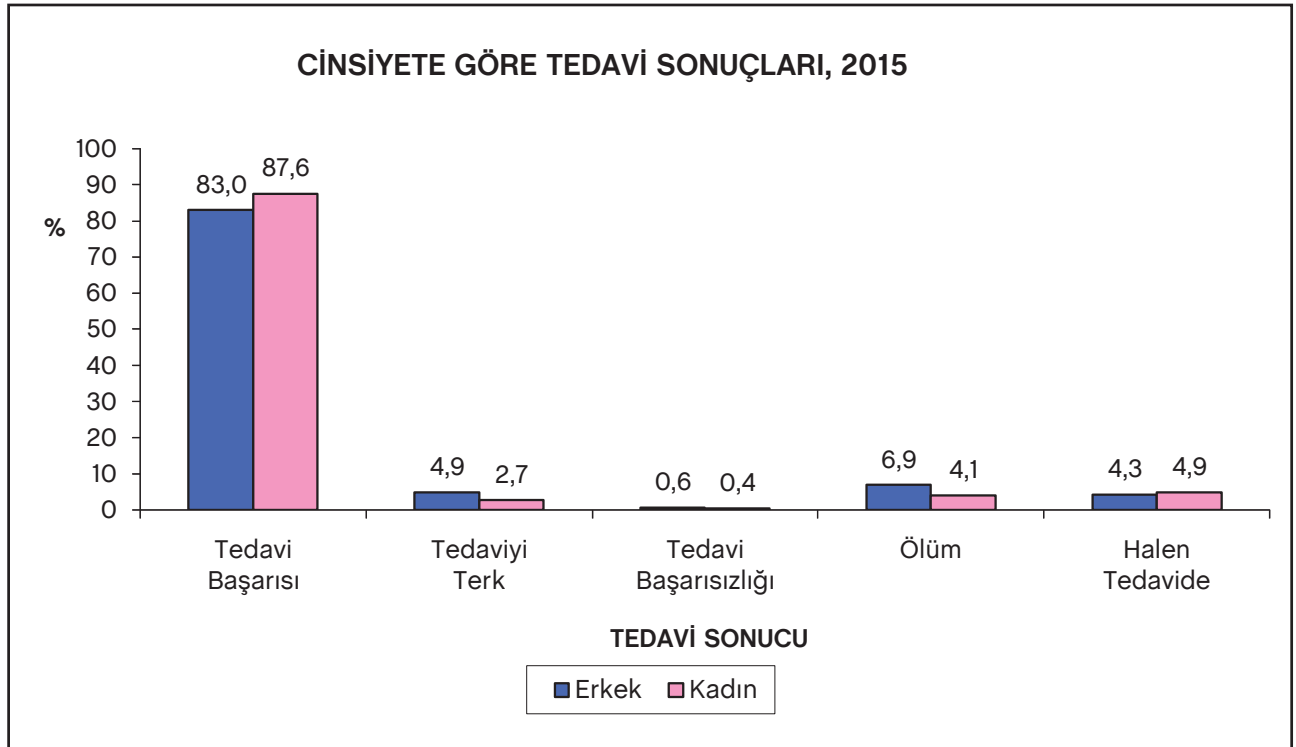
Yurt dışına nakil giden hastalar grafikte gösterilmemiştir.

Şekil 26. TB Olgularında Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2015

Tablo 62. Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2015

CİNSİYET	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM	
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden		Halen Tedavide			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**
Erkek	5.971	83,0	353	4,9	43	0,6	495	6,9	21	0,3	308	4,3	7.191	56,4
Kadın	4.861	87,6	151	2,7	22	0,4	228	4,1	17	0,3	273	4,9	5.552	43,6
TOPLAM	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,5	12.743	100,0

*Satır yüzdesi **Sütun yüzdesi

Yurt dışına nakil giden hastalar grafikte gösterilmemiştir.

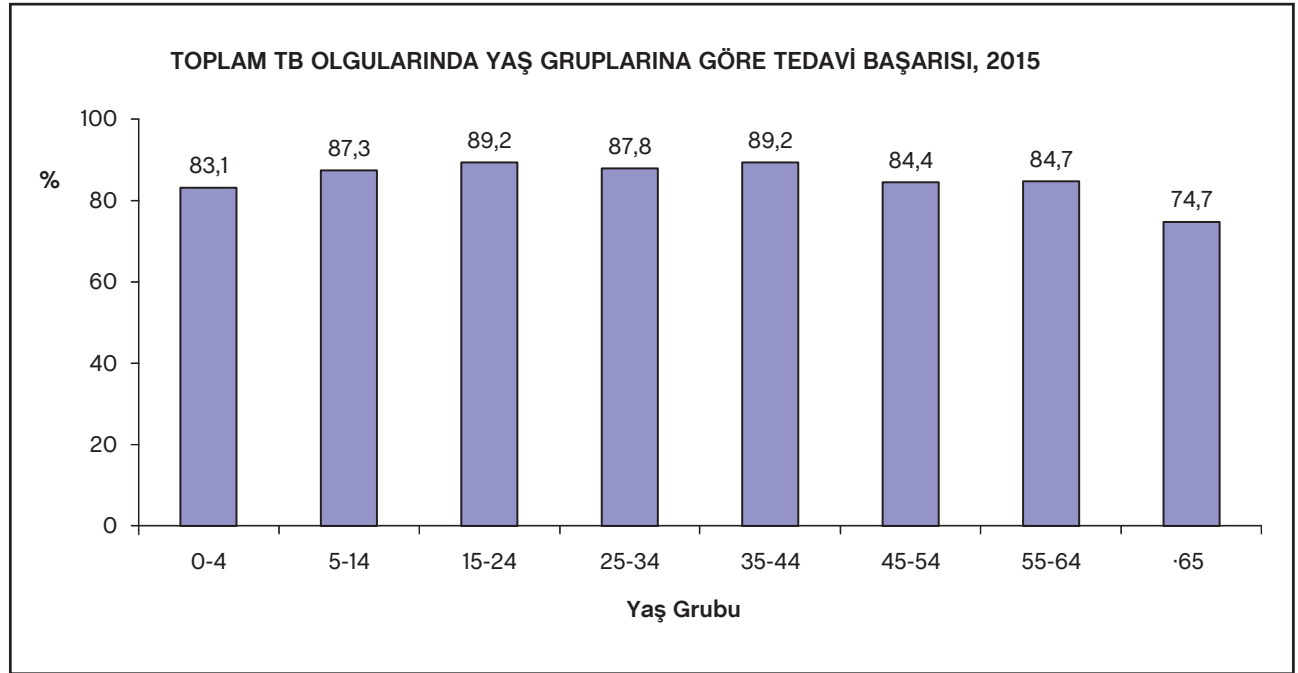
Şekil 27. Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2015

TEDAVİ SONUÇLARI

Tablo 63. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Tedavi Sonuçları, 2015

YAŞ GRUBU	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Yurtdışı Nakil		Tedavisi Devam Eden		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
0-4	157	83,1	2	1,1	-	-	10	5,3	-	-	20	10,6	189
5-14	391	87,3	9	2,0	1	0,2	6	1,3	2	0,4	39	8,7	448
15-24	1.879	89,2	81	3,8	22	1,0	17	0,8	13	0,6	94	4,5	2.106
25-34	1.976	87,8	116	5,2	10	0,4	25	1,1	10	0,4	113	5,0	2.250
35-44	1.634	89,2	76	4,2	10	0,5	33	1,8	4	0,2	74	4,0	1.831
45-54	1.626	84,4	101	5,2	11	0,6	84	4,4	7	0,4	97	5,0	1.926
55-64	1.585	84,7	63	3,4	6	0,3	150	8,0	2	0,1	66	3,5	1.872
≥65	1.584	74,7	56	2,6	5	0,2	398	18,8	-	-	78	3,7	2.121
TOPLAM	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,5	12.743

Yüzdeler satır yüzdesidir

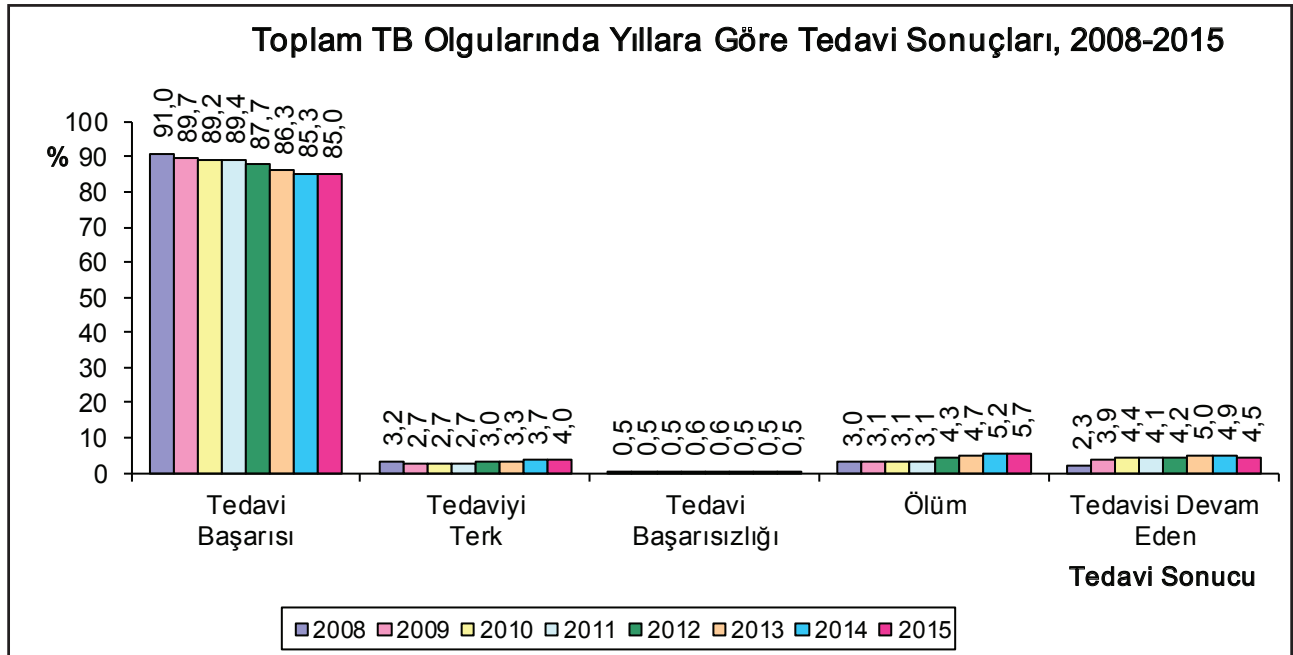
Şekil 28. Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tedavi Başarısı, 2015 Hastaları

Tablo 64. Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2015

YIL	TEDAVİ SONUÇLARI												TOPLAM HASTA
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden**		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2005	17.677	87,5	1.152	5,7	76	0,4	546	2,7	239	1,2	507	2,5	20.197
2006	18.045	89,4	954	4,7	99	0,5	608	3,0	5	0,0	479	2,4	20.190
2007	17.727	91,0	770	4,0	105	0,5	563	2,9	3	0,0	313	1,6	19.481
2008	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	540	3,0	5	0,0	431	2,3	18.236
2009	15.379	89,7	467	2,7	93	0,5	525	3,1	10	0,1	674	3,9	17.148
2010	14.513	89,2	446	2,7	88	0,5	505	3,1	9	0,1	715	4,4	16.276
2011	13.775	89,4	417	2,7	85	0,6	474	3,1	18	0,1	639	4,1	15.408
2012	12.718	87,7	436	3,0	83	0,6	629	4,3	22	0,2	612	4,2	14.500
2013	11.466	86,3	446	3,3	65	0,5	625	4,7	30	0,2	660	5,0	13.292
2014	11.368	85,3	493	3,7	67	0,5	696	5,2	56	0,4	656	4,9	13.336
2015	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,5	12.743

* 2006 yılından itibaren yurt dışı nakil giden hasta sayıları verilmiştir.

**Tedavisi 1 yılda tamamlanamayan hastalar

Şekil 29. Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2008-2015

TEDAVİ SONUÇLARI

Tablo 65. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2015

İL	TEDAVİ SONUCU										TOPLAM HASTA*	DGT**
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Adana	248	86,4	7	2,4	1	0,3	15	5,2	16	5,6	287	100,0
Adıyaman	64	91,4	1	1,4	-	-	1	1,4	4	5,7	70	100,0
Afyonkarahisar	82	85,4	1	1,0	-	-	10	10,4	3	3,1	96	95,9
Ağrı	51	79,7	2	3,1	-	-	-	-	11	17,2	64	98,4
Aksaray	17	81,0	-	-	-	-	1	4,8	3	14,3	21	100,0
Amasya	31	81,6	-	-	1	2,6	4	10,5	2	5,3	38	100,0
Ankara	507	88,3	14	2,4	-	-	33	5,7	20	3,5	574	99,1
Antalya	194	85,1	3	1,3	-	-	24	10,5	7	3,1	228	99,1
Ardahan	6	75,0	-	-	-	-	1	12,5	1	12,5	8	100,0
Artvin	12	63,2	2	10,5	1	5,3	1	5,3	3	15,8	19	100,0
Aydın	126	88,1	3	2,1	-	-	10	7,0	4	2,8	143	98,6
Balıkesir	203	89,0	3	1,3	-	-	15	6,6	7	3,1	228	99,6
Bartın	34	89,5	-	-	-	-	4	10,5	-	-	38	92,1
Batman	58	93,5	2	3,2	-	-	1	1,6	1	1,6	62	100,0
Bayburt	10	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	10	100,0
Bilecik	19	95,0	-	-	-	-	-	-	1	5,0	20	100,0
Bingöl	32	86,5	1	2,7	-	-	2	5,4	2	5,4	37	100,0
Bitlis	22	95,7	1	4,3	-	-	-	-	-	-	23	100,0
Bolu	18	72,0	-	-	-	-	4	16,0	3	12,0	25	92,0
Burdur	17	70,8	-	-	-	-	6	25,0	1	4,2	24	100,0
Bursa	553	83,2	15	2,3	8	1,2	61	9,2	28	4,2	665	97,5
Çanakkale	95	92,2	3	2,9	-	-	5	4,9	-	-	103	100,0
Çankırı	9	64,3	-	-	-	-	3	21,4	2	14,3	14	92,9
Çorum	43	87,8	1	2,0	-	-	5	10,2	-	-	49	100,0
Denizli	88	88,0	3	3,0	-	-	9	9,0	-	-	100	99,0
Diyarbakır	177	83,9	8	3,8	2	0,9	8	3,8	16	7,6	211	98,6
Düzce	73	90,1	2	2,5	-	-	6	7,4	-	-	81	98,8
Edirne	82	87,2	-	-	-	-	9	9,6	3	3,2	94	100,0
Elazığ	76	85,4	1	1,1	-	-	2	2,2	10	11,2	89	100,0
Erzincan	25	80,6	1	3,2	2	6,5	-	-	3	9,7	31	100,0
Erzurum	84	87,5	-	-	-	-	2	2,1	10	10,4	96	100,0
Eskişehir	94	93,1	2	2,0	1	1,0	4	4,0	-	-	101	100,0
Gaziantep	227	88,7	3	1,2	-	-	10	3,9	16	6,3	256	100,0
Giresun	67	78,8	-	-	-	-	7	8,2	11	12,9	85	100,0
Gümüşhane	12	75,0	-	-	-	-	3	18,8	1	6,3	16	100,0
Hakkari	20	87,0	1	4,3	-	-	1	4,3	1	4,3	23	95,7
Hatay	148	81,8	14	7,7	1	0,6	7	3,9	11	6,1	181	97,2
İğdır	17	85,0	-	-	-	-	1	5,0	2	10,0	20	95,0
İsparta	42	80,8	1	1,9	-	-	8	15,4	1	1,9	52	100,0
İstanbul	3.398	83,7	280	6,9	24	0,6	151	3,7	209	5,1	4.062	98,8
İzmir	536	80,6	30	4,5	7	1,1	58	8,7	34	5,1	665	96,6

Tablo 65. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2015 (devamı)

İL	TEDAVİ SONUCU										TOPLAM HASTA*	DGT**
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kahramanmaraş	69	80,2	3	3,5	-	-	4	4,7	10	11,6	86	100,0
Karabük	31	93,9	1	3,0	-	-	1	3,0	-	-	33	100,0
Karaman	13	86,7	-	-	-	-	2	13,3	-	-	15	100,0
Kars	21	80,8	1	3,8	-	-	-	-	4	15,4	26	96,2
Kastamonu	30	81,1	3	8,1	-	-	2	5,4	2	5,4	37	97,3
Kayseri	122	89,1	1	0,7	-	-	12	8,8	2	1,5	137	100,0
Kırıkkale	34	94,4	-	-	-	-	2	5,6	-	-	36	100,0
Kırklareli	82	85,4	4	4,2	2	2,1	8	8,3	-	-	96	100,0
Kırşehir	11	78,6	1	7,1	-	-	-	-	2	14,3	14	100,0
Kilis	13	72,2	5	27,8	-	-	-	-	-	-	18	100,0
Kocaeli	259	91,2	4	1,4	5	1,8	9	3,2	7	2,5	284	99,6
Konya	214	83,6	2	0,8	-	-	28	10,9	12	4,7	256	100,0
Kütahya	58	89,2	1	1,5	-	-	2	3,1	4	6,2	65	98,5
Malatya	83	82,2	1	1,0	2	2,0	6	5,9	9	8,9	101	100,0
Manisa	165	87,3	2	1,1	-	-	15	7,9	7	3,7	189	98,9
Mardin	62	86,1	1	1,4	-	-	1	1,4	8	11,1	72	100,0
Mersin	167	90,8	3	1,6	-	-	8	4,3	6	3,3	184	100,0
Muğla	66	85,7	4	5,2	-	-	5	6,5	2	2,6	77	98,7
Muş	27	87,1	1	3,2	-	-	1	3,2	2	6,5	31	100,0
Nevşehir	35	97,2	-	-	-	-	-	-	1	2,8	36	100,0
Niğde	27	87,1	-	-	-	-	4	12,9	-	-	31	100,0
Ordu	118	86,1	4	2,9	2	1,5	7	5,1	6	4,4	137	97,1
Osmaniye	64	91,4	-	-	-	-	5	7,1	1	1,4	70	100,0
Rize	49	90,7	1	1,9	-	-	3	5,6	1	1,9	54	96,4
Sakarya	188	82,1	11	4,8	2	0,9	20	8,7	8	3,5	229	100,0
Samsun	201	90,5	-	-	-	-	18	8,1	3	1,4	222	97,7
Siirt	19	95,0	-	-	-	-	-	-	1	5,0	20	100,0
Sinop	25	89,3	-	-	-	-	3	10,7	-	-	28	96,4
Sivas	55	88,7	-	-	1	1,6	4	6,5	2	3,2	62	100,0
Şanlıurfa	231	87,8	19	7,2	1	0,4	7	2,7	5	1,9	263	100,0
Şırnak	34	82,9	2	4,9	-	-	1	2,4	4	9,8	41	97,6
Tekirdağ	144	82,3	10	5,7	-	-	13	7,4	8	4,6	175	99,4
Tokat	74	88,1	1	1,2	-	-	8	9,5	1	1,2	84	100,0
Trabzon	95	85,6	2	1,8	2	1,8	8	7,2	4	3,6	111	100,0
Tunceli	2	66,7	-	-	-	-	1	33,3	-	-	3	100,0
Uşak	31	91,2	1	2,9	-	-	2	5,9	-	-	34	100,0
Van	83	88,3	3	3,2	-	-	3	3,2	5	5,3	94	100,0
Yalova	38	82,6	1	2,2	-	-	3	6,5	4	8,7	46	100,0
Yozgat	39	86,7	2	4,4	-	-	3	6,7	1	2,2	45	100,0
Zonguldak	136	88,3	4	2,6	-	-	12	7,8	2	1,3	154	100,0
TOPLAM	10.832	85,3	504	4,0	65	0,5	723	5,7	581	4,6	12.705	98,9

*Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Balıkesir, Denizli, Mardin, Rize, Sivas, Trabzon ve Uşak'ın 1'er, Eskişehir'in 2, Bursa ve Gaziantep'in 4'er, Aydın'ın 5, İstanbul'un 6, İzmir'in 7 hastası (toplam 38 hasta) yurtdışına gittiğinden kohorttan çıkarılmıştır.

**Kısmi ve tam DGT toplamıdır.

TEDAVİ SONUÇLARI

Tablo 66. Yeni Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2015

İL	Yeni Yayma (+) AC TB*	TEDAVİ SONUCU									
		Tedavi Başarısı**		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adana	90	80	88,9	1	1,1	-	-	6	6,7	3	3,3
Adıyaman	25	23	92,0	-	-	-	-	1	4,0	1	4,0
Afyonkarahisar	18	13	72,2	-	-	-	-	5	27,8	-	-
Ağrı	15	14	93,3	-	-	-	-	-	-	1	6,7
Aksaray	3	3	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Amasya	14	11	78,6	-	-	-	-	2	14,3	1	7,1
Ankara	107	95	88,8	3	2,8	-	-	5	4,7	4	3,7
Antalya	96	84	87,5	-	-	-	-	9	9,4	3	3,1
Ardahan	5	4	80,0	-	-	-	-	1	20,0	-	-
Artvin	10	7	70,0	1	10,0	-	-	1	10,0	1	10,0
Aydın	55	48	87,3	1	1,8	-	-	5	9,1	1	1,8
Balıkesir	88	75	85,2	2	2,3	-	-	9	10,2	2	2,3
Bartın	22	18	81,8	-	-	-	-	4	18,2	-	-
Batman	24	24	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bayburt	1	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bilecik	6	6	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bingöl	8	7	87,5	-	-	-	-	-	-	1	12,5
Bitlis	4	4	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bolu	2	1	50,0	-	-	-	-	1	50,0	-	-
Burdur	12	8	66,7	-	-	-	-	4	33,3	-	-
Bursa	219	191	87,2	2	0,9	2	0,9	19	8,7	5	2,3
Çanakkale	50	44	88,0	1	2,0	-	-	5	10,0	-	-
Çankırı	2	2	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Çorum	12	10	83,3	-	-	-	-	2	16,7	-	-
Denizli	40	33	82,5	-	-	-	-	7	17,5	-	-
Diyarbakır	56	49	87,5	2	3,6	-	-	4	7,1	1	1,8
Düzce	38	34	89,5	2	5,3	-	-	2	5,3	-	-
Edirne	40	33	82,5	-	-	-	-	6	15,0	1	2,5
Elazığ	29	26	89,7	1	3,4	-	-	-	-	2	6,9
Erzincan	6	5	83,3	-	-	1	16,7	-	-	-	-
Erzurum	29	25	86,2	-	-	-	-	1	3,4	3	10,3
Eskişehir	33	27	81,8	2	6,1	1	3,0	3	9,1	-	-
Gaziantep	97	86	88,7	2	2,1	-	-	5	5,2	4	4,1
Giresun	32	23	71,9	-	-	-	-	3	9,4	6	18,8
Gümüşhane	3	2	66,7	-	-	-	-	1	33,3	-	-
Hakkari	6	6	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Hatay	70	57	81,4	9	12,9	1	1,4	2	2,9	1	1,4
Iğdır	12	11	91,7	-	-	-	-	1	8,3	-	-
İsparta	11	8	72,7	-	-	-	-	3	27,3	-	-
İstanbul	1.210	1029	85,0	79	6,5	13	1,1	51	4,2	38	3,1
İzmir	233	182	78,1	12	5,2	4	1,7	21	9,0	14	6,0

Tablo 66. Yeni Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2015 (devamı)

İL	Yeni Yayma (+) AC TB*	TEDAVİ SONUCU									
		Tedavi Başarısı**		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kahramanmaraş	23	17	73,9	3	13,0	-	-	2	8,7	1	4,3
Karabük	12	12	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Karaman	9	7	77,8	-	-	-	-	2	22,2	-	-
Kars	5	5	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastamonu	8	7	87,5	1	12,5	-	-	-	-	-	-
Kayseri	24	21	87,5	-	-	-	-	3	12,5	-	-
Kırıkkale	11	11	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kırklareli	40	31	77,5	3	7,5	2	5,0	4	10,0	-	-
Kırşehir	1	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kilis	2	2	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kocaeli	109	100	91,7	3	2,8	1	0,9	5	4,6	-	-
Konya	71	59	83,1	-	-	-	-	8	11,3	4	5,6
Kütahya	29	27	93,1	-	-	-	-	1	3,4	1	3,4
Malatya	35	31	88,6	-	-	-	-	3	8,6	1	2,9
Manisa	72	65	90,3	1	1,4	-	-	6	8,3	-	-
Mardin	31	27	87,1	-	-	-	-	1	3,2	3	9,7
Mersin	68	63	92,6	-	-	-	-	4	5,9	1	1,5
Muğla	30	28	93,3	1	3,3	-	-	1	3,3	-	-
Muş	7	7	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Nevşehir	11	11	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Niğde	6	5	83,3	-	-	-	-	1	16,7	-	-
Ordu	52	48	92,3	1	1,9	1	1,9	1	1,9	1	1,9
Osmaniye	28	27	96,4	-	-	-	-	1	3,6	-	-
Rize	21	21	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Sakarya	98	82	83,7	4	4,1	-	-	12	12,2	-	-
Samsun	81	75	92,6	-	-	-	-	6	7,4	-	-
Siirt	8	7	87,5	-	-	-	-	-	-	1	12,5
Sinop	9	7	77,8	-	-	-	-	2	22,2	-	-
Sivas	19	17	89,5	-	-	1	5,3	1	5,3	-	-
Şanlıurfa	86	74	86,0	10	11,6	-	-	2	2,3	-	-
Şırnak	13	12	92,3	1	7,7	-	-	-	-	-	-
Tekirdağ	66	55	83,3	3	4,5	-	-	7	10,6	1	1,5
Tokat	23	16	69,6	-	-	-	-	7	30,4	-	-
Trabzon	38	31	81,6	2	5,3	2	5,3	2	5,3	1	2,6
Tunceli	2	1	50,0	-	-	-	-	1	50,0	-	-
Uşak	13	12	92,3	-	-	-	-	1	7,7	-	-
Van	24	22	91,7	-	-	-	-	2	8,3	-	-
Yalova	20	19	95,0	-	-	-	-	-	-	1	5,0
Yozgat	14	11	78,6	1	7,1	-	-	1	7,1	1	7,1
Zonguldak	66	58	87,9	-	-	-	-	7	10,6	1	1,5
TOPLAM***	4.118	3541	86,0	154	3,7	29	0,7	283	6,9	111	2,7

*Akciğer + “AC+AC Dışı” olgular **Tedavi Başarısı: Kür+Tedavi tamamlama

***Afyonkarahisar, Aydın, Mardin, Rize ve Uşak’ın 1’er, Bursa ve İzmir’in 2’ser, Gaziantep’in 3 ve İstanbul’un 4 hastası (toplam 16 hasta) yurtdışına gittiğinden kohorttan çıkarılmıştır.

Tablo 67. 2013 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl ve 3. Yıl Tedavi Sonuçları

TEDAVİ SONUCU	2. Yıl (24. ay)		3. Yıl (36. ay)	
	Sayı	%	Sayı	%
Tedavi Başarısı	149	66,5	163	73,1
Tedaviyi Terk	27	12,1	31	13,9
Tedavi Başarısızlığı	14	6,3	0	0,0
Ölüm	17	7,6	20	9,0
Tedavisi Devam Eden	12	5,4	3	1,3
Yurt Dışı Nakil	5	2,2	6	2,7
TOPLAM*	224	100,0	223	100,0

*Sonradan TB olmadığı anlaşılan olgular kohorttan çıkarılmıştır.

Tablo 68. 2014 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl (24. ay) Tedavi Sonuçları

TEDAVİ SONUCU	Sayı	%
Tedavi Başarısı	161	63,6
Tedaviyi Terk	30	11,9
Tedavi Başarısızlığı	15	5,9
Ölüm	27	10,7
Tedavisi Devam Eden	13	5,1
Yurt Dışı Nakil	7	2,8
TOPLAM	253	100,0

TB OLGULARININ DOĞDUĞU ÜLKEYE GÖRE VERİLER

Tablo 69. Toplam TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2005-2016

Yıl	Türkiye Doğumlu		Yabancı Ülke Doğumlu		Toplam Olgu Sayısı
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	20.472	99,7	63	0,3	20.535
2006	20.408	99,4	118	0,6	20.526
2007	19.555	99,3	139	0,7	19.694
2008	18.277	99,1	175	0,9	18.452
2009	17.239	99,1	163	0,9	17.402
2010	16.372	98,9	179	1,1	16.551
2011	15.477	98,7	202	1,3	15.679
2012	14.430	98,2	261	1,8	14.691
2013	12.918	96,3	491	3,7	13.409
2014	12.569	94,0	809	6,0	13.378
2015	11.900	93,2	872	6,8	12.772
2016	11.513	92,7	904	7,3	12.417

Tablo 70. Yabancı Ülke Doğumlu Hastalar, 2005-2016

YIL	Doğduğu Ülke				Toplam Yabancı Ülke Doğumlu Olgu
	Suriye		Diğer Ülke		
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	-	-	63	100,0	63
2006	-	-	118	100,0	118
2007	-	-	139	100,0	139
2008	3	1,7	172	98,3	175
2009	-	-	163	100,0	163
2010	2	1,1	177	98,9	179
2011	-	-	202	100,0	202
2012	23	8,8	238	91,2	261
2013	177	36,0	314	64,0	491
2014	433	53,5	376	46,5	809
2015	489	56,1	383	43,9	872
2016	508	56,2	396	43,8	904

Tablo 71. Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara ve Ülkelere Göre Dağılımı, 2016

ASYA		SAYI	%
Afganistan	63	778	86,1
Azerbaycan	61		
Bangladeş	1		
Çin	9		
Endonezya	4		
Ermenistan	2		
Filipinler	3		
Filistin	1		
Gürcistan	17		
Irak	22		
İran	2		
Kazakistan	7		
Kırgızistan	11		
Moğolistan	11		
Özbekistan	13		
Pakistan	10		
Papoa Yeni Gine	1		
Suriye	508		
Suudi Arabistan	2		
Tacikistan	4		
Tayland	2		
Türkmenistan	23		
Yemen	1		
AVRUPA		SAYI	%
Almanya	10	73	8,1
Avusturya	1		
Bosna-Hersek	4		
Bulgaristan	29		
Fransa	1		
İngiltere	2		
İspanya	1		
İsviçre	1		
KKTC	1		
Makedonya	5		
Moldova	1		
Romanya	4		
Rusya	6		
Sırbistan	3		
Ukrayna	3		
Yunanistan	1		

Tablo 71. Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalar ve Ülkelere Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

AFRİKA	SAYI		%
Angola	1	52	5,7
Cezayir	1		
Çad	1		
Etiyopya	1		
Fas	4		
Fildişi Sahili	3		
Gambiya	2		
Gana	1		
Gine	1		
Güney Afrika	1		
Kenya	2		
Kongo	2		
Libya	3		
Mozambik	1		
Nijerya	1		
Senegal	6		
Somali	11		
Sudan	1		
Tanzanya	3		
Tunus	1		
Uganda	5		
AMERİKA	SAYI		%
Kolombiya	1	1	0,1
TOPLAM	904		100,0

Tablo 72. Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara ve Yıllara Göre Dağılımı, 2006-2016 (devamı)

AVRUPA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	2	3	6	3	5	6	5	12	11	10	10
Arnavutluk	1	1	-	1	1	-	-	-	4	11	-
Avusturya	1	-	1	-	1	1	-	1	-	1	1
Belarus	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-
Belçika	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Bosna-Hersek	2	5	6	-	3	2	-	1	1	1	4
Bulgaristan	8	11	15	20	18	27	37	37	40	22	29
Çek Cumhuriyeti	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Danimarka	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Fransa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Hırvatistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hollanda	-	1	2	-	-	1	-	2	1	-	-
İngiltere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
İspanya	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
İsveç	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
İsviçre	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
Kıbrıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
KKTC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Makedonya	2	4	7	4	4	4	4	5	6	7	5
Moldova	3	4	4	4	7	5	6	9	8	8	1
Norveç	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Polonya	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Romanya	1	3	5	1	2	-	4	5	4	1	4
Rusya	3	5	6	3	9	4	6	5	11	6	6
Sırbistan	-	1	1	3	-	1	1	6	-	2	3
Ukrayna	-	1	3	2	3	7	2	4	1	7	3
Yugoslavya	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Yunanistan	1	2	4	1	4	3	5	9	3	1	1
TOPLAM	25	42	61	42	57	63	72	99	95	82	73

AMERİKA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ABD	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Brezilya	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Kolombiya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Meksika	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Peru	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
TOPLAM	1	1	0	0	1	0	0	1	0	3	1

TB OLGULARININ DOĞDUĞU ÜLKEYE GÖRE VERİLER

Tablo 72. Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara ve Yıllara Göre Dağılımı, 2006-2016 (devamı)

AFRİKA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Angola	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Burkina Faso	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Burundi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Cezayir	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1
Cibuti	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Çad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Eritre	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Etiyopya	1	-	1	1	2	2	2	3	3	1	1
Fas	1	-	-	1	2	1	-	-	1	1	4
Fildişi Sahili	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	3
Gambiya	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2
Gana	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Gine	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1
Güney Afrika	2	1	1	1	-	-	-	-	1	1	1
Kamerun	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-
Kenya	-	-	-	1	2	-	-	1	4	4	2
Kongo	1	-	1	1	1	-	-	4	3	2	2
Liberya	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Libya	-	-	1	-	-	-	2	-	6	3	3
Mali	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Moritanya	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Mozambik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Nijerya	-	-	-	2	2	3	5	1	8	2	1
Ruanda	-	1	-	-	-	1	1	1	-	2	-
Senegal	1	1	-	-	-	1	1	5	7	9	6
Sierra Leone	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Somali	13	15	25	13	8	5	12	15	23	16	11
Sudan	2	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1
Tanzanya	1	-	-	-	-	-	3	-	3	1	3
Tunus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uganda	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	5
Zambiya	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Zimbabve	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
TOPLAM	23	20	29	22	21	16	31	37	65	58	52

GENEL TOPLAM	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	118	139	175	163	179	202	261	491	809	872	904

Tablo 73. İllerin Toplam TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2016

İL	DOĞDUĞU ÜLKE					TOPLAM HASTA
	Türkiye		Suriye	Diğer Ülke	Toplam Yabancı Ülke	
	Sayı	%	Sayı	Sayı	%	
Adana*	289	93,2	18	3	6,8	310
Adıyaman*	62	96,9	2	-	3,1	64
Afyonkarahisar	90	96,8	-	3	3,2	93
Ağrı	64	98,5	-	1	1,5	65
Aksaray	21	84,0	1	3	16,0	25
Amasya	31	96,9	1	-	3,1	32
Ankara	573	94,1	13	23	5,9	609
Antalya	214	93,9	5	9	6,1	228
Ardahan	7	87,5	-	1	12,5	8
Artvin	32	100,0	-	-	-	32
Aydın	125	92,6	6	4	7,4	135
Balıkesir	250	100,0	-	-	-	250
Bartın	54	96,4	-	2	3,6	56
Batman	65	97,0	1	1	3,0	67
Bayburt	7	100,0	-	-	-	7
Bilecik	21	100,0	-	-	-	21
Bingöl	34	100,0	-	-	-	34
Bitlis	24	100,0	-	-	-	24
Bolu	40	100,0	-	-	-	40
Burdur	17	100,0	-	-	-	17
Bursa	554	91,3	21	32	8,7	607
Çanakkale	117	99,2	-	1	0,8	118
Çankırı	17	100,0	-	-	-	17
Çorum	65	95,6	-	3	4,4	68
Denizli	107	93,9	-	7	6,1	114
Diyarbakır	164	96,5	6	-	3,5	170
Düzce	85	93,4	2	4	6,6	91
Edirne	120	98,4	1	1	1,6	122
Elazığ	83	100,0	-	-	-	83
Erzincan	21	100,0	-	-	-	21
Erzurum	78	96,3	1	2	3,7	81
Eskişehir	100	91,7	2	7	8,3	109
Gaziantep*	202	76,2	62	1	23,8	265
Giresun	86	97,7	-	2	2,3	88
Gümüşhane	7	87,5	-	1	12,5	8
Hakkari	19	100,0	-	-	-	19
Hatay*	143	84,1	26	1	15,9	170
Iğdır	18	94,7	-	1	5,3	19
Isparta	43	91,5	1	3	8,5	47
İstanbul	3.273	88,9	194	213	11,1	3.680
İzmir	615	92,3	36	15	7,7	666

Tablo 73. İllerin Toplam TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2016 (devamı)

İL	DOĞDUĞU ÜLKE					TOPLAM HASTA
	Türkiye		Suriye	Diğer Ülke	Toplam Yabancı Ülke	
	Sayı	%	Sayı	Sayı	%	
Kahramanmaraş*	97	93,3	7	-	6,7	104
Karabük	31	96,9	-	1	3,1	32
Karaman	11	100,0	-	-	-	11
Kars	27	100,0	-	-	-	27
Kastamonu	29	100,0	-	-	-	29
Kayseri	111	87,4	10	6	12,6	127
Kırıkkale	36	97,3	-	1	2,7	37
Kırklareli	99	99,0	-	1	1,0	100
Kırşehir	14	87,5	2	-	12,5	16
Kilis*	10	66,7	5	-	33,3	15
Kocaeli	287	98,0	4	2	2,0	293
Konya	226	90,0	16	9	10,0	251
Kütahya	59	100,0	-	-	-	59
Malatya*	112	99,1	1	-	0,9	113
Manisa	190	99,0	1	1	1,0	192
Mardin*	57	93,4	3	1	6,6	61
Mersin	197	92,5	15	1	7,5	213
Muğla	97	97,0	1	2	3,0	100
Muş	53	100,0	-	-	-	53
Nevşehir	24	92,3	-	2	7,7	26
Niğde	29	100,0	-	-	-	29
Ordu	145	98,6	-	2	1,4	147
Osmaniye*	63	90,0	7	-	10,0	70
Rize	52	96,3	-	2	3,7	54
Sakarya	245	98,8	-	3	1,2	248
Samsun	211	97,2	-	6	2,8	217
Siirt	36	97,3	1	-	2,7	37
Sinop	14	100,0	-	-	-	14
Sivas	61	98,4	-	1	1,6	62
Şanlıurfa*	217	86,5	34	-	13,5	251
Şırnak	48	100,0	-	-	-	48
Tekirdağ	146	98,0	1	2	2,0	149
Tokat	92	98,9	-	1	1,1	93
Trabzon	107	96,4	1	3	3,6	111
Tunceli	3	100,0	-	-	-	3
Uşak	43	100,0	-	-	-	43
Van	88	97,8	-	2	2,2	90
Yalova	46	97,9	-	1	2,1	47
Yozgat	37	100,0	-	-	-	37
Zonguldak	126	98,4	-	2	1,6	128
TOPLAM	11.513	92,7	508	396	7,3	12.417

*Suriyeli sığınmacı kamplarının bulunduğu iller

Tablo 74. TB Olgularında Doğduğu Ülkeye Göre ÇİD-TB Oranları, 2016

Doğduğu Ülke	ÇİD TB		ÇİD-TB Değil		TOPLAM	
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**
Türkiye	164	1,4	11.349	98,6	11.513	92,7
Yabancı Ülke	36	4,0	868	96,0	904	7,3
Toplam	200	1,6	12.217	98,4	12.417	100,0

*Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 75. ÇİD-TB Olgularının Doğduğu Ülkeye Göre Dağılımı, 2016

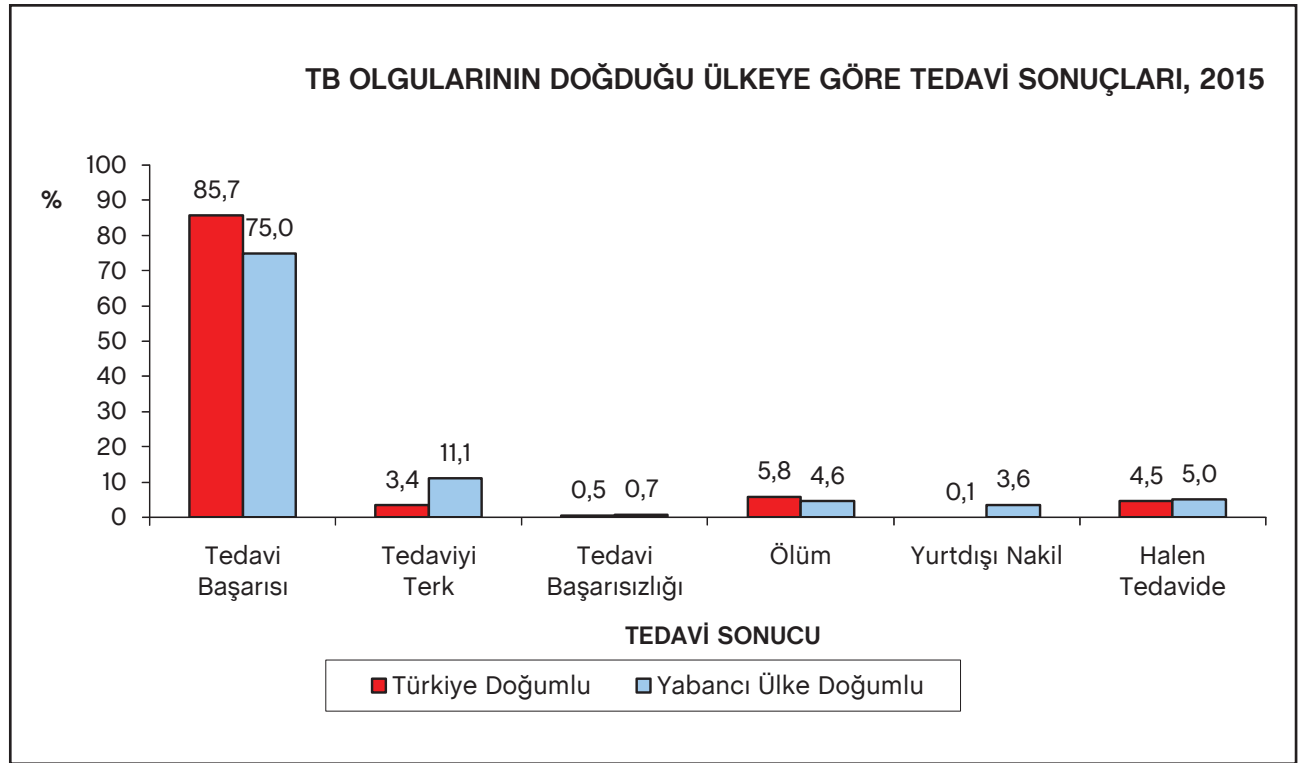
Doğduğu Ülke	Sayı	%
Türkiye*	164	82,0
Suriye	10	5,0
Azerbaycan**	8	4,0
Kırgızistan*	4	2,0
Gürcistan	3	1,5
Türkmenistan*	2	1,0
Özbekistan	2	1,0
Tacikistan*	2	1,0
Moğolistan	1	0,5
Somali	1	0,5
Rusya*	1	0,5
Romanya*	1	0,5
Mozambik	1	0,5
Toplam	200	100

*Birer (1'er) olguları yaygın ilaç dirençli TB (YİD-TB) olgusudur.

** Üç (3) olgusu yaygın ilaç dirençli TB (YİD-TB) olgusudur.

Tablo 76. TB Olgularında Doğduğu Ülkeye Göre Tedavi Sonuçları, 2015

TEDAVİ SONUCU													TOPLAM
DOĞDUĞU ÜLKE	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Yurtdışı Nakil		Halen Tedavide		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Türkiye	10.179	85,7	407	3,4	59	0,5	683	5,8	7	0,1	537	4,5	11.872
Yabancı Ülke	653	75,0	97	11,1	6	0,7	40	4,6	31	3,6	44	5,0	871
TOPLAM	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,6	12.743

* Türkiye doğumlu 7, yabancı ülke doğumlu 31 (toplam 38) hasta yurtdışına nakil gittiğinden kohorttan çıkarılmıştır.

Şekil 30. TB Olgularında Doğduğu Ülkeye Göre Tedavi Sonuçları, 2015 Hastaları

EKLER

EK 1.**VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ**

Bu raporun, tüberküloz hastaları ile ilgili veri kaynağı, verem savaşı dispanserlerinde, Tüberkülozlu Hasta Kayıt Defteri'ne (VSD-10) bilgileri kayıt edilen, TB tanısı alarak tedavisi başlanan kişilerin kayıtlarıdır. Bu bilgiler önceki yıllarda kağıt olarak ve bilgisayarda excel ortamında TUTSA formuna geçirilmek suretiyle hazırlanarak Daire Başkanlığımıza gönderilmekteydi. 2014 yılından sonra ise TUTSA Formları Elektronik Tüberküloz Yönetim Sisteminden (ETYS) elde edilmiştir. TUTSA formları, iki dönem halinde toplanmış olup ilk dönemde ilk 6 aylık (01 Ocak-30 Haziran) hasta verileri, daha sonra da tüm yılın (01 Ocak- 31 Aralık) TB olgularının verisi illerden toplanmıştır.

ETYS TUTSA formları ile toplanan hasta verileri Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Şube Müdürlüğü personeli tarafından kontrol edilmekte, eksikler ve tutarsızlıklar tespit edilerek hem formlarda, hem ETYS'de düzeltilmektedir. Tüm VSD'lerin kontrolü tamamlandığında TUTSA'lar excel olarak birleştirilmekte, veriler standart kodlara çevrilerek Access tabanlı TUTSA yazılımına aktarılmaktadır. Daha sonra, İDT sonucu bildirilmemiş hastaların bilgilerinin tamamlanması amacıyla İDT yapan laboratuvarlardan (BTL, üniversiteler, EA. Hastaneleri vb.) tablolarla bireysel bazlı toplanan İDT sonuçları TUTSA yazılımına girilmektedir. Bu giriş sırasında İDT'lerin tarihleri kontrol edilerek sadece hastaların tedavi başlangıcında yapılanların sonuçları işlenmektedir.

Tedavi sonuçları yine TUTSA formları ile yıl sonunda toplu olarak illerden talep edilmektedir. TB hastalarının tedavi sonuçları tanı konulduktan bir yıl sonra, ÇİD TB hastalarının tedavi sonuçları ise 2 yıl sonra toplanmaktadır.

TB Hastalarının tedavi sonuçları VSD'ler tarafından bilgisayarda excel ortamında hazırlanan TUTSA formları ile toplanmakta, bu formlardaki bilgiler Access tabanlı TUTSA yazılımına bu konuda eğitim almış personel tarafından girilmektedir.

Yazılımın bir ana sayfası vardır ve çok az veri alanı sayısal veri girişi gerektirmekte, çoğunlukla seçenekli alanlarda bir seçenek işaretlenerek veri girişi sağlanmaktadır. Birbiri ile tutarsızlık gösterebilecek veri girişlerinin, insan hatası ile yapılmasını engellemek için, veri girişi sırasında uyumsuz seçenekler otomatik olarak işlevsiz hale dönüşmektedir. Böylece TUTSA formunda yanlış işaretlenmiş ve kontrolde gözden kaçmış olsa bile bu durum veri giriş aşamasında gözden kaçmamaktadır. Birkaç ay süren veri giriş çalışmalarından sonra, veriler tekrar çeşitli kontrollerden geçmektedir.

Yazılım, bütün verileri Excel programına sütunlar halinde EuroTB (Avrupa Tüberküloz Sürveyansı) kodları ile aktarmaktadır. Program, veri girişi sırasında, her hastaya ayrıca bir sıra numarası vermektedir. Bu numaraya TUTSA numarası denilmektedir ve hastaların gereğinde tek bir numara ile kolayca çağrılmasında kullanılmaktadır. Excel veri tabanına aktarılan hastalar isimleri ve TC kimlik numaraları ile kayıtlı oldukları dispanser adı hariç tamamen kodlu bir Excel satırı olarak görülmektedir. Kodların listesi bütün ülkelerde standarttır. Ayrıca kodlanan veri alanının tanımı ve kapsamı da standarttır.

Veriler açıklanan şekilde Excel programına aktarıldıktan sonra, birden fazla dispanserde kayıt edilen hastaların ayıklanması işlemi yapılmaktadır. Hastalar ayrı ayrı listeler ile hem T.C. Kimlik Numarası sırasına

göre hem de alfabetik ad-soyad sırasına göre 2 ayrı liste haline dönüştürülür. Aynı yıl içinde birden çok dispanserde kaydına rastlanan hastaların tarih açısından ilk kayıtları, olgu tanımlarının aynı olması şartı ile saklanır ve diğeri silinerek, silinen olgular ayrı bir liste haline getirilir. Bu liste oldukça önemlidir çünkü hastanın tedavi sonucu, ilk kayıt olduğu yerde “nakil giden” olarak görünecek fakat asıl tedavi sonucu bir yıl sonra, takip altında iken nakil gittiği dispanserden öğrenilecektir.

Ayıklama iki ayrı listede ayrı ayrı yapılır. Böylece gözden kaçmalar asgariye indirilmeye çalışılır. Sadece tüm bilgiler eşlenebildiğinde iki olgunun aynı olduğuna kanaat getirilerek ve Şube Müdürünün onayı ile silinme yapılması mümkündür. Veri girişi yapan personel ile şube müdürünün program açma şifreleri farklı yetki düzeyleri içermektedir ve veri girişi yapan kişiler olgu silme, kayıtlı bilgi düzeltme gibi kritik işlemleri sorumlunun onayını almadan yapamazlar.

Ayıklama tamamlandıktan sonra, son işlem olarak bazı veri kombinasyonları çağrılır ve bir hata olup olmadığı kontrol edilir. Veriler son halini aldıktan sonra veri tabanı kilitlenerek, her türlü değişikliğe kapatılmaktadır. Ayrıca tüm veriler hem veri girişi sırasında günlük olarak hem de veri girişi bittikten sonra son kopya olarak harici bir bellekte de yedeklenmektedir.

Son derece yoğun emek gerektiren veri kontrol, düzeltme, veri girişi ve ayıklama işlemlerinden sonra analiz aşamasına gelinir. Yazılım otomatik analize izin vermeyen bir yazılımdır. Bu nedenle analizler SPSS ve Microsoft Excel programları kullanılarak yapılmıştır.

Elde edilen analiz sonuçları uluslararası raporlamada kullanılmak üzere, Bulaşıcı Hastalıklar İçin Sürveyans Ağı (CISID) formlarına doldurulur. EuroTB 2007 yılına kadar Avrupa Birliğinin TB verilerini toplayıp online ve yazılı olarak sundu. 2008 yılında Avrupa Hastalık Kontrol Merkezi (ECDC) bu görevi devralmıştır. DSÖ ve Avrupa Hastalık Kontrol Merkezi ortak bir TB Sürveyans Ağı kurdu. Bu sürveyans ağına gönderilen bilgiler, internet üzerinden CISID formu ile Şube Müdürlüğüne verilen bir şifre ile doldurulmaya başlanmıştır. Mayıs ayında veriler analiz edilmekte ve sonuçlar DSÖ'ye gönderilmektedir.

DSÖ tarafından tüm ülkelerin verileri değerlendirilmekte ve “Küresel Tüberküloz Raporu” ile uluslararası düzeyde duyurulmaktadır. Daha sonra verilerle daha geniş kapsamlı analizler yapılarak tablo ve grafikler hazırlanmakta ve “Türkiye’de Verem Savaşı Raporu” yayınlanmaktadır.

Tablo 77. 2016 Yılında Tüberküloz Tanısı Almış Olguların Raporlanma Takvimi

	2016 YILINDA TÜBERKÜLOZ TANISI ALMIŞ HASTALARIN RAPORLANMA TAKVİMİ											
	2016						2017					
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TB olgularının VSD'de kaydı												
TB olgularının müracaat tarihi itibarıyla tetkik sonuçlarının çıkması (1)												
Verilerin TUTSA formları ile Daire Başkanlığına raporlanması (2)												
Verilerin kontrolü, analizi (3)												
Verilerin DSÖ'ye raporlanması												
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama												
Yıllık Rapor hazırlık çalışmaları												

(1) 2016 yılının son günlerinde kayıt altına alınan hastanın kültür ve İDT sonuçlarının çıkması 2017 yılının ilk üç ayına sarmaktadır.

(2) 01 Ocak 2016-31 Aralık 2016 tarihleri arasında VSD'lerde kayıt altına alınan TB olguları bir kohort olarak kabul edilmiştir. Hasta verileri TUTSA formları ile iki dönem halinde Daire Başkanlığına iletilmektedir.

(3) Veriler hem gönderilen TUTSA formlarından hem de ETYS'den kontrol edilmiştir.

EK 2.**TANIMLAR ve VERİ STANDARTLARI**

Başkanlığımız tarafından 2005 yılında sürveyans sistemi gözden geçirilmiş ve veri alanları için DSÖ-EuroTB tanımları kullanılmaya başlanmıştır. Bu tanımlar aşağıda verilmiştir.

OLGU TANIMLARI

Yeni Olgu: Daha önce tüberküloz tedavisi görmemiş ya da bir aydan daha az süre tedavi almış hastalardır.

Önceden Tedavi Görmüş Olgu: Daha önce en az bir ay tedavi görmüş tüberküloz hastasıdır. Bu tanım, nüks, tedaviyi terkten dönen, tedavi başarısızlığından gelen ve kronik olguları içermektedir.

Nüks olgu:

Daha önce tüberküloz tanısı konup tedavisini başarıyla tamamlamış olan hastada yeniden tüberküloz tanısı konulursa, yani balgamda basil pozitifliği saptanırsa nüks kabul edilir. Yaymasında ARB negatif ise ve klinik ve radyolojik bulguları ile tüberküloz düşünülüyorsa ayırıcı tanı olanakları olan bir üst merkeze gönderilir; burada bakteriyolojik olarak negatif olduğu halde, TB tanısı klinik ve radyolojik olarak konulabilir. Bir hastanın hastalığı, birden fazla kez nüks edebilir.

Tedaviyi terkten dönen olgu:

Tedaviye iki ay ya da daha uzun süre ara verdikten (tedaviyi terk) sonra yeniden yayma pozitif olarak başvuran hastalardır (bazen yayma negatif olabilir fakat klinik ve radyolojik değerlendirme ile aktif TB kararı verilebilir; yayma negatif olan hasta bir üst merkeze sevk edilir).

Tedavi başarısızlığından gelen olgu:

Yeni tanı konulmuş ve tedavinin başlangıcından beş ay ya da daha sonra alınan balgam örneklerinde yayma ya da kültür ile basil gösterilen hastadır.

Kronik olgu:

Nüks, tedaviyi terkten dönen ya da tedavi başarısızlığından gelen hastalarda uygulanan yeniden tedavi rejiminin sonunda hala basil pozitif olan hastalardır.

Nakil Gelen Olgu: Başka bir dispanserde kayda alınıp tedavisi başlandıktan sonra, kayıtları ile birlikte devir alınan hastadır.

HASTALIĞIN YERİ

Hastalığın tutulum yeri akciğer, akciğer dışı ve hem akciğer hem de akciğer dışı birlikte olabilir.

Akciğer Tüberkülozu:

Akciğer parankimini veya trakeobronşial ağacı tutan TB için kullanılır. Akciğer parankiminde tutulum yoksa, plevra efüzyonu ya da toraks içinde (hilusta, mediastende) lenf bezi büyümesi ile olan TB, akciğer dışı tüberküloz kabul edilir.

Akciğer Dışı Tüberküloz (AD-TB):

Akciğerler dışındaki organlardan alınan örneklerde ARB gösterilebilen ya da tüberkülozla uyumlu histolojik ve klinik bulgusu olan hastalar bu gruba girmektedir.

Akciğer dışı tüberkülozu olanlar aşağıdaki sınıflamaya göre gruplandırılmaktadır:

- Plevra
- İntratorasik lenfadenit
- Ekstratorasik lenfadenit
- Vertebra
- Vertebra dışı kemik/eklem
- Menenjit
- Menenjit dışı merkezi sinir sistemi
- Genitoüriner sistem
- Gastrointestinal sistem, periton
- Miliyer
- Diğer

Akciğer + Akciğer Dışı Tüberküloz

Akciğer TB ve AD-TB birlikte ise bu grup hastalarda her iki tutulumun da olduğu belirtilir; akciğer dışı tutulan organ(lar) da belirtilir. Bu grup hastalar DSÖ'ye akciğer TB olarak bildirilmektedir.

Miliyer TB, akciğer+AD-TB olarak kabul edilir, kayıta ayrıca “miliyer TB” olarak belirtilir.

Larinks TB, akciğer tutulumu yoksa akciğer dışı TB kabul edilir.

Plevra TB, AD-TB olarak kaydedilir. Plevra TB olan hastada balgam yayması pozitif ise, akciğer + AD-TB olarak kaydedilir, AD-TB bölümüne “plevra TB” eklenir.

Mediastende, hilusta lenf bezi tüberkülozu olması, AD-TB olarak belirtilir.

YAYMA SONUCUNA GÖRE TB OLGULARI

Tanıdaki balgam yayması sonucuna göre akciğer tutulumu olan olgular ikiye ayrılır:

Yayma pozitif akciğer tüberkülozu

- En az iki balgam (açlık mide suyu, indüklenmiş balgam, bronkoskopik lavaj da olabilir) örneğinde yayma ile ARB gösterilen hastalar ya da
- Balgam (açlık mide suyu, indüklenmiş balgam, bronkoskopik lavaj da olabilir) yaymasında bir kez ARB pozitif bulunan ve radyolojik bulguları akciğer tüberkülozu ile uyumlu olan ve bir hekim tarafından, tüberküloz tedavisi kararı verilen hastalar ya da
- Balgam (açlık mide suyu, indüklenmiş balgam, bronkoskopik lavaj da olabilir) yaymasında bir kez ARB pozitif bulunan ve kültürü de pozitif gelen hastalar.

Yayma negatif akciğer tüberkülozu

- Balgam yaymaları negatif olan fakat kültürde üreme olan hastalar.
- Klinik ve radyolojik olarak tüberküloz ile uyumlu bulguları olan, üç balgam yayması negatif olan ve en az bir hafta geniş spektrumlu (kinolon içermeyen) antibiyotik kullanılmasına rağmen klinik yanıt alınamayan ve ayırıcı tanı olanakları olan bir hastanede tüberküloz tedavisine karar verilen hastalar.

UYRUK/DOĞDUĞU ÜLKE BİLGİSİ

Uyruk “doğum yeri” veya “vatandaşlık” durumuna göre belirlenebilir. Hangi durumun seçildiği veri gönderildiği sırada CISID formunda belirtilmektedir. Uyruk bilgisi 2005 yılında “vatandaşlık durumu” olarak tanımlandı. Aslen yabancı uyruklu TB olgularının evlilik bağı gibi nedenlerle birkaç yıldır TC vatandaşlığına geçtiklerinin ve yurt dışı bağlantılarının devam ettiğinin tespit edilmesi üzerine, riskin belirlenmesi amacıyla 2006 ve sonrasında “doğduğu ülke” olarak tanımlanmıştır.

TEDAVİ SONUCU TANIMLARI

TB verilerini karşılaştırabilmek için standart terimler kullanılır. Tedavi sonuçları da bugün bütün dünya ülkelerinde benzer bir terminoloji ile raporlanmaktadır. DSÖ ve IUATLD (International Union Against Tuberculosis and Lung Disease) tarafından önerilen ve Ülkemizde kullanılan altı temel tedavi sonucu tanımı aşağıda sıralanmıştır.

a. Kür: Başlangıçta balgam yayması pozitif hastada, klinik ve radyolojik iyileşmeyle birlikte birisi tedavinin idame döneminde diğeri tedavinin tamamlandığı sırada olmak üzere en az iki kez balgam yayması negatifliğinin gösterilmesidir (Kür tanımı, yayma negatif akciğer TB, toplam akciğer TB, toplam TB olguları için kullanılmaz, sadece yayma pozitif hastalar için kullanılır).

b. Tedaviyi tamamlama: Öngörülen tedaviyi süresi içinde tamamlayan olguda tedavinin idame dönemi ya da sonunda balgam incelemesi yapılmadığı durumlarda, klinik ve radyolojik bulguları ile başarılı kabul edilerek tedavinin sonlandırılmasıdır. Akciğer dışı TB olgularında tedavi sonucu başarılı ise bu gruba eklenir.

* **Tedavi Başarısı:** Kür ve tedaviyi tamamlamanın toplamı, tedavi başarısı olarak adlandırılır.

c. Ölüm: Tedavi sırasında tüberküloz hastasının ölmesidir. Hasta, tüberküloza ya da tüberküloz dışı bir nedene bağlı olarak ölmüş olabilir. Her iki durumda da bu ölüm tüberküloz hastasının kayıtlarına ve tedavi sonuçlarının raporlanmasına ölüm olarak girilecektir. Eğer hasta hiç tedavi almadan ölmüş bir TB olgusu ise kayda geçirilir ve tedavi sonucu “ölüm” olarak kaydedilir (asıl ölüm nedeni biliniyorsa, Tüberkülozlu Hasta Defteri, VSD-10’da yorum bölümüne bu neden yazılmalıdır).

d. Tedavi başarısızlığı: Tedavisinin 5. ayı ve sonrasında hastanın balgam yayma pozitifliğinin saptanmasıdır. Pozitiflik ya tedavi süresince devam edebilir ya da negatifleşir ve yeniden pozitifleşebilir.

e. Tedaviyi terk: Tedavisi sırasında tüberküloz hastasının iki ay ya da daha uzun süre ile ilaçlarını almamasıdır (bu grup, 2003 yılından önce kayıt sisteminde akıbeti meçhule ayrılan ve işbirliği yapmayan hastalar olarak tanımlanıyordu).

f. Nakil giden: Hastanın başka bir dispanser bölgesine gitmesi nedeniyle tedavi sonuçlarının bilinmemesi durumudur. Bu grup hastaların tedavi sonuçlarını nakil gittiği dispanser bildirmektedir.

Türkiye genelinde, bütün nakil giden hastaların tedavi sonuçları nakil gittiği dispanserden öğrenilince, sonuçta hiç nakil giden olmaması gerekir. Pratikte ise, “nakil giden” tanımı ile belli bir dispanserden ayrılan bazı hastalar başka dispansere kaydedilmediği için, yani gerçek bir nakil işlemi gerçekleşmediği için tedavi sonucu tedaviyi terk” kabul edilmiştir. Raporda 2006 yılından itibaren nakil giden olarak belirtilen hastalar, yurt dışına nakil gidenlerdir.

Tedavisi devam eden: Tedavi başlangıcından 12 ay sonra hastanın kayda alındığı dönemde başlanan tedavisi sürüyorsa bu grupta ele alınır. Bu bilgi, TUTSA formunda gerekçesi ile birlikte yazılır. Örneğin, aşırı duyarlılık nedeniyle H ve R kullanılmayan bir hasta ya da ÇİD-TB nedeniyle 12 aydan uzun süreli tedavi verilen bir hasta olabilir.

TB değil: Tedavi başlanmış fakat başka hastalık saptanmış ve TB olmadığı anlaşılmış hastalarda tedavi sonuçları ile tedaviye alınanların rakamlarını karşılaştırmada kullanılmaktadır. Bu tanıma giren hastalar kohorttan çıkarılır.

BAKTERİYOLOJİ İLE İLGİLİ İFADELER

Mikroskopi veya yayma: Hastanın balgamının ya da başka incelenecek örneğinin bir lama yayılarak mikroskopi ile değerlendirilmesini anlatır. Pozitif, basilin gösterilmesidir. Negatif ise basilin görülmemesidir.

Aside Dirençli Basil (ARB): TB basili, ısıtılarak özel boya ile boyandığında, asit ile bu boyayı vermediğinden, mikroskopta farklı renkte görülür, buna ARB denilir.

Kültür: Balgam ya da başka bir örnek materyal mikroskopta incelenirken TB basilinin çoğalması için özel hazırlanmış besiyerine ekilir. Bu besiyerinde 15 gün ile 45 gün arasında basil üreyerek çoğalır. Üreme var ise kültür pozitif, üreme yok ise kültür negatif denilir.

İlaç Duyarlılık Testi (İDT): İlaçlı hazırlanmış besiyerine ekilen basil eğer burada çoğalıyorsa o ilaca dirençlidir. Eğer, ilaçsız besiyerinde üreme olurken, ilaçlı besiyerinde üreme olmaz ise, ilaç etkilidir, yani basil o ilaca duyarlıdır.

Çok İlaç Dirençli Tüberküloz (ÇİD-TB): TB basilinin izoniyazid ve rifampisine birlikte direncinin olduğunu belirtir.

Yaygın İlaç Dirençli Tüberküloz (YİD-TB): ÇİD-TB hastasında bir kinolona ve bir de parenteral ilaca (amikasin, kapreomisin ya da kanamisin) direnç olması durumudur.

KAYNAKLAR

KAYNAKLAR

1. Tüberküloz Tanı ve Tedavi Rehberi, T.C. Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2011.
2. Verem Savaşı Dispanserleri Kayıt ve Raporlama Sistemi, Form Örnekleri ve Doldurma Kılavuzu. Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2007.
3. Gümüşlü F, Özkara Ş, Özkan S, Baykal F, Güllü Ü. Türkiye’de Verem Savaşı 2007 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2007.
4. Gümüşlü F, Özkara Ş, Özkan S, Baykal F, Güllü Ü. Türkiye’de Verem Savaşı 2008 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2008.
5. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Güllü Ü, Baykal F, Hasanoğlu C, Özkara Ş. Türkiye’de Verem Savaşı 2009 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2009.
6. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Baykal F, Özkara Ş. Türkiye’de Verem Savaşı 2010 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2010.
7. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2011 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2011.
8. Buzgan T, Torunoğlu M.A, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2012 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2013.
9. Özkan S, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2013 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2014.
10. Şencan İ, Musaonbaşıoğlu S, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2014 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2015.
11. Şencan İ, Torunoğlu M.A, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2015 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2016.
12. İlder H, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2016 Raporu. HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2017.
13. İlder H, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye’de Verem Savaşı 2017 Raporu. HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2017.
14. International Standards for Tuberculosis Care (ISTC). Tuberculosis Coalition for Technical Assistance, 2006.
15. Definitions for the WHO/EuroTB Joint Tuberculosis Data Collection. EuroTB, 2007.
16. Guidelines for The Programmatic Management of Drug-Resistant Tuberculosis, Emergency Update 2008, WHO 2008.
17. Implementing The WHO Stop TB Strategy, A Handbook for National Tuberculosis Control Programmes. WHO, 2008.
18. Global Tuberculosis Report 2017. WHO/HTM/TB, 2017.23

19. Stop TB Policy Paper: Contributing to Health System Strengthening: Guiding Principles for National Tuberculosis Programmes. WHO, 2008 (WHO/HTM/TB/2008.400).
20. The Global Plan to Stop TB 2006-2015 / StopTB Partnership. WHO, 2006.
21. The Global Plan to Stop TB 2011-2015: Transforming The Fight Towards Elimination of Tuberculosis, WHO 2010.
22. The Patients' Charter for Tuberculosis Care.WHO, 2006.
23. Türkiye İstatistik Kurumu web sitesi, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt İstatistikleri.

T. C. Sağlık Bakanlığı

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Tüberküloz Dairesi Başkanlığı

Sağlık Mahallesi, A. Adnan Saygun 2 Cad. No: 55 G Blok Sıhhiye/ANKARA

Tel: 0312 565 50 00-01-02-03

Faks: 0312 565 56 62

<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/tuberkuloz>

T.C. Sağlık Bakanlığı
Halk Sağlığı Genel M¼d¼rl¼ę¼
T¼berk¼loz Dairesi Başkanlığı
Sağlık Mah., A. Adnan Saygun 2 Cad.
No: 55 G Blok Sıhhiye/ANKARA
Tel: 0312 565 50 00-01-02-03
Faks: 0312 565 56 62

ISBN: 978-975-590-698-0
Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1109